

Časopis studenata zapadne slavistike Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

II broj

22

02.04.2010.

caspislisty@gmail.com

SADRŽAJ

SADRŽAJ	2
UVODNIK.....	3
RUBRIKE	4
KNJIŽEVNOST.....	4
Jára Cimrman - najznačajniji (ne)postojeći Čeh	4
Žalopojke Jana Kochanowskog	4
„Tam Tam Plus“ – knjiga iz serijala slovačkoga Gorana Milića	5
KULTURA	6
Záchytka	6
Festivali jazzu u Poljskoj.....	6
Slovački filmovi na šestom Zg Doxu.....	7
GRADOVI.....	8
Český Krumlov	8
Cieszyn	8
Banská Štiavnica.....	9
HRANA I OBIČAJI.....	10
Recepti.....	10
O Uskrusu	10
NA NAŠKI - PROZA	12
KAREL ČAPEK – O LIDECH - MELANCHOLIA	12
JAROSLAV HAŠEK - DEKAMERON - PRŮVODCÍ CIZINCŮ VE ŠVÁBSKÉM MĚSTĚ NEUBURGU	14
IVAN LANDSMANN - PESTRÉ VRSTVY - ULOMAK	20
OLGA TOKARCZUK - PODRÓŻ LUDZI KSIĘGI - ULOMAK	31
ZOFIA NAŁKOWSKA - MAŁY ZAJĄC.....	35
JÚLIUS SATINSKÝ - JEDEN ZA VŠETKÝCH - VŠETCI ZA NIKOHO!.....	40
RED POEZIJE.....	42
JACEK KOWALSKI	42
DRAGUTIN TADIJANOVIĆ.....	46
S NAŠKOG - PROZA	47
JULIJANA MATANOVIĆ - ZAŠTO SAM VAM LAGALA - SAN	47
MIRO GAVRAN - U ZAGRLJAJU RIJEKE.....	53
MIROSLAV MIĆANOVIĆ - TRAJEKT.....	59

UVODNIK

Dragi čitatelji,

u ovom vam broju donosimo stare rubrike s novim preporukama za čitanje, novim zanimljivim destinacijama i jelima češke, slovačke i poljske kuhinje, kojima možete osvježiti svoj standardni gastronomski repetoar.

Donosimo i mnoštvo prijevoda kolegica i kolega s našeg odsjeka, a nastavlja se i vrijedna suradnja sa studentima kroatistike iz zapadnoslavenskih zemalja, koje ovom prilikom pozdravljamo i najljepše im zahvaljujemo.

Veliko hvala upućujemo i profesorima i lektorima Odsjeka za zapadnu slavistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu na iznimnom doprinosu u stvaranju novog broja, kao i kolegici Jasmini Jovan, koja je nacrtala naslovnu sliku za ovaj broj.

Do sljedećeg, nadajmo se još boljeg izdanja, želimo vam sretan Uskrs!

Urednički pozdrav,
Marina Ivandić, Hrvoje Sarkotić i Darko Tomšić

povratak na sadržaj

RUBRIKE

KNJIŽEVNOST

JÁRA CIMRMAN - NAJZNAČAJNIJI (NE)POSTOJEĆI ČEH

Na svjetskoj izložbi Expo 2010 u Šangaju Češka se planira predstaviti s najprepoznatljivim simbolima: slavnim Karlovim mostom, toplicama i Češkim Krumlovom. Pohvalit će se i izumom kontaktnih leća, kao i riječju robot, koju je izmislio poznati češki pisac Karel Čapek. Osim toga, u izbor „25 čeških bisera“ češki građani su uvrstili i čuvenog genija Járu Cimrmana koji je živio za vrijeme Austro-Ugarske.

Jára Cimrman je godine 2005. izabran za najznačajnijeg Čeha u povijesti Češke Republike, dok je 2006. godine proglašen za najomiljeniju ličnost. Pitate se zašto? Lista njegovih značajnih doprinosa ne samo češkoj kulturi i znanosti, već i svjetskoj, iznimno je duga. Ovdje ćemo izložiti samo nekoliko pojedinosti iz njegova života. Rodio se jedne hladne zimske noći 1856., 1864., 1868. i 1883. godine. Po profesiji je bio genij, bio je poznat po dugom koraku (koji je iznosio 90 cm), družio se s Albertom Einsteinom, dok mu je najveći neprijatelj bio T. A. Edison. Edison je, naime, nekoliko minuta prije Cimrmana došao u patentni ured i tako patentirao žarulju kao svoj izum, dok je žarulja originalno Cimrmanova ideja (češ. žárovka se zapravo zvala Járovka). Doseg njegovih otkrića nije se zaustavio samo u znanosti, Cimrman je poznat kao vrhunski dramaturg, psiholog, pjesnik, sportaš, muzičar, ginekolog, pisac libreta, a osnovao je i školu kriminalistike i baleta. Ukoliko ste mislili da je CD izum novijeg datuma, varate se. Cimrman je bio taj koji je otkrio CD, a o tome uostalom svjedoči i sam naziv: Cimrmanov Disk. On je umjesto polikarbonata za izradu CD-a koristio ekološki prihvatljiv pčelinji vosak. Međutim, taj izum je ipak bio daleko ispred njegova vremena, pa je ponovno otkriven tek 1979. i preimenovan u Compact Disc. Osim toga, Cimrman je zajedno sa Zeppelinom konstruirao prvi cepelin. Pomogao je Eiffelu riješiti problem konstrukcije tornja. Izumio je jogurt, dvodijelni kupaći kostim, punomasno mlijeko.

Kako to da za većinu toga niste čuli? Jára Cimrman je ideja koja se rodila 1967. godine za vrijeme radioemisije Zdeněka Svěráka i Jiříja Šebaneka. Ideja o fiktivnoj zbilji započela je u Nealkoholičarskoj vinariji „Kod pauka“, iz koje su Svěrák i Šebanek emitirali radioemisije. Korak dalje otišli su u posljednjoj emisiji, kada su objavili da su u vinariji „Kod pauka“ pronašli spise zaboravljena češkog genija. U spisima su otkrili i nekoliko kazališnih predstava koje je napisao sam Cimrman, čime je osnovano kazalište Jare Cimrmana. Kazalište i dan-danas postiže iznimski uspjeh. U ove 43 godine sveukupno je postavljeno 15 predstava, a ukoliko ih želite pogledati, morat ćete stajati u redu nekoliko sati i kupiti kartu barem mjesec dana unaprijed. Svaka predstava započinje predavanjem o životu Jare Cimrmana, a u predstavama glume samo muškarci, pa tako tumače i ženske uloge. Autorski dvojac predstava Svěrák i Smoljak (Šebanek je otišao nakon jedne sezone) i dalje na podjednako ironičan i duhovit način privlači publiku u svijet fiktivnog lika Jare Cimrmana, a humorom parodira i ismijava povijest. To što je počelo kao igra, kao pokušaj mislifikacije i apsurda, izraslo je u pravo osvježenje ne samo u kazališnom svijetu, već na cijelokupnoj društvenoj sceni.

JELENA MITROVIĆ - JELENA.MITROVIC@GMAIL.COM

[povratak na sadržaj](#)

ŽALOPJKE JANA KOCHANOWSKOG

Jan Kochanowski (1530 – 1584), otac poljske književnosti, pjesnik i tvorac osnove za razvoj jedinstvenog poljskog jezika, bio je stoik i isticao se svojim stoičkim pogledima na svijet. Prema toj filozofskoj školi renesansni čovjek bio je i kršćanin i filozof koji je morao biti obrazovan. Cilj renesansnog čovjeka bila je sreća, a najviše dobro vrlina, koja je bila jamstvom te sreće. Kako bi bio sretan, čovjek tog vremena morao je biti neovisan od vanjskih utjecaja i okolnosti, morao je vladati samim sobom i odreći se prolaznih blagodati kao što su mladost, ljepota, vlast, bogatstvo, čast. Morao je živjeti u skladu s prirodom koju su tada smatrali harmoničnom, a prirodu čovjeka činio je razum – izvor dobra. Sretan život bio je dakle u skladu s prirodom i razumom, pa je sretnim čovjekom bio mudar i razuman čovjek koji je osuđivao zlo i bio ravnodušan prema materijalnim vrijednostima. Ta ravnodušnost osiguravala mu je unutarnji mir i slobodu. Kao pravi renesansni čovjek, Kochanowski je prihvaćao tu filozofiju.

U Žalopjkama međutim pjesnik pokazuje sasvim drugo lice. Može se postaviti pitanje što su Žalopijke i koji je bio cilj njihova nastanka? Žalopijke Kochanowskog ciklus su lirske stihove u kojima je pjesnik prikazao obiteljsko proživljavanje i najosobnije osjećaje koji su se javili nakon gubitka voljene kćerkice

Orszule. Pjesnik želi pohvaliti nevinost i plemenitost Orszule, prisjećati se pretrpljenog gubitka, demonstrirati žaljenje kako bi kasnije došao do moralnih zaključaka i utjehe. Tu zadaću mogle su ispuniti jedino Žalopojke.

Život Jana Kochanowskog mirno je tekao sve dok nije bio naglo narušen Orszulinom smrti. Gubitak omiljenog djeteta utjecao je na promjenu stavova pjesnika prema stečenim vrijednostima, kao i prema cijelom svijetu. Kochanowski se dotad nije morao bojati nikakve opasnosti jer mu je vrlina garantirala sigurnost – taj renesansni stav pjesnik je i sam propagirao. Bio je uvjeren da će ga vrlina sačuvati od očaja poslije gubitka djeteta. Bol koja je preostala u srcu bila je ipak prejaka.

U Žalopojkama možemo pratiti kako su se promijenili pjesnikovi pogledi na svijet. Žalopijke nisu samo izraz bola poslije gubitka kćeri, gubitka nade i potrage za utjehom, već je istovremeno to i kriza renesansnog čovjeka, kršćanina i filozofa, koji je bio uvjeren da je svijet harmoničan i da je oslanjanjem na filozofiju stoicizma moguće biti sretan. Pokazalo se da takav pogled na svijet ne štiti čovjeka u potpunosti od toga što će ga u životu snaći, nego da osobna drama lako probija tanak oklop stoicizma - sreće i dopire do same duše. Pjesnik smatra da mu mudrost više nije potrebna jer ga ni pred čim nije obranila. U ciklusu Žalopijke Kochanowski izražava sumnju u „djelotvornost“ vrline i primjećuje fatum koji uništava harmoniju vladajuću u Svetomiru. Na samom kraju, u Žalopojci XIX. – San, Kochanowski prihvata da su patnja i razočaranje dio svakodnevnog ljudskog života te da se s tim dijelovima života moramo pomiriti.

I hrvatski čitatelji od 2009. godine mogu uživati u Žalopojkama Jana Kochanowskog zahvaljujući izvrsnom prijevodu Nede Pintarić.

HRVOJE SARKOTIĆ - HRVOJESARKOTIC@GMAIL.COM

[povratak na sadržaj](#)

„TAM TAM PLUS“ – KNJIGA IZ SERIJALA SLOVAČKOGLA GORANA MILIĆA

Posljednja knjiga uspješnog putopisnog serijala „Tam Tam“ prošlogodišnjeg dobitnika Zlatnog pera za književnost autora Borisa Filana pod nazivom „Tam Tam Plus“ našla je mjesto na slovakističkom odjelu knjižnice Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Boris Filan, slovački Goran Milić, za razliku od hrvatskog kolege doživljava s putovanja objavljuje kroz serijal knjiga „Tam Tam“, koji je jedan od najprodavanijih serijala u Slovačkoj i Češkoj. Kao i u prethodih pet knjiga serijala, Filan svoje doživljaje ljudi i zemalja zapisuje nadasve ljudskim, boemskim stilom začinjenim humorom. On nije običan turist; on zalazi na najneobičnija mjesta, upoznaje još neobičnije ljude te tako pokušava dočarati kulturu i život prvenstveno suvremenih žitelja dalekih i egzotičnih zemalja Južne Koreje, Etiopije, Tajlanda i Japana. Jednostavan i čitak jezik kojim opisuje paprenu gastronomiju Južne Koreje, dojmove za vrijeme posjeta korejskom zatvoru i ostale sličice s putovanja, ne predstavlja problem pri razumijevanju čak ni početnicima u učenju slovačkog jezika. Ova zbirka kratkih putopisnih reportaža, u kojoj je svaki izvoštaj priča za sebe, obogaćena je fotografijama koje vizualno nadopunjuju priču te će kao takva zasigurno oduševiti ne samo ljubitelje putopisa i egzotičnih zemalja, već i ljubitelje avanture i toplih ljudskih priča.

ANA CADER - ACADER@FFZG.HR

[povratak na sadržaj](#)

KULTURA

ZÁCHYTKA

Što je uopće záchytka? Odgovor i nije toliko komplikiran. Záchytka je termin u češkom jeziku, a punim nazivom označava *protialkoholní záchytná stanice* ili PZS.

Protialkoholní záchytná stanice u parafraziranom bi prijevodu značilo „postaja“ ili bolje „pritvor“ (záhytný je pridjev od glagola *zachytit* - zadržati) u kojem se zadržavaju intoksinirane osobe dok se ne otrijeze. Prije svega, intoksinirane alkoholom.

Dobro je poznat podatak da Česi vole popiti koju čašicu. Međutim, uvijek postoje oni koji pretjeraju u tome. Upravo je zbog toga najpoznatiji češki borac protiv alkoholizma, Jaroslav Skála (1916 – 2007), došao na ideju *záhytku*.

Jaroslav Skála želio je biti liječnik opće prakse, ali se na kraju morao zadovoljiti (samo) psihijatrijom. U svom je poslu često radio s ljudima pod utjecajem alkohola, a naročito s onima koji su se pokušavali izlječiti. Svakome se može dogoditi da pod utjecajem alkohola padne, da ga udari auto ili nešto još gore. Upravo je iz toga proizašla ideja záchytke.

Bila bi to postaja u kojoj bi se pijane individue mogle otrijezniti, a ako bi htjele, mogle bi se i podvrgnuti liječenju i izbaviti se od tog vražjega poroka!

Prva takva stanica otvorena je u Pragu 1951. godine (sljedeće godine bit će 60 godina od tog povijesnog događaja) i bila je prva ustanova otvorena u svijetu. Samo tri dana nakon otvorenja, 18. svibnja 1951., došao je i prvi pacijent. Bio je Rus, po zanimanju inženjer pomorstva.

Posebnost záchytke jest u tome što se pacijenti dođu sami prijaviti. U zakonu ipak postoji posebna odredba prema kojoj policija može privesti intoksiniranu osobu u stanicu, ukoliko ta osoba predstavlja prijetnju sebi i ostalima. Štoviše, policija ima i posebne automobile za prijevoz takvih osoba. Zovu ih „taksi za alkoholičare“, a opremljeni su osnovnim potrepštinama za hitne situacije, npr. metlom, kantom i sredstvima za čišćenje. U Pragu postoje dva takva „taksi“ koja rade 24 sata dnevno, a opremljena su i invalidskim kolicima te respiratorom.

Pacijenti bi, osim što se sami prijavljuju, sami trebali snositi i troškove liječenja. Liječenje se odvija pod nadzorom liječnika, ali nije pokriveno zdravstvenim osiguranjem. Cijena liječenja međutim nije jednaka u svim záchytkama, već ovisi o okrugu u kojem se ona nalazi. Primjerice, jedna noć u „Bulovce“, stanici za triježnjenje u Pragu, iznosi 1788 čeških kruna, odnosno 503 kune. U istoj stanicu jedna noć može koštati i do 3000 kruna (oko 850 kuna); u Opavi je cijena 800 kruna (oko 225 kuna). Najskuplje je u Křoměří, gradu u istočnoj Moravskoj, gdje noć provedena u stanicu stoji 12 700 čeških kruna - oko 3 570 kuna. Naravno, često se događalo da ljudi ne plate račun, što je bio i razlog zatvaranja brojnih záchytki. U slučaju neplaćanja, gradsko bi poglavarnstvo platilo cijenu liječenja, a onda bi se osobu pravno gonilo.

Metode liječenja nisu se promijenile od Skálina vremena. On je osmislio strog i precizan režim liječenja. Od jutra pa sve do večeri raspored pacijenata boji je ispunjen radnim zadacima, terapijom, predavanjima ili tjelesnim aktivnostima, koje su se najčešće odvijale u prirodi. Od lijekova su koristili i emetin, lijek za poticanje povraćanja. Nakon što bi ga pacijenti dobili na grupnoj terapiji, svi bi zajedno povraćali u kadu, a ispred njih bi bile čaše pune alkohola – neka vrsta Pavlovlevog refleksa.

„Zlatno doba“ záchytki bio je početak 80-ih godina. Tada ih je u Čehoslovačkoj bilo 63. Danas, prema statistici iz 2005. godine, u Republici Češkoj ima 16 takvih stanica. Moravsko-šleski kraj ima ih pet, slijedi ga središnja češka pokrajina s dvije, i na kraju Prag sa samo jednom stanicom (Bulovkom). Navodno je u razdoblju od 1951. godine do 1981. godine ondje otriježnjeno 180 000 ljudi, a u cijeloj Češkoj brojka se približila milijunskom broju.

Prema statistikama, na liječenje najviše dolaze instalateri, a nakon njih autori djeće književnosti. Najčešće je riječ o sredovječnim muškarcima. Žene čine 20 posto pacijenata.

ZLATKO SMETIŠKO - ZSMETISKO@GMAIL.COM

[povratak na sadržaj](#)

FESTIVALI JAZZA U POLJSKOJ

Prije Drugog svjetskog rata jazz je u Poljskoj živio u varšavskim, krakovskim i poznanjskim restoranima i barovima. Gershwinova glazba i skladbe iz broadwayskih mjuzikla bile su veoma popularne. Nakon rata, međutim, nastupa era staljinizma (nazvana „okresem katakumbowym“) te je jazz zabranjen. Dozvoljeno je stvaranje samo određenih glazbenih formi, osobito onih pisanih u narodnom duhu, a propisan je i jedan tempo za sve glazbene vrste. Unatoč zabranama, bijedi i siromaštvu koji su tada zavladali Poljskom, Piotr

Skrzynecki u svibnju 1956. godine otvara politički *cabaret* „Piwnica pod Baranami“ (Podrum pod ovnovima) u Krakovu. U to vrijeme skupina krakovskih studenata koji nisu bili ljubitelji ruskih glazbenih recepata osniva Klub Młodzieży Twórczej (Klub kreativne mlađeži) upravo u Piwnici. Ona time postaje „podzemno“ okupljašte mlađih glazbenika, književnika, glumaca, scenarista, likovnih umjetnika te njihovih prijatelja i vjerne publike. Piotr Skrzyniec je rekao: „Želimo postojati izvan svih službenih okvira. Nećemo više biti nazivani ‘usamljenim mačkama lutalicama’. Naš najveći san je osloboditi se svih pravila i ne prihvati nova. Cilj nam je, naime, međusobno se upoznati i razumjeti.“ Pedeset godina kasnije Piwnica se pretvara u legendu, a njezin stil poznat je u kolokvijalnom govoru kao *underground style*. U prosincu 1956. održan je prvi *cabaret* nastup, a vodeći umjetnici koji su nastupali bili su Krzysztof Komeda i Ewa Demarczyk.

Za vrijeme proslave 40. godišnjice Piwnice pod Baranami održan je prvi „Letni Festiwal Jazzowy w Piwnicy pod Baranami“ (Ljetni festival jazza). Tvorac i direktor festivala Witold Wnuk, inspiriran legendarnim Skrzynieckim, dogovara seriju svakodnevnih koncerata u Piwnici. Od tada Ljetni festival jazza obuhvaća 31 svakodnevni koncert u Piwnici i krakovskoj filharmoniji, kazalištima, klubovima, radiju Kraków i na drugim lokacijama. Tijekom posljednjih sedam godina na festivalu sudjeluje sve više uglednih poljskih (Adam Makowicz, Tomasz Stańko, Urszula Dudziak, Michał Urbaniak, Zbigniew Namysłowski, Jan "Ptaszyn" Wróblewski, Leszek Mozdżer), ali i međunarodnih glazbenika (Lee Konitz, Brandford Marsalis, Joe Lovano, Maria Schneider, Eddie Henderson, The Rosenberg Trio, Rashied Ali, John Abercrombie). Na festivalu svake godine nastupa dvjestotinjak poljskih i stranih glazbenika, posjećeće ga oko 200 000 ljubitelja jazza, a od 2001. godine festival dodjeljuje nagradu „Jazzowy Baranek“.

Prvi festival jazza održan je 1956. godine u Sopotu. Obrazovani pisac i žestoki antikomunist, Leopold Tyrmand, pomogao je pri osnutku raznih jazz klubova te se njemu pripisuje osnivanje Festivala Jazz Jamboree u Varšavi. Festival traje od 1958. godine, otkada je orijentiran na dominaciju klasične struje modernog jazza. Ostali festivali jazza održavaju se u Kaliszu (Međunarodni festival jazz-klavirista), Poznańu (Era jazza), Krakowu (Krakowske jazz zadušnice), Zamośću, Wrocławu, Szczecinu itd. U Poljskoj postoji četrdesetak različitih festivala jazza koji u prosjeku traju tri dana. Godišnje to iznosi 120 dana, što znači da otprilike svaka tri dana u godini Poljaci imaju priliku uživati na jazz festivalima.

TENA STRAHINEC - OTHER.LAND@HOTMAIL.COM

[povratak na sadržaj](#)

SLOVAČKI FILMOVI NA ŠESTOM ZG DOXU

Ovogodišnji, šesti po redu međunarodni festival dokumentarnog filma *ZagrebDox*, koji se od 28. veljače do 7. ožujka održao u Movieplexu u Centru Kaptol, svojim je gledateljima ponudio više od 150 filmova. Uz filmove u međunarodnoj i regionalnoj konkurenciji koji su se natjecali za nagrade festivala, Veliki i Mali pečat, u posebnim festivalskim programima premijerno su prikazani dokumentarci iz Hrvatske i regije. Među njima, u programu *Happy Dox*, bila su i dva slovačka filma.

Festival je otvorio film *Osadné* redatelja Marka Škopa, koji je prošle godine osvojio nagradu za najbolji dokumentarni film na 44. Međunarodnom filmskom festivalu u Karlovym Varyma te nagradu publike na festivalu *One World* u Bratislavi. Humoristični dokumentarni film o selu na istočnoj granici Europske unije, u kojem živi svega dvjestotinjak ljudi, govori o putovanju načelnika mjesta Osadné, pravoslavnog svećenika i rusinskog aktivista u Bruxelles, kamo odlaze lobirati za svoje mjesto. Ovaj film, s mnogo duhovitih scena, na osebujan način prikazuje selo izgubljeno na kraju svijeta, selo gdje je u proteklih pet godina svećenik pokopao pedesetoro ljudi a krstio samo dvoje djece. Međutim, uza svu svoju svježinu i smijeh koji ponekad izaziva, film gotovo neprekidno pažljivijega gledatelja tjera da čita između redaka.

Drugi slovački film prikazan na festivalu, film je mladoga redatelja Mire Rema. Njegov film *Arsy-Versy*, zanimljiv je prikaz života majke i njezinog sina Luboša, fanatičnog zaljubljenika u prirodu i predanoga proučavatelja šišmiša, koji je pobjegao iz svijeta ljudi, smatrajući svijet iz kojega se izdvojio pokvarenim i okrenutim materijalizmu, prepunim licemjerja i banalnosti. Njegova majka, koja mu je uvijek bila potpora kako u životu tako i u njegovim istraživanjima, danas se boji za njegovu budućnost i pita se što će biti s njim kad ona više ne bude uz njega. Film je dobio nagradu *Wallflower Press* za najbolji studentski dokumentarac na Festivalu dokumentarnog filma u Sheffieldu, posebnu nagradu žirija na Festivalu kratkog filma u Uppssali te mnoge druge.

Na kraju dodajmo da, ako je suditi prema viđenome na ovogodišnjem *ZagrebDoxu*, bez sumnje možemo tvrditi da slovačka dokumentaristica ima zaista sjajnu budućnost pred sobom.

[povratak na sadržaj](#)

MAJA NOVKOVIĆ - NOVKOVIC.M@GMAIL.COM

GRADOVI

ČESKÝ KRUMLOV

Český Krumlov je gradić u Južnočeškoj regiji, udaljen otprilike 25 kilometara od Českých Budějovica. Njegovo ime potjeće od njemačkog naziva Krumme Aue (kriva livada), koji najbolje opisuje neobičan položaj ovog gradića među meandrima rijeke Vltave. Gradić se prvi puta spominje u 13. stoljeću, a svoje slavno doba doživljava za vrijeme dinastije Rožmberk. U 17. stoljeću gradić prelazi u vlasništvo dinastije Eggenberk, a u 18. stoljeću pripada dinastiji Schwarzenberk, u čijem vlasništvu ostaje do 1940. U drugoj polovici 20. stoljeća Český Krumlov razvija se i širi – grade se nova stambena naselja, razvijaju se nove industrijske grane, a velika se pozornost posvećuje i obnovi spomeničkih objekata.

Dvorac Český Krumlov prostire se na površini od deset hektara i druga je najveća povijesna građevina tog tipa u Češkoj (nakon Pražskog hrada). Unutar dvorca možete razgledati jedinstveno barokno kazalište i monumentalne dvorske vrtove s labirintima od živice i fontanama. Kod jednog od ulaza u dvorac iznenadit će vas jama s medvjedima. Iako nisu uvijek raspoloženi za fotografiranje, možete u obližnjem sandučiću ostaviti donaciju kako biste ih održali, kako kaže jedan vodič, „debelima i sretnima“. Srednjovjekovni centar grada koji okružuje meandre Vltave (ili pak oni okružuju njega, nikad niste potpuno sigurni) 1963. godine proglašen je spomenikom kulture, a 1992. zapisan na UNESCO-ovu listu svjetske baštine. Centar obiluje slikovitim dučančićima u kojima, uz nezaobilazne tričarije „made in China“, možete kupiti i tradicionalne drvene igračke, pleteninu te zanimljive knjige i razglednice.

Ljubitelji kulture mogu birati iz široke ponude raznovrsnih programa. Jedan od najzanimljivijih svakako je Međunarodni glazbeni festival koji se održava u srpnju i kolovozu. Posebnost ovog festivala je velika raznolikost žanrova koji se kreću od klasične glazbe (opera, simfonijskih i komornih koncerata) preko jazza, folklora i world musica pa sve do rocka. Zanimljiv je i festival jazza simpatičnog imena Jazzký Krumlov, koji se održava svake godine u rujnu. Eko-film je međunarodni filmski festival s tematikom okoliša te prirodne i kulturne baštine, a održava se svake jeseni. Turistima su privlačne i živopisne svečanosti: prvomajska svečanost Čarobni Krumlov, renesansna Svečanost petolisne ruže i Svetovaclavske svečanosti koje obiluju kulturnim i gastronomskim doživljajima. Za aktivnije je tu planinarenje, skijanje ili pak rafting.

Nakon što ste se dobro umorili šećući gradom, planinareći ili pak uživajući u kulturnoj ponudi, vrijeme je za okrepnu. Český Krumlov nudi mnogo zanimljivih restorana za svačiji ukus. Ima tu i pizzerija i restorana s vegetarijanskim hranom, no ipak bi najbolje bilo da probate češku kuhinju i lokalne specijalitete. U ponudi su ciganski gulaš, pivovarski gulaš, južnočeška juha kulajda i juha od češnjaka (česnečka) servirana u izdubljenom kruhu. Za one koji ne mogu bez deserta tu su palačinke, livanci (male debele masne palačinke) i buhtle kojih se ne bi posramila ni vaša baka. Dakako da je uz dobru hranu neizostavno i dobro piće. Probajte „zlatni nektar“ ovdašnje pivovare, pivo Eggenberg, ili se pak počastite Budweiser Budvarom. Ni ljubitelji vina neće ostati uskraćeni za užitke: u ponudi su vina iz Češke i Moravske, kao i neka strana. A kako bi vam hrana i piće još više pasali (chutnaly) pobrinut će se topla atmosfera u restoranima u srednjovjekovnom stilu - kameni zidovi, masivni drveni stolovi i pocketanje vatre u kaminu.

Ako vas dakle privlači fascinantna arhitektura i magična priroda, a nisu vam mrski ni dobra hrana i piće, uputite se u Český Krumlov. Dočekat će vas raširenih ruku.

ROMANA HAJEK - RHAJEK@FFZG.HR

[povratak na sadržaj](#)

CIESZYN

Grad Cieszyn smješten je na jugozapadnoj strani poljsko-češke granice. Prema legendi, osnovan je davne 810. godine. Tri sina poljskog kralja Leszka III, Leszek, Cieszek i Bolek, ponovno su se susreli nakon mnogo godina na području današnjeg Cieszyna. Zbog velike radosti koja ih je obuzela, nazvali su to mjesto Cieszyn (cieszyć się: veseliti se, radovati se). U stvarnosti je Cieszyn osnovan u 10. st. kao tvrđava koja je imala obrambenu funkciju južne granice Poljske. Grad je predstavljao žilu kucavicu šleskog područja.

Budući da se smjestio na području koje je bilo važan migracijski i trgovački put, predstavljao je mjesto spajanja raznih naroda, kultura i vjeroispovijesti. Osim Poljaka, ovdje su živjeli Nijemci, Česi, Židovi, a na prijelomu 19. i 20. st. i Mađari. Cieszyn danas broji 40 000 stanovnika. Taj nekad jedinstven gradić podijeljen je na češki i poljski dio. Veliki udio stanovništva čine anglikanci, stoga se turist može začuditi kada na poljskoj strani upozna Poljaka anglikanske, a na češkoj Čeha katoličke vjeroispovijesti. Takva podjela rezultat je prirodne granice koju čini rijeka Olše. Ona izvire na šleskim Beskidima i ulijeva se u rijeku Odru, formirajući dalje prirodnu granicu Poljske i Njemačke.

Ljubiteljima kulture preporuča se obilazak kapelice Sv. Mikołaja iz 11. st., ostatka dvorca dinastije Piast, gotičke crkve Sv. Marije Magdalene, starog trga Rynek s vijećnicom Ratusz iz 19. st. te protestantske crkve Kościół Jezusowy s baroknim tornjem. Sadašnji trg nastao je krajem 15. st. Do danas je očuvan tipičan prostorni razmještaj renesansnog razdoblja sa širokim dekoriranim trijemovima, polukružnim i poprečnim svodovima i kamenitim portalima. Unutar tih starinskih zgrada nalaze se male suvenirnice i dućani s izraženo niskim stropom, u kojima vlada ugodna malogradска atmosfera i pitom austro-ugarski ugodaj. Centrom mjesta dominira fontana sa skulpturom sv. Florijana, koji je ujedno i njegov zaštitnik. Razlog tome su brojni požari, koji su u više navrata uništili veći dio starih drvenih kuća.

U Cieszynu se svim ljubiteljima dobre hrane preporuča „najfiniji murzin”. Ova vrsta hlepčića jede se na Badnjak, a u sebi sadrži sušenu šunku ili bijelu kobasicu. Kao šećer na kraju dolazi poslastica iz austrijske kuhinje, a riječ je o štrudli s jabukama (ponekad sa sirom ili makom) koja se servira topla ili hladna, sa slagom, sladoledom ili jednostavno posuta šećerom u prahu.

Cieszyn je poznat po svojoj ljetnoj školi za učenje poljskog kao stranog jezika. Velik broj polonista iz svih krajeva svijeta i brojni posjetitelji poljskog podrijetla provode polovicu srpnja i kolovoza učeći poljski jezik, kulturu, književnost, kazalište, tradicionalnu kuhinju i sl. Važan događaj ljetne škole je jezični turnir „Sprawdzian z polskiego”, čiji pobjednik dobiva titulu prvak-stranac poljskog jezika. Taj turnir podsjeća na masovni diktat, kojem pristupaju ne samo polaznici ljetne škole u Cieszynu, već i iz drugih ljetnih škola po cijeloj Poljskoj.

IVANA ŠMAGUC - ISMAGUC@FFZG.HR

[povratak na sadržaj](#)

BANSKÁ ŠTIAVNICA

U južnom dijelu središnje Slovačke, između strmih štiavničkih vrhova, nalazi se najstariji rudarski grad u Slovačkoj – Banská Štiavnica. Ovaj nekadašnji slobodni kraljevski grad nalazio se na bogatim rudnicima srebra. Prema nalogu Marije Terezije, ovdje je osnovana Rudarska akademija, prva škola tehničkog karaktera u svijetu, a prvo predavanje održano je 1764. godine. U gradu se nalazi oko 360 kulturno-povijesnih spomenika te je stoga uvršten na popis svjetske baštine UNESCO. Među najpoznatijima su Stari i Novi zamak, Klopáčka, Kalvaria, crkva Sv. Katarine i gradska vijećnica.

Trg svetog Trojstva u srcu grada okružuju gradska vijećnica i crkva Sv. Katarine, a njegovo središte krasi spomenik sa skulpturama sedam svetaca, zaštitnika grada i rudara. Klopáčka je građevina renesansno-baroknog stila, koja od 1681. svojim zvukom podsjeća rudare na početak radnog vremena, rudarske sastanke, festivale, a služi i kao upozorenje od požara. Stari zamak čini kompleks koji je nekoliko puta kroz povijest nadograđivan i utvrđivan. Jedna od najvećih promjena dogodila se 1540., kada je pred prijetnjom turske vojske trobrodna crkva Sv. Marije preuređena pojačanim zidovima i zidnim pregradama. Tako je postala prava vojna utvrda, a od crkve je ostala samo kapelica na mjestu starog oltara, dok je cijeli kompleks dodatno opasan debelim zidinama. Na ulazu u grad sagrađena je renesansna utvrda koja je dobila ime Novi zamak; prvotna joj je namjena bila spriječiti iznenadne navale Turaka, no kasnije je korištena kao promatračnica. Kalvariju čini kompleks sakralnih građevina raspoređenih na obližnjem brežuljku u obliku kapelica s reljefima postaja križnog puta, koji završava crkvom na vrhu Scharfenberg. Neke od poznatih građevina su i obiteljske kuće Zwittingera, Joergesa, Fritza, Hella, Krečmáryovskog, Žemberovskog, Mikovínia i Belházvyovskog. Na Pischlovoj kući stoji natpis koji naznačuje da je u njoj živjela Sladkovičeva slavna Marina.

Jedan od simbola grada je gušter, koji je prema legendi ukazao na nalazište zlata i srebra. Banská Štiavnica poznata je i po sedam čuda, među kojima je da svake godine na Sv. Petra i Pavla pada snijeg, kao i mističnim kazaljkama na satu gradske vijećnice. Tijekom godine održavaju se mnoge svečanosti, izložbe i festivali. Neki od poznatijih su Salamandrové dni, Festival kumštu, remesla a zábavy, Budenie Sitníanských rytierov, Jazznica te Štiavnický šachový festival, tijekom kojeg se igra živi šah.

Tijekom posjeta Banskoj Štiavnici svakako ne zaboravite posjetiti neke od rudnika otvorenih za javnost, uživati u pogledu na grad s jednog od vrhova te otići na čaj u neku od poznatih čajana.

ANA CADER - ACADER@FFZG.HR

[povratak na sadržaj](#)

HRANA I OBIČAJI

RECEPTI

U ovom broju predstavitićemo vam tri (manje-više) uskršnja recepta: poljsko predjelo, češko glavno jelo i slovački desert. Recepti su za 4 osobe:

Jaja faszerowane

Sastoјci: 2 kriške starog bijelog kruha, pola šalice mlijeka, 5 jaja, fino sjeckani peršin, fino sjeckani vlasac, sol, papar, malo krušnih mrvice, malo maslaca

Kruh namočite u mlijeku da omekša. 4 jaja skuhajte na tvrdo i pustite da se potpuno ohlade. Hladna jaja (još u ljusci) stavite na mekanu podlogu od nekoliko krpa i oštrim, teškim nožem prerežite ih po duljini, zajedno s ljuskom. Pazite da se ne porežete. Čajnom žličicom izvadite jaje iz ljuske, pazeci da ih ne razbijete. Uklonite krhotine ljuske. Iscijedite višak tekućine iz kruha te ga zajedno s kuhanim jajima usitnite nožem. Dodajte peršin, vlasac, jedno svježe jaje, sol i papar. Dobro izmiješajte i smjesom punite ljuske od jaja. Nježno utisnite smjesu u ljusku, donju stranu umočite u krušne mrvice i pritisnite žlicom. Na vrućem (ali ne prevrućem) maslacu pohajte jaja dok krušne mrvice ne dobiju zlatnu boju. Poslužite uz svježu salatu.

Velikonoční nádivka

Sastoјci: 200 g dimljene slanine, 400 g svinjetine (ili 200 g svinjetine i 200 g drugog mesa), 500 g starog kruha, 8 jaja, 2 dl mlijeka, svježa kopriva (može se zamijeniti peršinom i vlascem), sol, papar

Skuhajte svinjetinu, sačuvajte par žlica vode u kojoj se kuhala i narežite svinjetinu i slaninu na kockice. Uklonite koru kruha i narežite ga na veće kockice, stavite u zdjelu i prelijte vodom u kojoj se kuhalo meso. Dodajte meso, sol, papar i sjeckanu koprivu. U mlijeku razmutite jaja, prelijte preko smjese i malo promiješajte. Smjesa ne bi trebala biti rijetka, ali niti suha. Posudu za pečenje namastite i u nju istresite smjesu. Pecite u pećnici na temperaturi 200 °C dok ne pozlati. Poslužite s kiselim krastavcima.

Laskonky

Sastoјci: 5 bjelanjaka, 1 žumanjak, 150 g šećera u prahu, 1 vanilin šećer, 100 g mljevenih oraha, 100 g maslaca

Od 3 bjelanjaka istucite snijeg. Dodajte trećinu šećera u prahu i vanilin šećer i tucite na pari dok ne dobijete gusti snijeg. Sklonite s vatre i umiješajte polovicu mljevenih oraha. Na namaščeni pleh stavite kuglice snijega, od kojih ćete mokrom žlicom napraviti ovalne kriške veličine nekih 6x4 cm i debljine oko 1 cm. Ugrijte pećnicu na 115 °C i pecite 30 min. Za to vrijeme maslac istucite sa žumanjkom, vanilin šećerom i ostatkom šećera u prahu. U to dodajte drugu polovicu oraha. Od preostalih bjelanjaka istucite snijeg i na pari dobro umiješajte u tučeni maslac dok ne dobijete gustu kremu. Kriške izvadite iz pećnice, nožem ih uklonite s pleha i kad se ohlade, svaku namažite kremom i pokrijte drugom kriškom. Laskonky možete ukrasiti crtajući po njima rastopljenom čokoladom.

DARKO TOMŠIĆ - DARKO.TOMSIC@SEZNAM.CZ

povratak na sadržaj

O USKRSU

Kako se slave uskrsni blagdani u Češkoj i Slovačkoj? Ovo pitanje se svake godine ponavlja na satovima jezičnih vježbi i svake godine nitko ne zna odgovor. Pa evo, da ga na jednom mjestu zabilježimo za buduće naraštaje.

Veliki tjedan u ovim je zemljama šaren. Ponedjeljak je modar, utorak žut, srijeda crna, a četvrtak zelen. Što se tiče zelenila u imenu četvrtka, predaja kaže da je to zato što se na taj dan jedu zelena jela, osobito spinat. Druga verzija tvrdi da je to zbog omaške u prijevodu s njemačkog, pa je tako *Greindonnerstag* (plačni četvrtak) postao *Gründonnerstag* (zeleni četvrtak).

Na Veliki petak preporučuje se ustati vrlo rano ujutro i umiti se studenom vodom iz potoka; tako ćete se napuniti snagom tek probudene prirode i očuvati se od bolesti za sljedeću godinu. Za djevojke neće biti zgorega ako se umiju na bunaru, bit ćete lijepe i dobro ćete se udati. Zabranjeno je bilo diranje zemlje, jer u njoj leži tijelo Spasitelja, a i prati rublje, jer se vjerovalo da se umjesto u vodu umače u Kristovu krv. Ono što toga dana možete je pokušati pronaći neko od skrivenih blaga, jer se zemlja otvara da ih otkrije. (Ali to je sigurno poznato svim mojim marljivim kolegama koji su pročitali Erbenovu Kiticu i baladu *Poklad*.)

Velika subota je dan posjeta Kristovu grobu za sve praktične vjernike, a oni koji to nisu, ovaj će dan iskoristiti da završe pripreme za blagdan. Što se tiče ukrašavanja pisanica (kráslice), koriste se najraznolikije tehnike; naprimjer, u okolini Žiline ukrašavaju ih žicom, kojom oblikuju motive s narodnih nošnji. Od jela su traženi šunka i jaja te prilozi hren i cikla. Kako si ljudi nisu mogli priuštiti pečeno janje, ubočajilo se ono od slatkog tjesteta. Tradicionalni uskrsni kolač je mazanec odnosno paska.

Najpoznatiji uskrsni običaj je definitivno šibanje na Uskrsni ponедjeljak. Za šibe se koristi vrbovo ili brezovo pruće, a dobričine će uplesti i grančicu bodljikave smreke. Sa šibama se ide po kućama u kojima ima ženskog življa i išiba ih se kako bi se na njih prenijela životnost mladoga bilja. Na to djevojke, iz zahvalnosti za iskazanu im pozornost i brigu, momcima daruju pisanice. Prema običaju, trebalo bi prvo ići išibati ljepšu djevojku tako da, ako vas toga dana nitko nije došao podariti s malo batina, za vas je to uvreda i sramota. Momci se žale da djevojke tog dana namjerno oblače hlače pa se oni moraju mučiti zavrtanjem nogavica, jer preko odjeće magija ne djeluje. I nagrade su danas malo drugačije pa čete, osim jajima, biti počašćeni žestokim alkoholom i užinom. Možda je to razlog što običaj nije izgubio na popularnosti. Običaj se zove mrskačka, šlehačka odnosno korbáčovanie, a šibe su pomlázky – aluzija na pomlađujući učinak. U Slovačkoj, gdje je narod čvršći i otporniji, tog se dana polijevaju vodom, a ako mjesni običaj dopušta, djevojke i žene mogu cijele završiti u obližnjem potoku (to je oblievačka). Sve žene koje su prošle šibanje, a ako imaju sreće, i kupanje, mogu se nadati zdravlju i ljepoti tijekom čitave naredne godine.

Svima želim blagoslovjen Uskrs, uz već tradicionalno zeleno pivo koje na Zeleni četvrtak toči Starobrno!

MARIJA OZRETIĆ - MOZRETIC@GMAIL.COM

[povratak na sadržaj](#)

NA NAŠKI - PROZA

KAREL ČAPEK – O LIDECH - MELANCHOLIA

Karel Čapek u češkoj kulturi nije zapamćen isključivo kao autor romana i drama, već i kao prvorazredni novinar. Njegova publicistička djelatnost uvelike je utjecala na književno stvaralaštvo, a ujedno je bitno utjecala na razvoj novinarstva u Češkoj.

Tekst „Melankolija“ primjer je novinskog žanra koji je Čapek stvorio i prvi upotrijebio; to je *sloupek* ili kraći felton o aktualnoj i zanimljivoj temi. Čapek je *sloupky* objavljivao u poznatim Lidovim novinama, a posthumno su izlazile zbirke njegovih feljtona i članaka. Ovaj tekst objavljen je 1940. u zbirci „O lidech“.

Karakteristični ne samo za ovaj tekst, već i za cijelu zbirku i žanr, su ironija i poopćavanje. Kod prijevoda treba dakle veliku pažnju posvetiti pronalaženju odgovarajućih sredstava da ostane sačuvan originalni ton izvornika.

Melancholia

Ještě před chvílí jsi mluvil s lidmi, žertoval, zajímal se bůhví oč všechno, tesil se nevím z čeho; nyní se díváš do země, rád by ses modlil, ale nevíš zač a ke komu, zvadlý, unavený a lhostejný, a je ti divno, že jsi se před chvílí něčím vzrušoval, je ti ještě divnější, že zítra máš vstát a něco dělat, a hlavně máš nějak sevřené hrdlo, na zádech nějaké břemeno a hrozně těžké oči, že tvé pohledy padají k zemi jako z olova.

Co se ti stalo? Nic, nic vlastně. Jen pár maličkostí, něco se mi vzpríčilo v cestě, ale nestojí to za řeč, něco jsem nečekal, něco se mne trochu dotklo, cosi mne maličko zarazilo, — nic, nic dohromady; kdybych to všecko sečti, nedalo by to ani jednu pořádnou příčinu k smutku. Nic to není; ale víte, je toho trochu mnoho, toho všeho, toho všeho —. Ostatně nestojí to za to; ale víte, je strašno žít.

Vsadil bych se, že toho dne, kdy král Šalomoun napsal krédo všech melancoliků, kdy napsal „Marnost nad marnost, a všechno je marnost“ — že toho dne se mu vlastně nic nestalo; nezhroutila se jeho říše, nezemřela jeho nejdražší žena, nepocítil doteči smrti ve svém nemocném těle, nic, nic vážného. Opravdu nic se nestalo králi Šalomounovi; jen snad nalezl hloupost a lešt v očích své nejdražší ženy, lhostejnost u přítele, podlost u lokaje; něco se mu vysmeklo z ruky, třeba nedůležitého, něco se mu nezdařilo, něco zkłamalo; ukázaly se mu věci ve světle jen trochu ošklivějším než jindy, lidé jen maličko protivnější než jindy, život jen maličko těžší než jindy. Dohromady nic; ale král Šalomoun se toho dne zhroutil pod těhou tohoto „nic“, a hroze se, unaven k smrti zapsal do knihy marnost všeho.

Neboť, hleďte, je možno být hrdinou proti velkým ránám osudu. Smrt, zkázu, ztroskotání je možno nést, jak se říká, se vztyčenou hlavou; je konečné možno zápasit a zahynout. Ale není možno být hrdinou proti píchnutí špendlíkem. Párkrát je možno to píchnutí opravdu nepozorovat; a pak je možno se několikrát tvářit, jako bychom toho

Melankolija

Još prošlog trena razgovarao si, šalio se, zanimalo se za tko zna što i veselio se ne znam ni ja čemu; sada gledaš u pod, želio bi se moliti, ali ne znaš ni zašto ni kome. Pokisao, umoran, ravnodušan. Čudiš se što si se prije tek nekoliko trenutaka zbog nečega uzrujavao, a još se više čudiš što sutra moraš ustati i nešto raditi. I ono najbitnije: grlo ti je nekako stisnuto, na ledima nekakav teret, oči ti se sklapaju pa ti pogled težak poput olova pada na pod.

Što ti se dogodilo? Ništa, ništa posebno. Samo nekoliko sitnica, nešto mi je prepriječilo put, ali nije vrijedno spomena; nešto što nisam očekivao, a tek me okrznulo, malo me smelo. Ništa, sve skupa nije to ništa; ako bih sve to zbrojio, ne bi bilo ni za jedan valjani razlog za tugu. Nije to ništa, ali znate... toga, svega toga, ima malo previše. Ni ne isplati se uostalom, ali znate... strašno je živjeti.

Kladio bih se da onog dana kad je kralj Salomon napisao geslo svih melankolika, kad je napisao „Ispraznost nad ispraznošću, sve je ispraznost“, da mu se onog dana nije dogodilo zapravo ništa. Nije se slomilo njegovo carstvo, nije umrla njegova najdraža žena, nije osjetio dodir smrti u svom bolesnom tijelu; ništa, ništa ozbiljno. Zaista se ništa nije dogodilo kralju Salomonu; možda je tek naišao na glupost i laž u očima najdraže žene, na ravnodušnost prijatelja ili podlost lakaja. Nešto mu je izmaklo iz ruku, možda nešto nevažno, nešto mu nije uspjelo ili ga je razočaralo. Stvari su mu se pokazale u svjetlu tek nešto ružnjem nego inače, ljudi tek nešto odvratniji nego inače, a život tek nešto teži nego inače. Sve skupa, nije bilo ništa, ali kralj Salomon tog se dana slomio pod težinom tog „ništa“ te, užasavajući se toga, nasmrt umoran, zapisao u knjigu ispraznost svega.

Gledajte, naime; moguće je biti junak samo u velikim sudbonosnim trenucima. Smrt, propast i životne brodolome moguće je podnijeti, kako se to obično govori, uzdignute glave; moguće je, naposljetku, boriti se i poginuti. No nemoguće je biti

nepozorovali; ale po desátém nebo patnáctém píchnutí vás přejde všechno hrdinství. Člověk je bezmocný proti malým bolestem. Může být jaksi pyšný, že si zlomil nohu, ale nemůže být pyšný, že si nalomil nehet. Může s jakousi hrdostí snést smrt své ženy, ale nemůže hrdě nést to, že mu hloupě ukřivdila. Má nějakou katastrofální útěchu v tom, že se mu sesul dům, ale nemá útěchy proti tomu, že jeho dům je beznadějně ošklivý.

Melancholie, nejtěžší bolest života, je utrpení z malých příčin. Je nejtěžší proto, že nepřipouští hrdinství; není hrdinných melancholiků. Melancholie je v každém případě slabost, nebo spíše bezbrannost vůči malým bolestem.

*

Skoro bych řekl, že není moderních tragédií. Vezměte Ibsena; jeho moderní dramata (až na Strašidla) jsou vlastně melancholické komedie; tragika jejich hrdin je v tom, že jsou jakýmsi politováníhodným a fatálním způsobem blamováni a v jádře tedy zesměšněni. Antický hrdina se roztríští o božský řád, což je tragické; moderní hrdina se roztríští o lidský řád, což je trochu směšné, ale hlavně melancholické. Shakespearův hrdina vždycky zemře; to ho zachraňuje před nedobrovolným blamováním. Moderní hrdina obyčejně žije dál; to je směšné a melancholické. Kdyby se Othelo nezapíchl, nýbrž byl podmíněně odsouzen a stárnul jako pensionovaný generál, byl by moderním hrdinou; to jest, melancholickým polohrdinou. Proto každý, kdo chce napsati opravdickou tragédi, musí svůj kus zakončiti náramným masakrem. To není proto, že by smrt byla zvláště tragická a vznešená, nýbrž proto, že si pak už hrdina nemůže ničím na svém hrdinství uškodit.

Přežítí bolest, to je melancholické. A je-li už třeba moderního hrdinství, tedy nemusí to být hrdinská smrt, ale hrdinství optimismu. Avšak tak daleko ještě moderní drama není.

junak pred ubodima pribadačom. Možete nekoliko puta ni ne primijetiti ubode, nekoliko puta nakon toga možete se ponašati kao da ih niste primijetili, no nakon desetog ili petnaestog uboda, prođe vas ikakvo junaštvo. Čovjek je nemoćan protiv malih boli. Može biti nekako ponosan ako je slomio nogu, ali ne može biti ponosan ako je slomio nokat. Može nekako hrabro podnijeti smrt svoje žene, ali ne može ponosno podnijeti što mu je glupo skrivila. Postoji nekakva grozna utjeha ako mu se sruši kuća, ali nema utjehe ako je kuća beznadno ružna.

Melankolija, najteža životna bol, patnja je zbog sitnica. Najteža je jer ne dopušta junaštvo; ne postoje hrabri melankolici. Melankolija je u svakom slučaju slabost ili, bolje rečeno, nemogućnost obrane protiv malih boli.

*

Gotovo pa bih rekao da ne postoje moderne tragedije. Uzmite, naprimjer, Ibsena: njegove moderne drame (osim Sablasti) zapravo su melankolične komedije. Tragika njihovih junaka leži u tome da ih se na neki fatalan i vrijedan žaljenja način izvrgne ruglu, pa onda zapravo i ismije. Antički je junak rušio božanski poredak, što je tragično. Moderni junak ruši ljudski poredak, što je pomalo smiješno, ali uglavnom melankolično. Shakespearov junak uvjek umre i to ga zaštiti od prisilnog izvravanja ruglu. Moderni junak obično živi dalje, a to je smiješno i melankolično. Da se Othelo nije probio, nego da je bio uvjetno osuđen i ostario kao umirovljeni general, bio bi moderni junak, odnosno melankolični polujunak. Zato svatko tko želi napisati istinsku tragediju mora svoj komad završiti povećim pokoljem. Ne zato što je smrt posebno tragična i uzvišena, nego da junak više nikako ne može baciti sjenu na svoje junaštvo.

Preživjeti bol je melankolično. Ako pak postoji nešto poput modernog junaštva, onda ono ne mora biti junačka smrt, već junaštvo optimizma. Moderna drama, međutim, nije zasad došla toliko daleko.

[povratak na sadržaj](#)

PREVELA: SLAVICA HRŠAK
SLHRSAK@FFZG.HR

JAROSLAV HAŠEK - DEKAMERON - PRŮVODČÍ CIZINCŮ VE ŠVÁBSKÉM MĚSTĚ NEUBURGU

Poznati češki književnik i novinar Jaroslav Hašek rodio se 1883. godine u Pragu, gdje je 1923. godine i umro od posljedica teškog opijanja, ne navršivši četrdeseti rođendan. Autor „Doživljaja dobrog vojnika Švejka“ deklarirao se kao anarhist i bio je politički aktivan, a vjerojatno je najpoznatiji po svom boemskom životu.

Njegova humoreska „Turistički vodič u švapskom gradu Neuburgu“ objavljena je u zbirci priča i humoreski pod naslovom „Dekameron humoru a satiry“ 1968. godine. U ovoj humoreski možemo primijetiti karakterističan Hašekov stil obilježen duhovitošću i ironijom. U zanimljivom i lako čitljivom Hašekovom tekstu najteži prevoditeljski zadatak bilo je snalaženje s prijevodom germanizama Hašekova doba.

Na kraju je potrebno istaknuti da se riječ švapski odnosi na jednu od njemačkih pokrajina – Schwaben, a ne upotrebljava se kao pogrdan naziv za Njemačku i Nijemce, čest u hrvatskom jeziku.

Průvodčí cizinců ve švábském městě Neuburgu

TAKTO SI CENIL průvodčí cizinců ve švábském městě Neuburgu nad Dunajem pan Jogelli Klopter svůj průvod, spojený s výkladem: „Čtyři marky a co sní a vypije.“

Poslední tato podmínka vzbudila ve mně nepříjemný pocit. Pan Jogelli Klopter měl totiž abnormalní břicho i pro bavorské představy lidských tlouštěk.

A obyčejná bavorská představa nejde pod devadesát kilogramů lidské váhy.

Pro turistu se vždy vyplácí, aby smlouval s průvodčím. Smlouval jsem tedy zcela neomalenal. „Vy jste tuším jedlík,“ pravil jsem, „kdybyste byl hubenější...“

Pan Jogelli zesmutněl. „Ještě být hubenější,“ vzdychl, „Kriste Ježíši, mého nebožtíka otce měl jste vidět, a což nebožtík dědeček! Sněd celou šunku, mísu knedlíků a hrnec zelí, jen abych tak řekl na zákusek,“

„Přídám vám tři marky,“ řekl jsem, „dám vám sedm marek za den.“

„Hergot,“ odpověděl pan Jogelli s německou elegancí, „pak jste špína a chodťte si po městě sám. Ale nechodťte mně do cesty. Myslíte, pane, že Jogelli Klopter okrádá cizince? Spokojí se s nějakým litrem piva a nějakým tím zákusek.“

Slyšel jsem již podruhé z jeho úst slovo zákusek a mráz mně přejel po zádech, pak jsem si ale vzpomněl, že turista má pokud možná na cestě dělat si nejmenší množství nepřátele, zejména tak korpulentních, proto jsme si pláčli, dostal čtyři marky a dole v hostinci zaplatil za mne džbánek piva. Je to zvyk všech průvodcích v bavorských městech. Malé dárfky udržují přátelství a pak z vás ten malý dárek dvacetkráte za den vytahá.

Do Neuburgu zavítá málo turistů. Možná, že je tím vinen pan Jogelli Klopter, ale turisti vůbec málo chodí do „Švabenlandu“.

Sama krajina kol Neuburgu příliš nevábí. Každé městečko, každá vesnice ve Švábsku má tentýž ráz. A

Turistički vodič u švapskom gradu Neuburgu

Ovako je gospodin Jogelli Klopter, turistički vodič u švapskom gradu Neuburgu nad Dunavom, cijenio svoje vođenje zajedno s tumačenjem: „Četiri marke, i što pojedem i popijem.“

Taj posljednji uvjet izazvao je kod mene negativan osjećaj. Gospodin Jogelli Klopter je naime imao abnormalan trbuh čak i za bavarske predodžbe ljudskih proporcija. A uobičajena bavarska predodžba se ne spušta ispod devedeset kilograma žive vase.

Turistu se uvijek isplati da se dogovori s vodičem. Dogovarao sam se dakle sasvim nepristojno. „Vi ste, čini mi se, prozdrnjivac,“ rekao sam, „kad biste bili mršaviji...“

Gospodin Jogelli se rastužio. „Da budem još mršaviji,“ uzdahnuo je, „Isuse Kriste, trebali ste vidjeti mog pokojnog oca, a tek pokojnog djeda! Pojeo bi cijelu šunku, posudu knedli i lonac zelja, da tako kažem, za pod Zub.“

„Dodat ču vam još tri marke,“ rekao sam, „dat ču vam sedam maraka za dan.“

„Hergot,“ odgovorio je gospodin Jogelli s njemačkom elegancijom, „takav ste gramzivac, pa onda hodajte po gradu sami. Ali nemojte stati meni na put. Mislite li, gospodine, da Jogelli Klopter potkrada strance? Zadovoljan je pokojom litrom piva i nečim za pod Zub.“

Već sam po drugi puta čuo iz njegovih usta rijeći „za pod Zub“ i leđima su mi prošli trnci, ali onda sam se sjetio da turist na putovanju mora stvoriti što je manje moguće neprijatelja, posebno tako korpulentnih. Zbog toga smo potapšali jedan drugog, dobio je četiri marke i dolje u gostionici mi je platilo vrč piva. To je običaj svih vodiča u bavarskim gradovima. Mali darovi održavaju prijateljstvo, a zatim taj mali dar izvlači iz vas dvadeset puta na dan.

Neuburg posjećuje malo turista. Možda je za to kriv i gospodin Jogelli Klopter, ali turisti uopće u malom broju dolaze u „Švabenland“.

kde tu a tam byla nějaká zřícenina starého hradu, restaurovali ji a udělali z ní pivovar. V tom ohledu jsou Bavoráci velmi podnikaví. Tak například v Genderkingen, Mertingen, Dürzlenkingen, Bersheimingen, Irgelsheimingen a v jiných -ingen a -ingen. Tak jednotvárná jména jako švábské noviny. Společenský život ve všech těch -ingen záleží v nepřátelství mezi jednotlivými -ingen a v krutých hospodských rvačkách v každé z těch -ingen. Kol Neuburgu to bývá nejhorší. Pan Jogelli Klopter vyrostl za těchto krutých krajinských podmínek...

Neuburg sám jest starobylé město, což se může říci o každém bavorském městě. Kdybych psal cestopis, napsal bych, že má dvě brány, ale takhle jenom podotýkám, že jsem jeden den večer jednou branou přišel a druhý den odpoledne druhou vyšel. Na tom posledním má vinu pan Jogelli Klopter...

Neuburg má také hradní zdi udržované v mizerném stavu. Švédové kdysi před staletími ty zdi rozbili a od té doby nechali je Neuburčané v témže stavu. Dá se to vysvětliti též tím, že volí konzervativního poslance.

Jako každé pořádné bavorské město má Neuburg také radnici ve staroněmeckém slohu. Tato radnice má vysoké schody. To je vše, co mně o ní pan Jogelli Klopter řekl. Dunaj tvoří zde dvě ramena. I na takovou podrobnost upozornil mne pan Jogelli. A když jsme šli přes most, prohlásil, že je to most dřevěný.

Na začátku mostu stojí vojenská stráž s piklhaubnou.

Proč tam stojí, nevěděl pan Jogelli a ten voják jistě také nemá o tom tušení.

Když jsme byli na druhé straně, prohlásil pan Jogelli, že zde most končí. A domníváte se, že kromě radnice a dřevěného mostu neupozornil mne již na nic více. Nikoliv. Mezi radnicí a koncem mostu stojí pět pivovarů a osm hostinců... Za posledním hostincem je brána a tou jsem vyšel z tohoto města, kde je archív pro Šváby a okolí a kde žije pan Jogelli Klopter, kterého co nejvřeleji každému turistovi doporučuji...

Když jsme vyšli z hostince, kde jsem přenocoval, a přešli most, řekl pan průvodce: „Teď vám ukáži starý hostinec U lodě.“ Zevnějšek nebyl vábný. „Musíme dovnitř,“ pravil pan Jogelli, „musíme zde počkat na jednoho člověka.“

Bыло то řečeno tak dobromyslně, že jsem nepochyboval, že průvodce cizinců chce vypít i s úrokem to, čím mne pohostil na znamení, že smlouva naše je platna a že to čekání „na jednoho člověka“ je jen zámkou dodatku naší smlouvy: „Co sním a co vypiji.“

Objednal jsem pivo. Pan Jogelli se napil a počal mluvit: „Čekám na jednoho lumpa. Je to schweinkerli, takové schweinbübli.“ Řekl ještě několik jmen, složených roztomile ze „schwein“, napil se poznovu a pokračoval: „Pane, ten chlap má u mne vroubek. Strašný vroubek. Ale až přijde, tak si

Sam kraj oko Neuburga nije previše privlačan. Svaki gradić, svako selo u Švapskoj ima to obilježje. A gdje je tu i tamo bila nekakva ruševina staroga grada, restaurirali su je i od nje napravili pivovaru. Po tom pitanju Bavarci su veoma poduzetni. Tako je naprimjer u Genderkingenu, Mertengenu, Dürzlenkingenu, Berscheimingenu, Irgelsheimingu i u ostalim -ingenima. Imena monotona kao i švapske novine. Društveni život u svim tim -ingenima ovisi o neprijateljstvu između pojedinih -ingena i o okrutnim krčmarskim tučnjavama u svakom od tih -ingena. Oko Neuburga je to najgore. Gospodin Jogelli Klopter je odrastao za vrijeme takvih okrutnih regionalnih uvjeta...

Sam Neuburg je starinski grad, što se može reći za svaki bavarski grad. Kada bih pisao putopis, napisao bih da ima dvoja gradska vrata, ali tako samo naglašavam da sam prvi dan navečer ušao na jedna, a drugi dan popodne izašao na druga vrata. Za to posljednje kriv je gospodin Jogelli Klopter...

Neuburg također ima gradske zidine koje su sačuvane u bijednom stanju. Švedani su prije nekoliko stoljeća razbili te zidine, a Neuburžani su ih otad ostavili u tom stanju. To se može objasniti time da biraju konzervativnog vijećnika.

Kao svaki pošteni bavarski grad, Neuburg ima i vijećnicu izgrađenu u staronjemačkom stilu. Ta vijećnica ima visoko stubište. To je sve što mi je o njoj rekao gospodin Jogelli Klopter. Dunav ovdje stvara dva rukavca. I na taj me detalj upozorio gospodin Jogelli. A kad smo prelazili preko mosta, izjavio je da je taj most drven.

Na početku mosta stoji vojna stráž sa šiljastom kacigom.

Zašto tamo stoji, gospodin Jogelli nije znao, a ni taj vojník sigurno o tome nema pojma.

Kad smo bili na drugoj strani, gospodin Jogelli je izjavio da most tu završava. I sigurno ste pretpostavili da me osim na vijećnicu i drveni most nije ni na što drugo upozorio. Nikako. Između vijećnice i kraja mosta nalazi se pet pivovara i osam gostionica... Iza posljednje gostionice su gradska vrata i tu sam izašao iz toga grada, tamo gdje se nalazi arhiv za Švapsku i okolicu i gdje živi gospodin Jogelli Klopter, kojeg svakom turistu toplo preporučam...

Kad smo izašli iz gostionice gdje sam prenočio i prešli preko mosta, gospodin vodič je rekao: „Sad ћu Vam pokazati staru gostionicu Kod broda.“ Eksterijer nije bio privlačan. „Moramo unutra,“ rekao je gospodin Jogelli, „moramo ovdje pričekati jednog čovjeka.“

Rekao je to tako dobroćudno da nisam uopće sumnjao kako turistički vodič želi popiti s kamatom i to čime me pogostio u znak da je naš ugovor valjan i da je to čekanje „jednog čovjeka“ samo izgovor za dodatak našeg ugovora: „Što pojedem i što popijem.“

Naručio sam pivo. Gospodin Jogelli je popio i počeо govoriti: „Čekam jednu ništariju. To je

to povíme. Ten chlap je z Dürzlenkingen a já jsem z Bersheimingen. My z Bersheimingen jsme, roh, awer gutmütlich', ale z Dürzlenkingen jsou jenom ,roh', a po dobrrosrdečnosti ani stopy. V Dürzlenkingen je všechno sakradi a schweinbülli."

„Schweinkerli," poznamenal jsem, abych také něco řekl.

„Ano, schweinkerli," pravil pan Jogelli, „a největším je Johannes Bewign."

Dopil džbánek a objednal si druhý. „My," mluvil rozčileně, „my z Bersheimingen nikdy jsme se nesnášeli dobré s uličníky z Dürzlenkingen. Víte, u nás se mluví v každé vesnici jinak, ale v Dürzlenkingen mluví tak mizerně, že nám, z Bersheimingen nerozumějí. Můj otec byl z Bersheimingen pa'a', a on ten Johannes se mně vždy smál, že neví, co je to pa'a'..., schweinbülli."

„Dovolte, pane Jogelli, co jest to vlastně pa'a'?"

„Pa'a' je pa'a', pane, jak vám to mám líp německy říct?"

(Dodnes nevím, co je to "pa'a'", a jsem tedy podle pana Jogelliho schweinbülli.)

„Ho hó, víte, že ten darebák Johannes přišel sem do Neuburu dělat mně konkrenta a že o mně rozhlašuje, že jsem opilec? Je to pěkný průvodce cizinců, tenhle Johannes Bewign, jakmile mu nějaký turista padne do rukou, opije se i s panem turistou. Bestie! A proto počkáme si na něho a já mu řeknu: 'Vidíš, schweinbülli, žes mne nezničil a že se mnou chodí lepší páni turisti než s tebou, bídňá duše z Dürzlenkingen.' A když se ho zde nedočkáme, bude jistě v Burgsheimově pivovaře, a když tam ne, tak pije zcela jistě v hospodě U velké dýmky, a kdyby ani tam ne, tak někde v hospodách kolem radnice, nebo v pivovarech u hradu, a kdyby ani tam nebyl, tak se podíváme za ním do hospody U poslední brány."

„A což když ani tam nebude, pane Jogelli?"

Průvodce cizinců uhodil pěstí do stolu: „Pak půjdeme za ním do Dürzlenkingen."

Jak vidíte, je to velmi příjemný pán, tenhle Jogelli Klopter.

Neocenitelný průvodce cizinců! Znal, sebemenší podrobnost. Upozorňoval. Vykládal. Šli jsme od Lodě úzkou ulicí. Za rohem zastavil se pan Jogelli před starou budovou. „Zde loni zabili řezníka z Weidingu," pravil temně, ukazuje na budovu, „jest to Burgsheimův pivovar."

„A kdo ho zabil, pane Jogelli?"

„Lidé z Dürzlenkingen, pane. Zde se scházejí, možná, že zde bude můj konkurent Johannes Bewign. Vstupte napřed."

Když jsme seděli za stolem, rozhlédl se pan Jogelli znaleckým okem po několika obrovských postavách, které se tam v rohu, v šeru hádaly.

„Není mezi nimi," pravil zklamaně, „dva napravo, ti bydlí v Regensburské ulici, a ti dva nalevo na Augsburské silnici. Takhle se budou hádat ještě hodinu, než se do sebe dají. To není nic zajímavého. Škoda, že zde nejsou z Bedřichova náměstí a z Falcké

schweinkerli, takav schweinbülli.“ Rekao je još nekoliko imena, dražesno složenih od „schwein“, ponovno je potegnuo i nastavio dalje: „Gospodine, moram s tim tipom izravnati račune. Izravnati strašne račune. Ali popričat čemo o tome kad dođe. Taj tip je iz Dürzlenkingena, a ja sam iz Bersheimingena. Mi iz Bersheimingena smo 'roh, awer gutmütlich', ali ovi iz Dürzlenkingena su samo 'roh', a od dobrodušnosti ni traga. U Dürzlenkingenu je sve sakradi i schweinbülli.“

„Schweinkerli," istaknuo sam kako bih i ja nešto rekao.

„Da, schweinkerli," rekao je gospodin Jogelli, „a najveći je Johannes Bewign.“

Ispio je vrč do kraja i naručio drugi. „Mi," govorio je ljutito, „mi iz Bersheimingena se nikad nismo trpjeli s gadovima iz Dürzlenkingena. Znate, kod nas se u svakom selu drugačije govori, ali u Dürzlenkingenu govore tako jadno da nas iz Bersheimingena ne razumiju. Moj otac je bio iz Bersheimingena pa'a', a taj Johannes mi se uvijek smijao, jer nije znao što je to pa'a'..., schweinbülli.“

„Dopustite, gospodine Jogelli, što je to zapravo pa'a'?"

„Pa'a' je pa'a', gospodine. Kako da vam to bolje na njemačkom kažem?"

(Dan-danas ne znam što je to „pa'a" i ja sam dakle prema mišljenju gospodina Jogellija schweinbülli.)

„Ha, ha, znate da je ta propalica Johannes došao ovdje u Neuburg praviti mi konkurenciju i da o meni okolo priča da sam pijanac? Krasan je to turistički vodič, taj Johannes Bewign. Čim mu kakav turist padne u šake, opije se zajedno s njim. Životinja jedna! I zato čemo ga pričekati i ja ču mu reći: 'Vidíš, schweinbülli, da me nisi uništil i da su sa mnjom bolji turisti nego s tobom, bijedna dušo iz Dürzlenkingena.' Ako ga ovdje ne dočekamo, sigurno će biti u Burgsheimovoj pivovari, a ako nije ni tamo, tada sigurno pije u krčmi Kod velike lule. A ako nije ni tamo, tada je negdje u krčmama oko vijećnice ili u pivovarama kod staroga grada. A ako nije ni tamo, tada čemo ga potražiti u krčmi Kod posljednjih vrata.“

„A što ako ni tamo ne bude, gospodine Jogelli?"

Turistički vodič je udario šakom po stolu: „Onda čemo ići za njim u Dürzlenkingen.“

Kao što vidite, to je veoma ugodan gospodin, taj Jogelli Klopter.

Neprocjenjiv turistički vodič! Znao je i za najmanji detalj. Upozoravao je. Tumačio. Išli smo od Broda uskom ulicom. Iza ugla se gospodin Jogelli zaustavio pred starom zgradom. „Ovdje su lani ubili mesara iz Weidinga," pričao je mračno pokazujući na zgradu, „to je Burgsheimova pivovara.“

„A tko ga je ubio, gospodine Jogelli?"

„Ljudi iz Dürzlenkingena, gospodine. Tu se skupljaju. Možda će tu biti i moj konkurent Johannes Bewign. Krenite naprijed.“

ulice, ti se dovedou rvát, nebo z předměstí Lesheim a z Hein."

Odplivl si. „Tihle," řekl zoufale, „nevědí ani, co je to nůž. Na ty by měli jednou přijít z Dürzlenkingen..

Tomu řezníkovi z Weidingu propíchali kabát jak naleží. Mně by se to nestalo. Škoda, že zde není Johannes Bewign, ale najdeme ho, pane, a když nám něco řekne, tak ho spořádáme."

Jak vidět, nechová se nikdy pan Jogelli Klopter k cizincům odměreně jako mnozí průvodčí cizinců, kteří při prohlídce města odbývají všecko horempádem, jen aby byli už s průvodem hotovi.

Neuburg je tedy starobylé město. Má mnoho starobylých domů a mezi hezké domy s arkýři a prejzy patří i dům, kde je hostinec U velké dýmky. V této restauraci je napsáno: „Prosí se, aby se hned platilo." Je to ponurá místnost, zachmuřená, se starou klenbou, která hrozí, že spadne na hosty. Za tím účelem je podepřena dvěma sloupy ze dřeva. Nějaký Samson z Bersheimingen pohřbil by podtrhnutím těch sloupů celou řadu Dürzlenkingenských. Pan Jogelli měl takové biblické nápady.

„Kdyby," řekl, přimhuřuje oči, „bylo jich na mne moc, vím, co bych udělal. Udělal bych to, co Samson."

Pan Johannes Bewign u Velké dýmky nebyl. Když jsme se ho nemohli dočkat, šli jsme dál.

„Půjdeme do klášterního pivovaru," upozorňoval průvodce, „klášterní pivovar je zajímavý tím..."

„Aha," myslil jsem, „ted' nastane nudný výklad á la: „Stavba pochází ze šestnáctého století' atd."

„Jedl jste již v Neuburu leberwurst ?" přerušil pan Jogelli mé myšlenky.

„Jedl včera v hostinci, kde jsem přespal."

„Pak jste vlastně leberwurst nejed. Klášterní pivovar je zajímavý tím, že zdejší páteři františkáni vyrábějí tak dobré leberwursty, že kromě zázračného obrazu svatého Heliodora, který sem přitahuje poutníky z celého Švabenlandu, jsou to jejich leberwursty, na které sem poutníci přicházejí až z Horní Falce. Někdy se v pivovaře dvě procesí dají do sebe a počnou se rvát, a víte, co dělají páteři františkáni v tom případě ? Odepřou jim leberwursty. A je hned po rvačce."

(Pokračování rozhovoru děje se již v klášterním pivovaře.)

„A proč se perou mezi sebou, pane Jogelli?"

„Kvůli obrazu svatého Heliodora, pane. Každé procesí chce ten obraz dřív líbat, aby mohlo jít dřív pít a jíst leberwursty, neboť není nad tento zákusek."

Pan Jogelli sněd toho zákusku dvě libry. Byla to vůbec šťastná hospoda. Dověděli jsme se, že konkurent pana Jogelliho Johannes odešel před půlhodinou s nějakým turistou kam s do pivovaru a hradu a že se ptal po panu Jogellim...

„Ó, toho bídáka," pravil pateticky pan Jogelli, „tedy přece sehnal nějakého lumpáckého turistu. Nic naplat, musíme za oběma ku hradu. Podle všeho

Dok smo sjedili za stolom, promotrio je gospodin Jogelli znalačkím okom nekoliko divovskih figura koje su se tamo u kutu u polumraku svađale.

„Nije među njima," rekao je razočarano, „dvojica zdesna stanuju u Regensburgskoj ulici, a ta dvojica slijeva na Augsburgskoj cesti. Tako će se svađati još sat vremena prije nego se potuku. To nije ništa zanimljivo. Šteta je da nisu ovdje s Bedřichova trga ili iz Falcke ulice. Ti se znaju tući, ili oni iz predgrađa Lesheim i iz Heina.

Pljunuo je. „Ovi ovdje," rekao je očajno, „ne znaju ni što je to nož. Na njih bi jednom trebali naletjeti ti iz Dürzlenkingena..."

Tom mesaru iz Weidinga su propisno izbušili kaput. Meni se to ne bi dogodilo. Šteta da ovdje nije Johannes Bewign, ali naći čemo ga, gospodine, i kad nam nešto kaže, mi čemo ga takо srediti."

Kao što se može vidjeti, nikada se gospodin Jogelli Klopter ne ponaša prema strancima suzdržano kao mnogi turistički vodiči koji pri obilasku mjesta obavljaju sve navrat-nanos, samo kako bi što prije bili gotovi s rutom.

Neuburg je dakle starinski grad. Ima puno starinskih kuća, a među ljepe kuće s erkerima i valjskastim crijevima ubraja se i kuća u kojoj je gostonica Kod velike lule. U tom restoranu je napisano: „Molimo, platite odmah." To je mračna prostorija, tmurna, sa starim stropom koji prijeti da će pasti na goste. Iz tog razloga je poduprt s dva drvena stupa. Neki Samson iz Bersheimingena bi pomicanjem tih stupova pokopao cijelu hrpu stanovnika Dürzlenkinga. Gospodinu Jogelliju na um su padale takve biblijske ideje.

„Kada bi ih," rekao je pritvarajući oči, „za mene bilo previše, znam što bih učinio. Učinio bih isto što i Samson."

Gospodin Johannes Bewign nije bio kod Velike lule. Kad nam ga se više nije dalo čekati, išli smo dalje.

„Idemo do samostanske pivovare," upozorio je vodič, „samostanska pivovara je zanimljiva zbog..."

„Aha," mislio sam, „sad ide dosadno predavanje á la: 'Gradnja datira iz 16. st.' itd."

„Jeste li u Neuburu već jeli leberwurst?" prekinuo je gospodin Jogelli moje misli.

„Jeo sam jučer u gostonici gdje sam prespavao."

„Onda zapravo niste jeli leberwurst. Samostanska pivovara je zanimljiva zbog toga što ovdašnji franjevci prave takо dobré leberwurše da su osim čudotvorne slike svetog Heliodora, koji ovdje privlači hodočasnike iz cijelog Švabenlanda, tu i ti njihovi leberwuršti na koje dolaze hodočasnici čak iz Gornje Falce. Ponekad se u pivovari dvije procesije bace jedna na drugu i počnu se tući, a znate što rade franjevci u tom slučaju? Ne daju im leberwurše. I gotova je tučnjava."

(Razgovor se već nastavlja u samostanskoj pivovari.)

„A zašto se tuku, gospodine Jogelli?"

měli oba z nás strach."

Pan Jogelli byl ke mně důvěrnější a důvěrnější.

„Toho turistu," řekl „si vezměte vy na starost."

Řekl to rozhodným hlasem, který znamenal: „Kdo nejde se mnou, ten je proti mně." Šli jsme ke hradu.

Ku hradu je přilípnuto pět pivovárek. Tulí se k němu jako kuřata ke kvočně. Neuburčané dali si hradem ochraňovat, co jim nejdražšího.

Za války třicetileté vnikla pod hrad tlupa Švédů a po urputném boji dobyla prvního pivovárku. Vítězové se tam hanebně namazali. Když to viděla posádka hradu, udělala výpad, ale musela táhnout při výpadu kolem druhého pivovárku. Posádka neodolala a po bedlivém uvažování, že když zásoby nevypijí oni, že je vypijou žoldnéři švédští, místo na Švédy v prvním pivovárku vrhli se na sudy v druhém pivovaře. A zvítězili. Vypili sudy. Švédové zatím se vzpamatovali a udělali útok na druhý pivovar. Našli ho obsazen, i odtáhli k třetímu, kde pili tak dlouho, až se opili více než v prvním. Pili bez odporu. Zatím se však vzpamatovala hradní posádka v druhém a vytáhla na třetí pivovar, aby ho ochránila. Bylo však již pozdě. Našla jenom spící Švédy a prázdné sudy. Rozrušení pohledem na prázdné sudy povraždili Švédy. A to jest to takzvané neuburské vítězství, jak hlásá nápis pod sgrafitem na bráně hradní.

„Zasloužili si svůj osud," pravil vážně pod sgrafitem pan Jogelli. „Švédové tenkrát vůbec nadělali mnoho škody. Ve Švábsku, stojí v knihách, bylo před třicetiletou válkou mnohem více pivovarů než dnes."

Za dnešních dob je jich, jak řečeno, pod hradem jenom pět.

V žádné z těch historicky památných místností nenašel pan Jogelli konkurenčního průvodce cizinců pana Johannesa a já konkurenčního turistu.

„Hlavní věc je," poučoval mne pan Jogelli, když z posledního zklamané vyšel, „nedat si nikoho přiblížit až k sobě. Džbánek vzít, hodit, židli vzít, hodit, utrhnut nohu od stolu a hodit. Tak je to nejsprávnější."

„Mám slabou naději," řekl, když jsme hradní uličkou kráceli ku bráně, „že ty darebáky snad najdeme v hospodě U poslední brány. Copak si z nás dělájí dobrý den?"

Neztrácejte naděje! My jsme je našli u Poslední brány. Konkurenční turista díval se bojácně kolem sebe. Pan Johannes vyzývavě.

Sedli jsme si naproti nim. Cizí turista a pan Johannes byli spolu důvěrnější. Tykali si. „Ty," slyšel jsem, jak hlasitě radí bojácnemu turistovi pan Johannes, „ty půjdeš k tomu cizinci, dáš mu jednu a ostatní už si spraví s Jogellim já."

A vtom již zahrml pan Jogelli: "Každý chlap z Dürzlenkingen je schweinkerli."

„A z Bersheimingen schweinbülli," vykřikl pan Johannes.

Pak letěl džbánek Jogelliho a současně džbánek Johannesův. Pak nastala mela, neboť tam sedělo

„Zbog slike svetog Heliodora, gospodine. Svaka procesija želi što prije izljubiti tu sliku kako bi mogla ići što prije piti i jesti leberwurše, jer nema boljeg od tog za pod Zub."

Gospodin Jogelli je pojeo toga za dvije funte. Bila je to uopće sretna krčma. Saznali smo da je konkurent gospodina Jogellija, Johannes, otisao prije pola sata s jednim turistom nekamo u pivovaru i stari grad te da je pitao za gospodina Jogellija...

„O, kakav jednik," govorio je patetično gospodin Jogelli, „dakle, ipak si je nabavio nekog bijednog turista. Ništa se ne može učiniti, moramo za obojicom prema starom gradu. Po svemu bi nas se obojica trebala bojati."

Gospodin Jogelli je prema meni bio sve povjerljiviji i povjerljiviji.

„Za tog turista čete se," rekao je, „pobrinuti Vi."

Rekao je to odlučnim glasom koji je značio: „Tko nije sa mnom, taj je protiv mene." Išli smo prema starom gradu.

Uz stari grad je zbijeno pet manjih pivovara. Pritišeu se k njemu kao pilići uz kvočku. Neuburžanima je stari grad čuvaon ono što im je najdraže.

Za vrijeme Tridesetogodišnjeg rata prodrla je pod stari grad trupa Švedana i poslije žestoke borbe osvojila prvu pivovaru. Pobjednici su se tamo bestidno nalokali. Kad je to vidjela posada staroga grada, krenula je u napad, ali morala se povući kod napada na drugu malu pivovaru. Posada nije odoljela i poslije pažljivog razmatranja zaključila je da, ako zalihe neće popiti oni, onda će ih popiti švedski vojnici, pa su se umjesto na Švedane u prvoj pivovari bacili na bačve u drugoj pivovari. I pobijedili su. Ispraznili su bačve. Švedani su dotad došli k sebi i napali drugu pivovaru. Našli su je okupiranu pa su krenuli na treću, gdje su pili tako dugo dok se nisu napili više nego u prvoj. Pili su bez ustručavanja. No dotad je u drugoj pivovari došla k sebi posada iz staroga grada i krenula na treću pivovaru da bi je obranila. Ipak, bilo je prekasno. Našla je tek Švedane kako spavaju i prazne bačve. Razbjješjeni pogledom na prazne bačve, pobili su Švedane. I to je takozvana neuburska pobjeda, kako obznanjuje natpis na vratima starog grada.

„Zasluzili su takvu sudbinu," ozbiljno je pod natpisom pričao gospodin Joggelli. „Švedani tada uopće nisu učinili puno štete. U Švapskoj je, kako piše u knjigama, prije Tridesetogodišnjeg rata bilo puno više pivovara nego danas."

U današnje vrijeme ih je, kako je već rečeno, pod starim gradom tek pet.

Ni u jednoj od tih povjesno znamenitih prostorija gospodin Jogelli nije našao konkurenčkog turističkog vodiča, gospodina Johannesa, a ni ja konkurenčkog turista.

„Glavna stvar je," poučavao me gospodin Jogelli kad je iz posljednje razočarano izašao, „da nikome ne date da Vam se približi. Uzeti vrč, baciti; uzeti

několik lidí z předměstí Lesheim a z předměstí Hein, kteří použili této příležitosti, aby si navzájem rozbili hlavy.

Za nastalé vřavy zmizel jsem a přede dveřmi setkal jsem se s cizím turistou.

„My vás hledali po všech pivovarech a hospodách,“ pravil cizí turista. „Johannes říkal, že si musí vyrovnat nějaký vroubek s Jogellim, který mu dělá konkrenta.“

Vyšli jsme branou z Neuburku.

„Je to příjemné městečko,“ pravil cizí turista s nadšením, „u nás ve Würtembersku je všechno příliš fádní...“

Hle! Takoví jsou Němci a takoví průvodčí cizinců ve švábském městě Neuburgu nad Dunajem...

stolicu, baciti; otkinuti nogu od stola i baciti. Tako je to najispravnije.“

„Malo je nade,“ rekao je dok smo ulicom uz starí grad koračali prema gradskim vratima, „da ćemo možda te propalice pronaći u krčmi Kod posljednjih vrata. Zar opet od nas rade budale?“

Ne gubite nadu! Našli smo ih kod Posljednjih vrata. Konkurentski turist je bojažljivo gledao oko sebe. Gospodin Johannes izazivački.

Sjeli smo nasuprot njima. Strani turist i gospodin Johannes bili su međusobno povjerljiviji. Govorili su si ti. „Ti“, čuo sam kako gospodin Johannes glasno savjetuje bojažljivog turista, „ti ćeš otici do tog stranca, prilijepit ćeš mu jednu iza uha, a ostalo će već ja srediti s Jogellijem.“

A na to je zagrmio gospodin Jogelli: „Svaki tip iz Dürzlenkingena je schweinkerli.“

„A vi iz Bersheimingena schweinbűbli,“ uzviknuo je gospodin Johannes.

A zatim je poletio Jogellijev vrč, a istovremeno i Johannesov vrč. Zatim je nastala gužva, jer je tamo sjedilo nekoliko ljudi iz pregrađa Lesheim i iz predgrađa Hein, koji su iskoristili ovu priliku da jedni drugima razbiju glavu.

Tijekom nastalog nereda pobjegao sam van i pred vratima susreo stranog turista.

„Mi smo vas tražili po svim pivovarama i krčmama,“ pričao je strani turist. „Johannes je rekao da mora izravnati neke račune s Jogellijem, koji mu radi konkurenciju.“

Izašli smo kroz gradska vrata iz Neuburga.

„To je ugoden gradić,“ rekao je strani turist s oduševljenjem, „kod nas u Würtembergu sve je prilično dosadno...“

Gle! Takvi su Nijemci i takvi su turistički vodići u švapskom gradu Neuburgu nad Dunavom...

[povratak na sadržaj](#)

PREVEO: HRVOJE SARKOTIĆ
HRVOYESARKOTIC@GMAIL.COM

IVAN LANDSMANN - PESTRÉ VRSTVY - ULOMAK

„Pestré vrstvy“ su autobiografski roman-prvijenac bivšeg rudara Ivana Landsmanna. Roman je objavljen 1999. godine i odmah je naišao na oduševljenje kritike. U prvom dijelu romana autor svojim nevjerljatnim pripovjedačkim darom opisuje rudarsku podzemnu svakodnevnicu u doba socijalizma, dok je radnja drugog dijela smještena u Nizozemsku, gdje autor pokušava steći i na kraju dobiva status političkog azilanta. Prvi dio romana nije zanimljiv samo zbog rudarskog miljea i marginalnih likova, već i zbog svoje jezične strane. Jezik romana sadrži brojna obilježja ostravskog dijalekta, poput gubljenja vokalnih dužina i nebrojenih sočnih psovki. Najveći prevodilački problem bilo je razumijevanje ostravskoga govora, vulgarizama, rudarske terminologije i slenga te nalaženje njihovih približnih ekvivalenta u hrvatskom jeziku i „dočaranje“ nerafiniranog jezika. U prijevodu su potpuno izgubljena obilježja raznih dijalekata.

Dostali jsme do party nováčka, nějakého Luděka z Přerova. Měl strojný průmku, ale jinak strašné pako. Přišel na důl, aby vydělal za rok na auto. Hotový šílenec. To, že je blb, nebylo těžké poznat. Byl pár dnů po zaškolení, než byl přidělen k nam, a o havírně neměl samozřejmně páru. Hned první den, když jsme sfárali a svačili, prohlásil: „Pánové, nerad bych vás nějak honil do práce, ale já jsem tady přišel proto, abych si vydělal na auto, tak si myslím, že bychom mohli hned pracovat.“ To bylo něco pro nás. „Á, zase jeden chytrý!“ ozval se Filipek. Jak posluchej, kolego, jak si tak myslím, budeme tě muset naučit slušnému chování na dole. Co se řekne, když přijde chlap na čelbu?“ „Já nevím.“ Jak ty nevíš. Dobré, tak ja ti to řeknu. Zdař bůh se řekne a pokud chlapa neznáme, tak jako například tebe, tak se slušně představíš.“ „Ale nám v zaškolení nic takového neříkali.“ Jam vam teho eště moc neříkali! A pamatuji si, že tu ses dostal do nejlepší osádky v OKR a že my jsme kurva slušně vychovaní, odkojení od šachty a nemáme rádi, když někdo sprostě mluví, nebo je kurva do piče nevychovaný tak jak ty! Kurva. A teď se pěkně postav do haptáku a slušně pozdrav a představ se nám menem.“ Nováček čucí a neví, co si má o tom myslet. Pak říká: „Dobrý den, já jsem nějaký Luděk z Přerova a přišel jsem si vydě...“ „Kurva! Kde máš jaký den! Kde ho vidiš?! Kurva, tebe když foter robil, tak si asi zapomněl svlect spodňaky. Až přijedeš domu, tak se nech přemrdat!“ Luděk byl v prdeli. „A eště, aby ti bylo jasné, já sem tvůj předák, tu Ivan je tvůj kombajner a v případě zavalení i předák. Synci su osádka. Teraz mi řekni, co to tam je na čelbě.“ Luděk točí hlavou, protože neví, co čelba je. Jam! Před tebu! To je čelba, ty pitko!“ Luděk se podíval do čelby a říká: Jo bude asi nějaký důlní kombajn.“ Jo víš že důlní. Nejsme v JZD! Ten kombajn není aby sis myslíš enom tak obyčejny. Ten byl teraz s Ivanem dva roky v Rusku na Dombase, aby jim ukázal, jak se razí. Co, Ivan?“ „Bez debat,“ říkám. Filipek pokračoval: „Poslouchej! Je to nejnovější typ určený jenom na rychloražbu a protože je eště v záběhu, tak ho musíme šetřit a davame jenom pět metru za šichtu, což je ostuda. Jinač bysme davali patnact.“ Luděk na to: „Jó, tak to musíte určitě všichni hodně

U brigadu smo dobili novajliju, nekog Luděka iz Přerova. Imao je srednju strojarsku, ali osim toga totalni debil. Došao je u rudnik jer je htio u godinu dana zaraditi za auto. Apsoultni idiot. Nije bilo teško primijetiti da mu fali koja. Prije par dana je završio doškolovanje i prije nego što su ga stavili nama, naravno, o rudniku nije imao blage. Odmah prvi dan kad smo se spustili i jeli, izjavio je: „Gospodo, ne bih vas nikako htio tjerati na rad, ali ja sam ovamo došao da zaradim za auto, pa mislim da bismo mogli odmah na posao.“ To nam se svidjelo. „A tako, opet jedan pametnjaković!“ javio se Filipek. „E pa slušaj, kolega, mislim da ćemo te morat naučit pristojnom ponašanju u rudniku. Što se kaže kad čovjek dođe na čelo?“ „Ne znam.“ „Ti ne znaš. Dobro, ja ēu ti reći. Kaže se živ bio, a ako čovjeka ne poznajemo, kao na primjer tebe, onda se lijepo predstaviš.“ „Ali nama na doškolovanju nisu rekli ništa slično.“ „Tamo vam još hrpu toga nisu rekli! I zapamti da si dospio u najbolju družinu u OKR i da nas je šaht jebeno dobro odgojio i othranio i ne volimo kada netko psuje ili je u tri pičke materine neodgojen ko ti! Jebote. A sad tu lijepo stani u stav mirno i pristojno pozdravi i predstavi nam se imenom.“ Novajlija bleji i ne zna što da misli. I onda kaže: „Dobar dan, ja sam Luděk iz Přerova i došao sam zaradi...“ „U pičku materinu! Gdje ti vidiš dan! Gdje ga vidiš?! Jebote, kad te stari radio, bit će da je fulao rupu. Kad dođeš doma, nek te ponovo napravi!“ Luděk je bio totalno u kurcu. „I još nešto, nek ti ovo bude jasno, ja sam tvoj čelmajstr, ovaj Ivan tu je kombajner, a u slučaju urušavanja i čelmajstr. Momci su brigada. Aj sad mi ti reci, šta je to tamo na čelu. Luděk okreće glavu, jer ne zna što je to čelo. „Tamo! Ispred tebe! To je čelo, pizdo.“ Luděk je pogledao u čelo i kaže: „To je valjda nekakav rudarski kombajn.“ „Pa fala bogu da je rudarski. Nismo u kombinatu! I da znaš, to nije običan kombajn. Ivan je s njim bio dvije godine u Rusiji u Dombasu, da im pokaže kako se kopa. Jel, Ivane?“ „Bez sumnje,“ kažem. Filipek je nastavio: „Slušaj! To je najnoviji model predviđen samo za brzi kop, ali se još uvijek razrađuje, pa ga moramo štedit i radimo s njim samo pet metara na smjenu, što je sramota. Inače bi radili petnajst.“ Luděk odgovara: „O, pa onda vi

vydělat." „Nó, teď to je s prachama kapku horší, když zabihame kombajn." „A kolik tak asi vyděláte?!" „No, poslouchej. Kolik si to, Ivan, dobíral tento měsíc?!" ptá se Filipek. Já: „Ten měsíc? No, bez koruny dvacet, šestnact tisíc osumset." „No, vidiš. A ja sem bral cosi kolem čtrnacti a synci dobirali po dvanact." „No tolik peněz jsem neviděl ani ve snu! Copak s tolika penězma děláte?" „No, co by sme dělali. Jednoduše?!" ozval se Tonda. „Ja mam v baraku osm děček a ty z luftu žít nebudu! Stara je furt búd' na protialkoholce, nebo s kapavku v Bohumině. Jarek ten jezdí každu zimu na Aljašku očkovat žízaly a to tež něco stojí. Zadarmo ti kamarade nikdo nic neda. No a tu Petr si bere každe jaro neplacenu dovolenu a jezdi na kolečkovych bruslach po světě. Kde si to byl Petře letos?!" ptá se Tonda. „Já? No, letos sem měl namiřene přes Machové jezero a Širavu, do Rakouska k Balatonu, ale jaksi sem si to špatně vypočítal s penězama, tak sem se musel v poloviční cestě k Brnu vratit." Luděk seděl a žral nam ty kraviny. Bylo nám jasné, že je to blb na entou. Ptám se ho: „Kolik ti je?" „Dvacet sedm," říká. Jak to si ženatý, né?" „Nejsem ženatý, ale rád bych." Filipek: „A to je kurva jaký problem?!" „Nó, na mě nějak holky neberou, ale mám jednu u nás vyhlídnutou, jenom je třeba odstavit jejího kluka." „Jak ho kurva porvy pod pijok a je to. Né?!" Petr říká: „Luďku, a už sis aspoň zadupal?" „Nó, ještě zatím né, ale mám to v plánu. Až budu mít auto, tak to bude pro mě snadnější. To přece už se na to holky dívají jinak. Ještě se potřebuji zbavit vyrážek na zádech." Vyhrnul si košili přes hlavu a vystavil na nás hřbet. Čučeli na nás správné sopky, všech barev. Filipek prohlásil: „Ty, Luděk! Kurva, ty bys moh s tym tvojim hřbetem robit maketu měsíční krajiny." „No, to je fakt," říká Tonda. „Nebo by též nebyl špatný nápad položit mu mezi ty sopky kolejnice, jak su v dětské stavebnici, a pušťat mezi nima vlaček." Luděk si stáhl košili a prohlásil: „Nó, a taky plavat neumím." Zvedl jsem se a říkám: „Jdu si udělat údržbu." „My idem dělat tež," prohlásil Filipek. S Luďkem byly pořád nějaké problémy. Chodil do roboty čím dál později, protože vystavoval svůj hřbet slunku, buď na přehradě, nebo koupališti. Myslel, že mu slunko vytáhne ty jeho sopky. Jednou přišel s nápadem, že by nebylo marné, kdyby si pořídil nějakou plachetnici nebo aspoň lod'ku. Jednou na odpolední šichtu se přihnal celý rozjařený a hned nám zvěstoval novinu. Říká: „Pánové, je to v suchu! Objevil jsem na přehradě starší odstavenou lod'." Filipek mu říká: „Teraz se nevykecávej, řekneš nám o tym na dole." Sfárali jsme, posedali si na okory, vybalili svačiny a čekali, co to z Luďka vyleze zase za cypovinu. Filipek mu říká: „Jak povykládej něco o tym tvojim křížniku." Luděk spustil: „Nó, to bylo pánové tak. Pozoroval jsem z kroví jeden milenecký pár, jak se líbou a tak dále. Však to znáte pánové,

svi sigurno puno zarađujete." „Pa, sad je para mrvu manje, otkad kad radi kombajn." „A koliko otprilike zarađujete?!" „Pa slušaj. Ivane, kolko si skupio ovaj mjesec?!" pita Filipek. Ja: „Ovaj mjesec? Pa, bez krune dvadeset, šesnaest tisuća osamsto." „Eto vidiš. A ja sam skupio nešto oko četrnajst, a momci su skupili po dvanajst." „Pa toliko novaca nisam video ni u snu! Što radite s tolikim novcima?" „Pa što da radimo. Jednostavno?!" javio se Tonda. „Ja doma imam osmero klinaca, a oni ne žive od zraka! Žena je stalno il na odvikavanju od alkohola il s gonorejom u Bohuminu. Jarek ide svake zime na Aljasku cijepit gusjenice, a to isto nešto košta. Badave ti, prijatelju, niko ništa neće dat. A Petr, ovaj ovdje, svake godine uzima neplaćeni godišnji i vozi se svijetom na rošulama. Petre, di si bio ljetos?!" pita Tonda. „Ja? Pa, ljetos sam planirao preko Machinog jezera i Širave do Austrije na Balaton, al sam nekako loše rasporedio novce pa sam se morao vratit na pol puta do Brna." Luděk je sjedio i gutao te bedastoće. Bilo nam je jasno da je budala na entu. Pitam ga: „Koliko imaš godina?" „Dvadeset sedam," kaže. „Znači oženjen si, jelda?" „Nisam oženjen, ali rado bih se ženio." Filipek: „A u kurac, pa šta je to problem?!" „Pa, mene cure nekako neće, ali našao sam jednu kod mene doma, samo treba maknuti njenog dečka." „Jebote, pa onda mu zavrni vratom i to je to!" Petr kaže: „Luděku, si dosad barem šta pojebo?" „Pa, zasad još nisam, ali planiram. Kad budem imao auto, bit će mi lakše. Ipak onda cure na to gledaju drukčije. Još se trebam riješiti osipa na leđima." Dignuo je košulju preko glave i okrenuo nam leđa. U nas su gledali pravi mali vulkani, svih boja. Filipek je rekao: „Luděk, čovječe! U kurac, ta tvoja leđa bi mogla bit maketa mjeseceve površine." „Da, šta je, je," kaže Tonda. „Možda ne bi bilo loše staviti mu one male tračnice među te vulkane i puštat tuda vlakić." Luděk je skinuo košulju i rekao: „Da, i ne znam plivati." Ustao sam i kažem: „Idem ja obaviti održavanje." „I mi idemo na poso," reče Filipek. S Luděkom smo stalno imali problema. Na posao je dolazio sve kasnije i kasnije jer je na nasipu ili na kupalištu izlagao leđa suncu. Mislio je da će mu sunce izvući te njegove vulkane. Jednom se pojавio s idejom da bi se isplatilo nabaviti nekakvu jedrilicu ili barem brodić. Jednom je na popodnevnu smjenu dojurio sav razdragan i odmah nas obavijestio o novosti. Kaže: „Gospodo, došla maca na vratanca! Našao sam kod nasipa stariji napušteni brod." Filipek mu kaže: „Aj sad ne seri sad, pričat ćeš nam o tome u rudniku." Sišli smo, sjeli uz rub čela, izvadili fasung i čekali koje će sad sranje izvaliti Luděk. Filipek mu kaže: „Daj pričaj nam nešto o toj tvojoj krstarici." Luděk je počeо: „Pa, gospodo, bilo je to ovako. Iz grmlja sam promatrao jedan ljubavni par, kako se ljube i tako to. Pa znate o čemu se radi, ne?" Javio se Tonda:

né?" Ozval se Tonda: „My to známe, ale horší to je s tebou! Už ses někdy cucal s nějakou babu?" „Nó, kromě mé mámy ještě né." „A cycek si už držel v ruce?!" Petr říká: „Jo víš, že nedržel." „Luděk, a piču už si lizal?!" ptá se Filipek. „Kurva to je největší slast a ma to svoje výhody. Posluchej! To musíš nechat babu chodit aspoň čtrnáct dni v jedných galatkách, až se ji to pičisko pořadně zapaří. Tak to robím ze svou staru. Když se kolem ni začinají slitavat muchy a posedávat po ni, tak poznám, že je pravy čas. Kupim litr vina, děčka pošlu do kina a orgie možu začít. A teraz dobře posluchej. Stara se vyvalí na gauč už svlečena do saga, enom ma na sobě galatky, nebo o to se už staram sam. Nesmíš na to jit zas nějak moc divoko, nebo se ti može stat tak jak raz mi, že sem chtěl stare čím jak nejrychlejší servat galatky a neuvědomil sem si, že měla chlupy přilepene na nich. Porval sem a stara zajaščela, jak by ju do ni žigla osa. Kurva držím galatky v ruce, čumím se ji na pitku a teraz nevím, co si mam o tym všechnym myslet. Pitku měla holu, jak mala děvucha. Podivam se do galatek a vidím v nich krasnu pitku aji s pešinku. Ale o to tu nejde. Teraz dobře posluchej, nebo přide to nejdůležitější." Luděk seděl a s polootevřenou hubou poslouchal Filipkové výmysly. „Zabereš si do ruky skrojek chleba nebo housku, to už záleží na tobě, co maš radši, roztahneš ji krovu a pákrat polizeš. Potom ji zajedeš skrojkem nebo housku za krovou, kde je teprve to nejlepší. Kamarade, nejlepší francusky syr može it klidně do prdele! Tři dny před tym, než dycky staru rozbalim, nežeru, aby sem to pořadně vychutnal. Nerobim to skrz lizačky, ale skrz teho, aby sem si raz za čas pošmakoval." Myslel jsem si, že Luděkovi bude z toho špatně, ale nic to s ním neudělalo. Možná, že by si s chutí poslechnul ještě nějakou nechutnou příhodu. Ozval se Jarek: „Co mu to všechno vykladaš! On to stejně nikdy nebude potřebovat. Vidiš sam, že nevi ani jak pitka dycha." „Ty, Luděk!" ozval se Petr. „Ty bys myslil pomrdal aji smrť na kole, co?" Říkám: „Hoši, nechte ho dovykladat. Tak Luděk, mluv, jak to bylo dále. Pozoroval si ty dva a co bylo dal?" „No a pak vstali a šli k nějaké loďce. On ji převrátil a podepřel nějakou větví a pak nevím, protože dno lodě bylo obrácené ke mně." „A co si, Luděk, myslíš, že tam spolu robili?!" „To je těžko říct, protože jsem nic neviděl." „Ty si kvadr cypa!" ozval se Tonda. Luděk pokračoval: „No a asi tak po půl hodině odešli. Zaujala mě ta loděka, tak jsem si ji šel prohlídnout. Zjistil jsem, že je ve značně špatném stavu a musí se nutně opravit, protože není schopná plavby. Ale to nebude takový problém ji opravit." Filipek: „Dobře, Luděk, a co je na ni špatného?" „No, vespod má díru, po bocích pár trhlin a držáky na vesla jsou uvolněné." „Kurva, to tam leží po Němcach!" prohlásil Petr. „A jak to chceš dát do kupy?!" ptám se. „Seženu si patřičné nářadí a též

„Mi to znamo, al ne znam za tebe. Jesi se več balio s nekom ženskom?" „Osim s mamom, ne, još nisam." „A držao si sise?!" Petr kaže: „Pa znaš i sam da nije." „Luděk, a jesi lizao pičku?!" pita Filipek. „Jebote, to je najveći guš i ima svoje prednosti. Slušaj! Žena nek ti je barem četrnaest dana u istim gaćama, da joj se pizduljak pošteno upari. Ja tako radim sa svojom ženom. Kad počnu muhe letjet oko nje i sjedat na nju, onda znam da je pravo vrijeme. Kupim litru vina, djecu pošaljem u kino i orgije mogu počet. A sad dobro slušaj. Stara se izvali na kauč več gola do kože, ima na sebi samo gaće, jer se o tom brinem sam. Ne smiješ na nju ić previše divlje, jer bi ti se moglo desit isto šta i meni kad sam joj htio na brzinu strgat gaće i nisam vidio da su joj se dlake zalistile za njih. Povukao sam ih, a ova je vrissnula ko da ju je u nju ubola osa. Jebote, držim gaće u ruci, gledam joj u pizdu i ne znam što da mislim. Pizda joj je bila gola, ko maloj curici. Pogledam u gaće i vidim u njima krasnu pizdu i malu stazicu. Al to sad nije bitno. Dobro slušaj, jer dolazi ono najvažnije." Luděk je sjedio i s poluotvorenim ustima slušao Filipekove izmišljotine. „Uzmeš u ruku komad kruha ili pecivo, ovisi što više voliš, raširiš joj muf i par puta lizneš. Nakon toga podeš kruhom ili pecivom dublje u muf, gdje je ono najbolje. Prijatelju, ma najbolji francuski sir može ravno u pizdu materinu! Tri dana prije nego što ženu razmotam ništa ne jedem, da mogu pošteno uživat. Ne radim ja to da je poližem, nego ono, da tu i tamo guštam." Mislio sam da će Luděku biti muka od toga, ale nije mu bilo ništa. Možda bi rado poslušao još koju neukusnu zgodu. Javio se Jarek: „Šta mu to sve pričaš! Ionako mu to nikada neče trebat. I sam vidiš da ne zna ni kakav pica ima miris." „Ej, Luděk!" javio se Petr. „Ja bi rekao da bi ti prasnuo i smrt na bicklu, jelda?" Kažem: „Dečki, pustite ga da dovrši. Luděk, přiřeď, šta je bilo dalje. Gledao si to dvoje i šta je bilo onda?" „Pa onda su ustali i otišli do nekakvog brodića. On ga je prevrnuo i podmetnuo nekakvu granu, i dalje ne znam jer je dno brodića bilo okrenuto prema meni." „Luděk, a šta ti misliš, šta su oni tamo radili?!" „Teško je to reći jer nisam ništa vidio." „Ti si stvarno revijski idiot!" javio se Tonda. Luděk je nastavio: „I takо, nakon oko pola sata su otišli. Zainteresirao me taj brodić pa sam ga išao pogledati. Shvatio sam da je u poprilično lošem stanju i da se mora obavezno popraviti, jer nije sposoban za plovidbu. Ali neče to biti takо veliki problem, popraviti ga." Filipek: „Dobro, Luděk, a šta na njemu ne valja?" „Pa, ispod ima rupu, na boku par pukotina i nosači za vesla su rasklimani." „O jebote, to su još Švabe tamo pustili!" rekao je Petr. „A kako to namjeravaš sklepati?!" pitam. „Nabavit ču potreban alat i još nekakvu boju i krenut ču u popravak. Za četrnaest dana bi sa svime skupa trebao biti gotov. Razmišljao sam i o tome da od njega napravim

nějakou barvu a pustím se do opravy. Během čtrnácti dnů bych měl být se vším všudy hotov. Taky jsem uvažoval o tom, že z toho udělám plachetnici, což by bylo daleko lepší a taky výhodnější, protože by odpadla práce s veslováním." „Ty, Luděk!" ozval se Tonda. „Poslouchej!" „No, co je?" „Do říti mi nafukej!" „Ty, kurva, sem zvědavy, esi nas tež kapku povoziš?" ozval se Filipek. „No samozřejmě, že ano." „Ty a nebude nas do teho twojeho křížniku jaksi moc?" ptá se Petr. Filipek: „A čemu si myslíš, že moc." „No, kdyby sme se překotili a Luděk neumi plavat." Já: „No ja, on vlastně neumí plavat! To se bude muset v co jak nejkratším čase naučit!" „Jo je v pořádku," říká Petr, „ale kde se to naučí? Kdo má čas se s ním tahat každý den po přehradě nebo koupalištu?" Vzpomněl jsem si na podnikovou saunu, kde byl celkem dost velký bazén. Říkám: „Tonda, běž k telefonu a zjisti, jak to tam funguje." Filipek: „Ty, Luděk, my se tu s tebu sereme jak mama s tatu a co když ti kterýsi tu twoju lod' nebo co to je, ukrade." „O to jsem se patřičně postaral! Ta je v bezpečí. Zatáhl jsem ji do kroví a zamaskoval větvema! Tu nikdo nenajde." Jarek: „A to budeš každý den jezdit autobusem s vercakjem sem a tam?" „Né, ten si nechám schovaný pod lodí!" „Dobře a jak to budeš dělat s tu opravu? To budeš vždycky lod'ku smýkat s tych kroků ven a potom zas zpatky?" „Né, vymýtím si místo v krovinách a budu pracovat tam!" Říkám: „Ale to ti moc nepomože, protože su prázdniny a lidí je na přehradě jak nasraných, takže tě bude každý vidět co tam dělaš." „Ale nebude! To já se zamaskuju větvema." Filipek: „Kurva na co?! Čemu by se maskoval, ten može robit klidně aji tak! S tym jeho hřbetem, jak se postaví zadem ku vodě, tak nikdo nic nepozna, bo ho ma jak chameleon. Jedině, co by se mohlo eště stat, že by si ho moh někdo splest s jakusi vodní bestyju nebo ještěrem." Tonda se vrátil a říká: „Jak to je hoši v prdeli, v sauně je do konca měsica zavřene. Maju dovolenu." „Kurva, co včil," říká Filipek. Luděk posmutněl a lítostivě se na nás díval a věřil, že něco ještě vymyslíme pro jeho záchrany. Petr: „Ja si myslím, že by nebylo marne, kdyby sme Luďkovi udělali první nějaký takovy vycvik na suchu a potom jak se otevře sauna, tak v ni." „Kurva, jak ho chceš naučit plavat na suchu," říká Filipek. „Tu je důležite, aby se naučil plavat aji pod vodu!" Tonda: „Luděk, to si takový cyp, že ses nenaučil plavat? Co ty vůbec umiš?! Plavat neumiš, kuřit, nekuřiš, pit, nepiješ, dupat, nedupeš. Co si robil, jak si byl malý. Teď, aby sme tě tu na suchu učili plavat." Říkám Filipkovi, že by jsme se měli chytit roboty, protože jsme se zas zakecali na Luďkův účet. Říkám: „Poslouchej, zrobíme si svoje a potom budem Luďka učit plavat." Když jsem vyjel třetí metr a chtěl cofat s kombajnem, aby jsme mohli zabudovat, tak jsem se zahrabal housenkama do počvy. Kluci mě museli podkládat dřevama pod

jedrilicu, što je puno bolje i praktičnije, jer nema posla **s** veslanjem." „Ej, Luděk, slušaj!" javio se Tonda. „Molim?" „Opalim te golin!" „U kurac, baš me zanima očeš li i nas mrvu provozat?" javio se Filipek. „Pa naravno da hoču." „Ej, a neće nas bit puno za tu twoju krstaricu?" pita Petr. Filipek: „Pa zašto misliš da će nas bit puno?" „Pa kad bismo se prevrnuli, a Luděk ne zna plivat." Ja: „Pa da, on zapravo ne zna plivati! To će morati u najkraćem roku naučiti!" „Da, u redu," kaže Petr, „ali gdje da to nauči? Ko ima vremena natezat se s njim po nasipu il na kupalištu?" Sjetio sam se da firma ima saunu sa solidno velikim bazenom. Kažem: „Tonda, daj skoči do telefona i pitaj ih kako to funkcionira." Filipek: „Ej, Luděk, mi tu sad seremo s tobom ko mama s tatou, ali šta ako ti netko ukrade taj tvoj brod ili šta to već je." „Za to sam se prikladno pobrinuo! Na sigurnom je. Odvukao sam ga u grmlje i zamaskirao granama! Nitko ga neće naći." Jarek: „I šta, ti ćeš svaki dan autobusom ići tamo i nazad i vuć alat sa sobom?" „Ne, ostavit ču ga sakrivenog ispod broda!" „Dobro, a kako ćeš ga popravljat? Namjeravaš brod stalno izvlačit iz tog grmlja van i onda kasnije opet vuć natrag?" „Ne, napravit ču si mjesto u grmlju i tamo ču raditi!" Kažem: „Ali to ti neće puno pomoci, jer su praznici i ljudi je na nasipu kao govana, tako da će svatko vidjeti što tamo radiš." „Ma neće! Ja ču se zamaskirati granama." Filipek: „Jebote, pa zašto?! Zašto da se maskira, on može i na miru radit! S tim njegovim leđima, kad se okrene od vode nitko ga neće vidjet, ima leđa ko kameleon. Jedino bi se moglo desit da ga neko zamijeni za nekakvo vodeno čudovište ili guštera." Tonda se vratio i kaže: „Momci, zajebite stvar, sauna je zatvorena do kraja mjeseca. Imaju godišnji." „U kurac, šta sad," kaže Filipek. Luděk se rastužio, žalosno gledao u nas i nadoao se da čemo izmislišti još nešto za njegovu sigurnost. Petr: „Ja mislim da ne bi bilo loše da Luděku prvo napravimo nekaku vježbu na suhom, pa kad se otvorí sauna, onda u nju." „U kurac, kako ga misliš naučit plivat na suhom," kaže Filipek. „Pa bitno je da nauči plivat i pod vodom!" Tonda: „Luděk, pa šta ti takav kreten da nisi naučio plivat? Šta ti uopće znaš?! Plivat ne znaš, pušit, ne pušiš, pit, ne piješ, jebat, ne jebeš. Šta si koji kurac radio kad si bio mali. Da te mi sad tu na suhom učimo plivat." Kažem Filipeku da bismo se trebali uhvatiti posla jer se opet tu zajebavamo na Luděkov račun. Kažem: „Slušaj, ajmo napraviti svoje i onda čemo Luděka učiti plivati." Kad sam prošao treći metar i htio se kombajnom vratiti u rikverc da možemo podgraditi, gusjenicama su mi se zakopale podlogu. Dečki su mi morali podmetati daske pod gusjenice da se mogu pomaknuti. Zajebavali smo se s time nekikh sat vremena, dok nisam stigao na tvrdou podlogu. Bio sam na nekikh osam metara do čela. Ispred mene je bila rupa širine od oko pet metara. Morali smo donijeti plijevu i popuniti je.

housenkama, abych se hnul. Srali jsme se s tím asi hodinu, než jsem se dostal na tvrdou počvu. Dostal jsem se asi osm metrů od čelby. Přede mnou byla asi pětimetrová mulda. Musely se nanosit řezanky a muldu zaházet. Vidím Filipka, jak nese v ruce nějaký starý ládovák a šplhá se mi přes kombajn. Potom začal v muldě měřit hloubku. Myslel jsem, že zjišťuje, kolik bude ještě třeba nanosit dřeva. Pak přišel ke mně a říká: „Ty, Ivan posluchej, když se tak divaš na tu d'uru před nama, tak ti to nic neříka?“ Čumim na něho a říkám: „Říká! Je to pěkně zadupane, pochybuju, že se do šichty vubec dostanu na čelbu.“ „No právě!“ říká Filipek. „Jak už je to tak zadupane, tak mě napadlo, že by to nebyl špatný bazen pro Luďka. Napustiš tu d'uru vodu a je to.“ Říkám: „Kurva, viš, že to není špatný napad?! Ale pochybuju, že on tam do teho svinstva vlezet!“ „Ale vlezet! To ja už ho spracuju, nic se neboj!“ Seskočil jsem z kombajnu a šli jsme k Luďkovi, který seděl na záchranářských pytlích a funěl jak lokotka. Ptám se: „Co mu je?“ „Ale nic, enom sme učili tu, Luďka, jak se plave,“ říká Petr. „A ide mu to celkem dobré.“ Říkám: „Jak se mi, Luďku, pochlust!“ Luděk vstal, položil se břichem na pytly a začal plavat prsa. Filipek zařval: „Kurva, esi chceš tak plavat aji ve vodě, tak to daleko nedoplaveš! A teď plavej kraula.“ Luděk začal sebou házet, fakt, jak ryba na suchu. Párkrát se s ním pytle převrátily, nebo z nich spadnul sám, ale nevzdával se. Pot se z něho jenom řinul. Filipek: „Kurva, temu říkaš nějake plavani?! Běž za roh a tam se vyfackej! To moja stara plave lepší.“ „To není ono, na suchu. Kdyby to bylo ve vodě, tak to je zase něco jiného,“ hájil se Luděk. „No, esi chceš, tak to možem zkusit aji ve vodě. Ale to víš, není tak čistá jak na přehradě, ale je zase lepší než na koupalištu, kde se každý vychčí.“ „No, to by mi nevadilo, že je trochu víc spinavá.“ „Tak se seber a pod' za nama.“ Celá parta jsme šli ke kombajnu. Kluci ještě o ničem nevěděli, co to je na Luďka přichystané. Skočil jsem za kombajn, spustil lafetu a povolil kolečko postřiku na doraz. Mulda se začala rychle plnit. Když byla plná, Filipek říká Luďkovi: „Tak co, jak se ti libi bazen?!“ Luděk mlčel a bylo vidět, že se mu do té močůvky moc nechce. „Kurva, nad čím eště přemyšlaš?! Svlíkaj se do saga nebo do trenek a skakej tam. Až se s tebou na přehradě převráti ten tvůj škuner, tak tam už se tě nikdo nebude ptat, esi umiš nebo neumiš plavat.“ Luděk se začal pomalu svlékat. Filipek poměřil ládovákem hloubku. Mulda byla asi kolem tříčtvrtě metru hluboká. Na povrchu plavaly černé pěny a s přirovnáním s Ostravicí byl Luďkův bazén ještě asi tak dvakrát horší. Luděk už stál před bazénem nahý, ale nemohl pořád najít odvahu, aby do něho vstoupil. „Kurva, vidím, že se ti tam jaksík nechce,“ říká Filipek. „Esi chceš osvěžit, tak si řekni!“ „Nó, to by bylo myslím lepší.“ „Tak se postav před lafetu a Ivan na tebe pustí postřík. Maš

Vidim Filipeka kako nosi u ruci nekakvu staru šipku i penje mi se preko kombajna. Počeo je mjeriti dubinu rupe. Mislio sam da provjerava koliko još treba dovoći drva. Došao je do mene i kaže: „Ej, Ivane, slušaj, dok gledaš u tu rupu ispred nas, ništa ti to ne govori?“ Gledam u njega i kažem: „Govori! Da je to jebena pizdarija, sumnjam da će do kraja smjene doći do čela.“ „Pa da!“ kaže Filipek. „Kad je već sve u kurcu, palo mi je na pamet da to ne bi bio loš bazen za Luděka. Pustimo vodu u tu rupu i to je to.“ Kažem: „O jebote, znaš da to nije loša ideja?! Ali sumnjam da će on ući u to sranje!“ „Ma oče! Ja ču to riješit, ništa se ti ne boj!“ Skočio sam s kombajna i otišli smo do Luděka, on je sjedio na vrećama od ekipe iz zaštite i puhaao kao parnjača. Pitam: „Što mu je?“ „Ma ništa, samo smo učili Luděka kako se pliva,“ kaže Petr. „I ide mu sasvim dobro.“ Kažem: „Ajde, Luděk, pohvali mi se!“ Luděk je ustao, legao trbuhom na vreće i počeo plivati prsno. Filipek je zaurlao: „U pičku materinu, ako tako misliš plivat i u vodi, daleko češ stić! A sad plivaj kraul.“ Luděk je počeo mahati iza sebe, stvarno kao riba na suhom. Par puta su se vreće s njim prevrnule ili je s njih pao sam, ali nije se predavao. Znoj je curio s njega. Filipek: „U kurac, ti to zoveš plivanjem?! Bježi iza ugla i našamaraj se! Moja žena pliva bolje od tebe.“ „Nije to to na suhom. Kad bih bio u vodi, bilo bi to nešto drugo,“ branio se Luděk. „Pa, ako hočeš, možemo probat i u vodi. Znaš, voda ovdje nije čista kao na nasipu, ali ipak, bolja je nego na kupalištu, tamo svi pišaju.“ „Pa, nije mi bitno ako je malo više prljava.“ „Onda se diži i dođi za nama.“ Cijela brigada je išla prema kombajnu. Momci još nisu znali što smo pripremili za Luděka. Skočio sam iza kombajna, upalio lafetu i odvrnuo ventil vode na maksimum. Rupa se počela brzo puniti. Kad je bila puna, Filipek kaže Luděku: „Šta kažeš, jel ti se svida bazen?!“ Luděk je šutio, vidjelo se da mu se previše ne ide u tu pišaku. „A u kurac, šta se sad premišljaš?! Skidaj se do gola ili u gaće i skači. Kad se na nasipu ti i tvoja škuna prevrnete, nitko te neće pitat jel znaš plivat il ne.“ Luděk se polako počeo skidati. Filipek je šipkom izmjerio dubinu. Lokva je bila duboka oko tříčtvrt metra. Na površini je plivala crna pjena i u usporedbi s Ostravicí, Luděkov bazen je bio nekih dva puta gori. Luděk je već stajao gol pred bazenom, ali nije mogao skupiti hrabrosti da u njega uđe. „U kurac, vidim da ti se nešto ne da,“ kaže Filipek. „Ako ti treba osvježenje, reci!“ „Pa, mislim da bi to bilo bolje.“ „Onda stani pred lafetu, a Ivan će pustit mlaz na tebe. Tu ti je bolje nego u sauni, a ti još nešto izmišljaš.“ Luděk je stao pred lafetu i ja sam na njega pustio mlaz vode. Voda iz cijevi sama po sebi nije bila hladna, a u bazenu je bila još toplija. Zaustavio sam mlaz i Luděk je stao na rub bazena. „Trebali bismo ga malo naučit i skakat na glavu, ha?“ kaže Petr. „Aj, Luděku, ajde!“ Pretklonio se,

to tu lepší než v sauně a furt si něco vymýšlaš." Luděk se mi postavil před lafetu a já jsem na něho pustil spršku. Voda z potrubí nebyla sama o sobě studená a v tom bazénu byla ještě teplejší. Zastavil jsem postřik a Luděk se postavil na kraj bazénu. „Měli bysme ho naučit aji trochu skakat po hlavě, né?" říká Petr. „No, tak Luďku do toho!" Předklonil se, ruce dal před sebe a volným pádem se poroučel do té žumpy. Voda se rozstříkla a zavřela se za ním i s pěnami. Když se vynořil, nebylo vidět nic než bělmo očí a zuby. „To je docela fajn," prohlásil. Filipek na to: „A co si myslíš, že by sme ti připravili nějakou hnujuvku, nebo co?! A teraz ukaž, co ses naučil na suchu! Vymluval ses, že ve vodě to bude lepší, tak sme zvědaví!" Ponořil se do těch sraček a snažil se plavat prsa. Na tom suchu mu to šlo přece jenom líp. Uplaval v té hustotě asi dva metry a ztratil se v ní, jak když hodíš do baziny šutr. Když se vynořil a otřepal, Petr říká: „No, Luďku, to jsi mě ale zklamal. Já tě to učím na suchu tak dluho a ve vodě si uplně bezmocný!" „Já za to nemůžu! Ono je to nějaké husté." A měl pravdu, protože jak se tam házel a šmatlal, uhelná drť se promíchala s tou trohou vody a bylo z toho bahno. „A teď zkus kraula!" Zkoušel to, ale po pár plácnutí rukama se zase ztratil. Vždycky když se vynořil, vypadal jak nějaká nestvůra. Tonda mu říká: „Luděk! Jak dluho vydržíš pod vodu?" „Já nevím! Ještě jsem to nikdy nezkoušel." „Tak dobře, my ti to stopnem na hodinkach." Petr vytáhl z kapsy hodinky a říká: „Až ti řeknu teď, tak se potopíš. Připravit se, pozór, teď!" Luděk se ponořil, jenom mu z toho bahna čučel hřbet. Sopky na něm byly obalené lesklým černým bahinem a Luděk se podobal hrochovi. Už byl v tom bahně skoro minutu a nevynořoval se. Začali jsme mít obavy, aby se mu něco nestalo. Filipek do něho štouchnul ládovákem. Vymrštil se z toho bahna a hluboce se nadechnul. Petr říká: „Jsi dobrý, vydržel si dluho, ale pod vodu ti to je hovno platné!" Bylo už kolem půl druhé a to byl náš čas jít pomalu k šachtě. Říkám: „Luďku, vylízej z te močuvky a já tě trochu osprchuju." „Už? Tak brzo? Pojděte se hoši taky šplouchnout! To je úplná senzace." „Běž z tama do piče, bo potřebujeme jet s kombajnem do čelby!" Luděk zklamaně vylezl a postavil se mi před lafetu. Silným proudem vody jsem ho ostříkal. Pak jsme naházeli dřeva, které kluci měli připravené, do bazénu a já jsem pomalu jel na čelbu. Jarek se ptal Luďka: „Tak co, jak se ti to líbilo? Fajn?!" „To víš, že to bylo príma. Ivané! Zítra mi uděláš taky bazén?!"

Jednou, když jsem přišel na noční šichtu, obstával u úseku neobvyklý typ. Byl malé zavalité postavy, na hlavě měl širák a kouřil doutník. Pohupoval se na krátkých nohách a tvářil se, jako že mu je všechno u prdele. Z úseku vyšel štajgr a říká: „Tady ten chlap bude chodit k vám jako hlídač pásu. Kdysi dělal už na šachtě, takže něco zná. Jak se jmennujete?" ptá se ho štajgr. Chlapík si potáhl ze

ruke stavio pred sebe i slobodnim padom uronio u tu septičku jamu. Voda i pjena su se zatvorile iza njega. Kad je izronio, vidjele su mu se samo bjeloočnice i zubi. „Ovo je sasvim okej," rekao je. Filipek na to reče: „A šta si ti mislio, da ćemo ti napraviti neku lokvu s gnojem?! A sad pokaži šta si naučio na suhom! Izmotavao si se da će u vodi bit bolje, sad smo svi znatiželjni!" Zaronio je u ta govna i pokušavao plivati prsno. Na suhom mu je ipak išlo bolje. U toj baruštini je otplovao nekih dva metra i nestao u njoj, kao kad baciš šoder u močvaru. Kad je izronio i otresao se, Petr kaže: „Pa, Luděku, malo si me razočarao. Ja te toliko dugo učim na suhom a u vodi si potpuno zakurac!" „Pa što da radim! Voda je nekako gusta." I imao je pravo, jer kako je u njoj hodao i padao, ugljena prašina se izmiješala s to malo vode i nastalo je blato. „A sad pokušaj kral!" Pokušao je, ali nakon par zamaha rukama opet je nestao. Svaki put kad bi izronio, izgledao je kao nekakva neman. Tonda mu kaže: „Luděk! Koliko dugo možeš izdržat pod vodom?" „Ne znam! Nisam to još nikada pokušao." „Pa probaj, mi ćemo ti štopat." Petr je iz džepa izvukao sat i kaže: „Kad ti kažem sad, zaroni. Priprema, pozor, sad!" Luděk je zaronio, iz tog blata su mu stršala samo leđa. Vulkani na njegovim leđima već su bili omotani svjetlucavim crnim blatom i Luděk je izgledao kao nilski konj. Bio je u tom blatu skoro minutu i nije izranjao. Počeli smo se bojati da mu se nije što desilo. Filipek ga je bocnuo šipkom. Iskočio je iz blata i duboko udahnuo. Petr kaže: „Dobar si, dugo si izdržao, ali to ti pod vodom kurca vrijedi." Bilo je već oko pola dva i vrijeme da se polako vratimo na šaht. Kažem: „Luděku, izadi iz te pišake, malo će te oprati." „Već? Tako brzo? Momci, bućnite se i vi! Ovo je super." „Goni se u kurac, moramo s kombajnom na čelo! Luděk je razočarano izašao i stao pred lafetu. Polijevao sam ga jakim mlazom vode. Nakon toga smo u bazen nanijeli drva što su ih momci pripremili i ja sam polako išao na čelo. Jarek je pitao Luděka: „Pa, reci, kako je bilo? Svidjelo ti se?" „O da, bilo je super! Ivane! Hoćeš mi i sutra napraviti bazen?!"

Jednom kad sam došao na noćnu smjenu, na direkciji je stajao neobičan tip. Bio je malen i nabijen, na glavi je imao široki šešir i pušio je cigaru. Premještao se na kratkim nogama i pravio se da mu se jebe za sve. Iz direkcije je izašao štajger i kaže: „Ovaj će raditi s vama kao kontrolor trake. Jednom je radio na šahtu, pa nešto zna. Kako se zovete?" pita ga štajger. Lik je povukao iz smrdljive

smradlavého doutníku a vyfoukl dym štajgrovi do huby a říká: „Mé jméno je Džony zabiják.“ Štajgr teď nevěděl, co si má o tom myslet. „No, to bude asi nějaká vaše přezdívka, né? Ale já se vás ptám, jaké je vaše pravé jméno.“ Džony říká: „Kurva! To su nějaké starosti. Ptám se tě ja, jak se menuje tvoja stara?! Ty mě tu nebudeš vyslychat, od teho su ini.“ „Nezdá se vám, že jste trochu drzý?!“ Chlapík se přiblížil k němu hubou asi deset centimetrů, potáhl z doutníku, postavil se na špičky, foukl mu kouř do očí a říká: „Né.“ Pak prohlásil: „Kurva, dneska na tym světě chodi kde jaký zvědavy tramp.“ Štajgr se otočil a šel na úsek pro šichtovnici, aby si zjistil jméno Džonyho zabijáka. Přišel se šichtovnici a znova se ho ptá: „Jaké máte číslo známky?“ Džony říká: „Hadej! Možeš tříkrát!“ Štajgr byl z něho hotovy. Říkám Džonymu: „Džony, ty určitě nevíš, kde je náš revír, co? My tě počkáme ve svačinárně, abys nezabloudil.“ „Tak dobře. Ja si zajdu kupit do kantyny jakesi to bahno na dul a vy mě tam počkejte.“ Štajgr říká: „Víte o tom, že se na dole nesmí konzumovat žádný alkohol?!“ „Ty možná ne, ale ja možu,“ odpověděl Džony. „A kdyby sem se vysral tu před ty dveře, tak ti je po tym co hovno!“ Otočil se a šel do kantýny. Štajgr mi říká: „S tým chlapem to nebude jenom tak. Buď je šiblý, nebo ožralý. To není možné, co nám to tu na šachtu posílají za lidi. Za chvilku, aby se člověk bál otevřít si hubu. Jestli to tak půjde dál, tak přestoupím do dělnického stavu. Kdo se má furt otravovat a rozčilovat. Každý den jsem od někoho zdupaný. Jestli ne od havířů na dole, tak od Pavla nebo ožralého Klimší.“ Říkám: „Máš recht, vyser se na to a máš klid.“ Čekali jsme na Džonyho ve svačinárně a nějak dlouho se neobjevoval. Pak jsme ho viděli, jak se kolibavou chůzí blíží k nám a z každé kapse mu trčelo hrdlo bubáka. Bez povšimnutí přešel kolem nás. Zakříčel jsem: „Džony!“ Otočil se a říká: „Já sem vás, kurva, nepoznal.“ Říkám: „Džony, měl by sis ty bubáky kapku zamaskovat, protože u šachty mají záchranaři dozor a bubaky ti zabavi.“ „Mam jich v piči!“ „Nedupej, dej to sem, my ti ty bubaky vemem do kabel.“ Dal si říct a každý jsme si dali do kabele jednoho. „Svačinu si neberes?“ ptám se ho. „Seru jim na jejich svačinu! Ať si ju strčí do prdele. Mysliš, že se chcu otrut?“ U úseku měl Džony na sobě rolák, takže mu nebylo vidět jeho tetování na krku, kde měl neuměleckým písmem vytetované: zde podrezat. Sfárali jsme a Džony celou cestu do revíru mamral, že to všechno stojí za hovno, že mu bylo lepší atd. V revíru jsme zasedli ke svačinám a během jídla jsem se Džonyho vyptával na jeho život. S ochotou odpovídal. Dozvěděli jsme se, že než nastoupil na šachtu, tak dělal nějaký čas u technických služeb Havířova jako popelář, odkud ho za špatnou pracovní morálku a nevhodné chování k nadřízeným vyhodili. Říkám: „Džony a jak se vůbec menuješ? My hovno víme, jak ti máme mluvit. Štajgrovi si to neřek. Proč? Je

cigare, puhnuo dim štajgeru u facu i kaže: „Moje ime je Džoni ubojica.“ Štajger nije znao što da o tom misli. „To vam je valjda nekakav nadimak, ne? Ali ja vas pitam koje je vaše pravo ime.“ Džoni kaže: „U kurac! Šta se brineš. Reci ti meni kako se zove tvoja žena?! Nećeš me ispitivat, ima tko da to radi.“ „Ne čini vam se da ste malo drski?!“ Lik mu se unio u lice na nekih deset centimetara, potegnuo iz cigare, stao na prste, puhnuo mu dim u oči i rekao: „Ne.“ I izjavio: „U pizdu materinu, otkud ispadaju svi ovi znatiželjni jebivjetri.“ Štajger se okrenuo i otišao na direkciju po listu radnika da sazna ime Džonija ubojice. Došao je s listom i ponovno ga pitao: „Koji vam je evidencijski broj?“ Džoni kaže: „Pogađaj! Možeš i triput!“ Štajger je bio gotov. Kažem Džoniju: „Džoni, ti sigurno ne znaš gdje je naš revir, jelda? Pričekat ćemo te u kantini, da ne zalutaš.“ „Dobro. Ja ću otić u kantinu uzet još par piva za u rudnik, vi me tamo pričekajte.“ Štajger kaže: „Znate da se u rudniku ne smije konzumirati nikakav alkohol?!“ „Ti možda ne, ali ja mogu,“ odgovorio je Džoni. „Šta to tebe boli kurac, ako oču, mogu se i posrat tu pred vrata!“ Okrenuo se i otišao u kantinu. „S ovim likom neće biti lako. Ili je lud, ili pijan. Ne vjerujem kakve nam ljude šalju na šaht. Još malo pa će se čovjek bojati otvoriti usta. Ako će to i dalje ići ovako, prijeći ću u radničku klasu. Što da se tu stalno živciram i uzrujavam. Svaki dan me netko jebe u guzicu. Ako ne rudari u rudniku, onda Pavel ili pijani Klimša.“ Kažem: „Imaš pravo, zajebi to i bit ćeš na miru.“ Čekali smo Džonija u kantini i nekako dugo se nije pojavljivao. Onda smo ga vidjeli kako se njisućim korakom približava, iz svakog džepa mu je stršalo grlo od boce. Prošao je kraj nas da nas nije primijetio. Viknuo sam: „Džoni!“ Okrenuo se i kaže: „U kurac, nisam vas prepoznao.“ Kažem: „Džoni, trebao bi mrvu zamaskirati to pivce, na šahtu će ti ga uzeti ovi iz zaštite.“ „Ma jebe mi se za njih!“ „Ne seri, daj to ovamo, stavit ćemo ga u torbe.“ Poslušao je i svaki smo u torbu stavili jednu bocu. „Nećeš uzeti fasung?“ pitam ga. „Nek se jebu oni i njihov usrani fasung! Nek si ga nabiju u šupak. Misliš da se oču otrovat?“ Na direkciji je Džoni na sebi imao majicu sa kragnom, pa mu se nisu vidjele tetovaže na vratu, gdje je imao nevještim pismom napisano: ovdje odrezati. Spustili smo se, a Džoni je cijelim putem mrmljao da je sve to zakurac, da mu je bilo bolje itd. U revíru smo sjeli i otvorili fasung, a ja sam uz jelo ispitivao Džonija o njegovom životu. Rado je odgovarao. Saznali smo da je prije dolaska na šaht radio kao smetlar u Havířovskom komunalcu, otkuda su ga izbacili zbog lošeg radnog morala i nedoličnog ophodenja prema nadređenima. Kažem: „Džoni, a kako se uopće zoveš?! Nemamo pojma kako da te zovemo. Štajgeru nisi rekao. Zašto? Dobar je to momak, da se s njime razgovarati.“ „Dobar? Kurac moj dobar.

to docela dobrý synek a dá se s ním mluvit." „Dobry? Chuja dobry. Takovym cypum není co věřit. V kriminale sem si myslí o jednym bachařovi to same co ty a nakonec sem si odseď v korekci deset dni. Takym chujum ja kamarade nevěřím ani boha. Ale čemu by sem vám neřeknul jak se menuju. Menuju se Josef Doležilek. Možete mi mluvit Josef, nebo jak chcete. Na tym chuja záleží. A dejte mi synci jedno bahno, bo mě suši. Ta moja stara piča mi dneska navařila jakesiho paliveho kurevstva. Jak blba maďara. Co po ní možeš chiset." Jarek vytáhl bubáka z kabele a podal ho Josefovovi. Zubama ho otevřel a my jsme čuměli, jak v něm rychle zmizel, aniž by pohnul ohryzkem. Ptám se: „Jak to děláš?" „Kamaráde, to je věda, ale přitym obyčejna chujovina. Podiv. Daš hlavu dozadu a teraz musíš zrobít tak, jak by se ti chtělo živat. A to je cela věda. Ale tak možeš vypit enom jedno, nebo maximalně dvě piva. Šak si odevři jedno bahno a zkus to." Vytáhl jsem z kabele Josefoveho bubaka a díval se, o co bych ho otevřel. Vytrhl mi ho z ruky, zubama ho otevřel a podal mi ho. Zaklonil jsem hlavu a podle jeho rad to zkoušil. Nahnul jsem hlavu dozadu, otevřel krk jako při zívání a líl si pivo do krku. Zakašlal jsem se a pivo mi vyletělo z huby i nosu. Podal jsem flašku Jarkovi a ten dopadl jako já. Tak i Petr a Tonda. Luděk pivo nepil, tak jako žádný alkohol, tak to nezkoušel. Filipek zrovna na šichtě nebyl. Měl dovolenou. Říkám: „Josef, a kolik ti je?" „Mi? Čtyřicet dva." „A máš nějaké děcka?" „Mám jedneho synka, ale to je takový neobadaný kokot. Furt se enom učí a vyrabja z tych stavebnic jak dostaneš kupit v tym merkuru jakesi lodě a era. Minule, počkej, kdy to přesně bylo. No chuj s tym. Na tym tak nezáleží. No, tak to sem přišel navalený domu a stará se synkem už chrapali. Sednul sem si v kuchyni na stolek a žral. Na mojim oblibenym místě, kde sem dycky sedaval, měl synek položene jakesi ero. Chytlo mě scani, tak sem šel na hajzl. Jak sem se vratal, tak ze zvyku sem si sednul na moje místo a než sem si stačil uvědomit, že tam má synek to ero, tak sem mu na něho sednul. No, co vám mám dále mluvit. Ero enom pod moju říťu zapraštělo a bylo po piči. Začal sem nadávat, který cyp to tu dal. Vylezla stara aji se synkem a když synek uviděl na stolku místo svojeho era enom par jakisich dřev a hander, tak začal ješčet. Mluvím mu: Kurva nejašč mi tu, kdo ti mluvil, aby si mi daval na můj stolek ty tvoje pěrunstva. Synek pravil, že to ero měl přichystane na zítřek do školy nebo kde. Jak pry ho nedonese, tak dostane kulu a poznámku. Pravim mu: Mama ti napiše omluvenku a ero si zrobíš nove. Stara mu napsala omluvenku, ale chuja mu to bylo co dobré. Přines kulu aji s poznamku. Dobrě mu tak cypovi. Aspoň si bude davat přište pozor, že nemá nic davat na muj stolek." Petr říká: „Když sem byl malý, tak sem našel před našim barakem vlaštovku. Měla zlomene kridlo, tak sem

Takvím pizdama ne treba vjerovat. U čuži sam za jednog nadzornika mislio isto šta i ti, pa sam odsjedio deset dana u samici. Prijatelju, nema boga da ja takvoj pizdi vjerujem. Al šta vam ne bi reko kako se zovem. Zovem se Josef Doležilek. Možete me zvat Josef, ili kako očete. Isti bog. I dajte momci neku pivu, ubi me žed. Ova moja doma mi je danas skuhala neku ljutu svinjariju. Glupa maďarica. Nije ni čudo." Jarek je izvadio flašu iz torbe i dao je Josefu. On ju je zubima otvorio, a mi smo gledali kako je u njemu nestala za tren. Pitam ga: „Kako to radiš?" „Prijatelju, to je znanost, al zapravo pizdarija. Vidi. Nagneš glavu nazad i praviš se da ti se zijeva. I to je to. Al tako možeš popit samo jedno, maksimalno dva piva. Aj, otvari flašu i probaj." Izvukao sam iz torbe Josefovou pivu i gledao oko sebe kako da ju otvorim. Istrgnuo mi ju je iz ruke, zubima otvorio i pružio. Podigao sam glavu i pokušao to izvesti po njegovim uputama. Nagnuo sam glavu nazad, otvorio grlo kao da zijevam i naliо si pivo u grlo. Zakašlao sam se i pivo mi je izletjelo iz usta i nosa. Dao sam bocu Jareku i on je završio kao i ja. Isto kao Petr i Tonda. Luděk nije pio pivo, kao ni drugi alkohol, pa nije ni pokušao. Filipek onda nije bio u smjeni. Bio je na godišnjem. Kažem: „Josef, a koliko si star?" „Ja? Četrdeset dve." „A imaš djecu?" „Imam malog, al je sav zakurac. Samo učí i pravi neke brodove i avione iz onih kutija šta ih kupiš u dučanu. Zadnji put, čekaj, kad je to točno bilo. Ma ko ga jebe, nije bitno. Da, došao sam doma razbijen, žena i sin su spavalii. U kuhinji sam sjeo za stol i jeo. Na mom omiljenom mjestu na kojem uvijek sjedim, mali je stavio neki svoj avion. Prisralo mi se pa sam otio na vece. Kad sam se vratio, iz navike sam sjeo na svoje mjesto, i prije nego šta sam video da je mali tamо stavio svоj avion, sjeo sam na njega. Eto, šta da vam dalje pričam. Avion se pod mojom guzicom zdrobio i sve je otio u kurac. Počeo sam psovat, koju pizdu materinu to tu radi. Pojavila se žena **s** malim i kad je mali video na stolici umjesto aviona samo par daščica i krpa, počeo je tulit. Ne emolji mi tu, šta si stavljao na moju stolicu ta svoja sranja. Mali je rekao da je taj avion imao pripremljen za sutra za školu il kud već. I da će, ako ga ne donese, dobit kolac i opomenu. Kažem mu: „Mama će ti napisat ispričnicu, a ti ćeš napravit novi." Žena mu je napisala ispričnicu, ali mu kurca nije pomogla. Doma je donio je kolac i opomenu. I nek mu je. Bar će pazit da ubuduće ništa ne stavljaj na moju stolicu." Petr kaže: „Kad sam bio mali, našao sam pred našom kućom lastavicu. Imala je slomljeno krilo pa sam je uzeo i donio doma. Stari joj je na krilo stavio nekakve daščice i zavezao. Svako jutro sam prije škole na hodniku i u svinjcu hvatao muhe za nju. A stari popodne. Imali smo je dva mjeseca i krilo joj je za to vrijeme zaraslo, pa je već mogla i letjet. Bila je poslušna, za to vrijeme se na nas navikla i puštala je da je se uzme u ruku. Da. I tad

ju vzal a přines domu. Fotr ji křídlo podložil nějakýma dřevkama a zavazal. Každé rano, než sem šel do školy, sem na chodbě a v chlévku chytal pro ňu muchy. Fotr zase odpoledne. Měli sme ju asi dva měsíce a křídlo se ji za tu dobu zahojilo a mohla už aji litat. Byla krotka, protože si na nas za tu dobu zvykla, a klidně se dala chytit do ruky. No. A to tež raz fotra zavolala matka k obědu. Přišel do izby a čápnul řítu na stolek. Vlaštovka nestáčila ani pípnut' a bylo po ní. Fotr potom byl z teho skoro čtrnáct dní maród a nebyla s ním žádná řeč." Ozval se Luděk: „A copak jste s ní udělali?" „No, aby se z ní dal udělat řizek, zas tak velká nebyla, tak ji fotr udělal za chalupů v mezi hrob aji s křížem." Josef vylovil z fáraček svačinu a říká: „Musim se podivat, co mi to ta moja piča maďarska přichystala neska na svačinu." Rozbalil ji a prohlížel si její obsah. Krásně voněla česnekem. „Aha, kapsa. Tak to je eště dobře." Kapsa, jak tomu Josef říkal, bylo pomleté maso, obalené v zelném listu a nějakém tenkem plátku svíčkové. Bylo to asi nějaké maďarské jídlo. Párkrát si kousl a zbalil kapsu do kapsy. Říká: „Po včerejšu mí jaksi nebere. Dejte mi rači jedno bahno." Jarek mu podal pivo a my jsme jenom čuměli, jak v něm zmizelo. Všiml jsem si, že Josef je potetovaný skoro po celem těle. Některé obrázky měl pěkné, ale některé byly ubohe. Ptal jsem se ho: Josef, kdo ti dělal ten nápis na krku?" Říká: Jo jeden cigan, když sem bručel v Ilavě, mě tak zřídil. Cyp skurvený. Byl sem nafetován a to pako černé mi říká, že umí dobré tetovat, esi něco nechcu. Bylo mi to jedno, tak sem ho nechal. Kurva, kdyby sem věděl, že ten chuj neumi psat, tak by sem ho nakopal do prdele. Šak vidiš sam, jak to zdupal. Každe písmeno je ine. Kurva, synci, musim vam řeknut, že v kriminale je fajn. Kdo z vas bručel?" „Já!" ozval se Tonda. „A kde?" „Na Borach." „Kolik maš odkruceneho?" „Tři roky." Jak to se běž skovat. Já kamarade, když to spočítam, tak bez polepšovny, kteru do teho nepočítam, sem si poctivě odkrutil šestnact a pul roku ve všeňjakých lochach po cele republice. Naposledy sem bručel čtverku. A dycky k temu přídu, ani nevím jak. Když sem střízlivý, tak to se potom neznam a idu prez mrtvoly. Naposledy když mě zalochovali, tak to tež bylo takove na hovno. Přišli do hospody fizli a začali kontrolovat občanky. Ja sem ju u sebe neměl, protože nebylo ani třeba. Do jedného kilometra od baraku ju nemusíš mět. Ja bydlim par metru od hospody. Přišel ke mě taky mlady juzek a říká: kontrola občanských průkazů! Předložte mi soudruhu váš občanský průkaz. Jak sem slyšel slovo soudruhu, tak se ve mně začala vařit krev. Říkam nemam, nebo ho nepotrebujú. A kde jste to slyšel, že nepotřebujete mít u sebe občanský průkaz? Vaší povinností je, nosit svůj doklad o totožnosti stále u sebe v případě kontroly, jako například zrovna dnes. Ke stolu přišel policajt, ktery mě znal, a mluví: Áááá, pan Doležílek! Kdy vas

je stara pozvala starog na ručák. Ušao je u kuhinju i spustio dupe na stolicu. Lastavica nije stigla ni beknut, već je bila gotova. Stari je nakon toga dva tjedna bio sjeban i nije se moglo s njime razgovarat." Javio se Luděk: „I što ste s njom napravili?" „Pa, nije bila dovoljno velika da od nje napravimo odrezak, pa joj je stari pored međe iza kuće napravio grob s križem." Josef je iz kombinezona iskopao svoje jelo i rekao: „Da vidim šta mi je napravila za jest ova moja divlja Mađarica." Odmotao ga je i promatrao sadržaj. Češnjak je divno mirisao. „Aha, punjeno. To je još dobro." Punjeno, kako je to zvao Josef, bilo je mljeveno meso zamotano u list kupusa i u nekakvu tanku šniclu. Bilo je to valjda nekakvo mađarsko jelo. Par puta je zagrizao pa punjeno spremio natrag u džep. Kaže: „Od jučer mi nekako ne paše. Dajte mi rađe pivu." Jarek mu je dao pivo, a mi smo samo gledali kako je u njemu nestalo. Primijetio sam da je Josef tetoviran skoro po cijelom tijelu. Neke slike su bile lijepe, ali neke su bile grozne. Pitao sam ga: „Josef, tko ti je radio to na vratu?" Kaže: „Ma to me sredio jedan cigan kad sam gulin u Slovačkoj. Pizda smrdljiva. Bio sam pod gasom, a taj crni seronja mi kaže da zna dobro tetovirat, ako oču nešto. Bilo mi je svejedno, pa sam mu dao. Kurac, da sam znao da ta pizda ne zna pisat, nabio bi mu nogu u guzicu. Pa vidiš da je sve sjebao. Svako slovo je drukčije. Al da ga jebeš, momci, moram vam reć da je u zatvoru sasvim okej. Jel netko od vas gulin?" „Ja!" javio se Tonda. „A gdje?" „U Borama." „Koliko si odsjedio?" „Tri godine." „Ajde, pokrij se po ušima. Prijatelju, kad ja sve prebrojim, i bez popravnog koji u to ne ubrajam, odsjedio sam poštenih šesnaest i pol godina po raznim čuzama u cijeloj državi. Zadnji put sam odsjedio četri godine. I uvijek dođe do toga, ni sam ne znam kako. Kad sam trijezan, sav se nekako pogubim i hodam po mrtvacima. Zadnji put kad su me hapsili bila je ista pizdarija. U birtiju su ušli panduri i počeli kontrolirat osobne. Ja svoju nisam imao jer mi nije ni trebala. Do jednog kilometra od kuće je ne trebaš imat. Ja živim par metara od birtije. Dođe mi tako jedan mladi kuronja i kaže: kontrola osobnih iskaznicu! Druže, pokažite mi vašu osobnu iskaznicu! Čim sam čuo riječ druže, pao mi je mrak na oči. Kažem nemam, jer je ne trebam. A gdje ste čuli da ne trebate sa sobom imati osobnu iskaznicu? Vaša je obveza za slučaj kontrole stalno uz sebe imati potvrdu o identitetu, kao naprimjer danas. Do stola je došao policajac koji me znao, i kaže: Aaa, gospodin Doležílek! Kad su vas pustili? Pred četrnaest dana. A kako stojite s poslom? Radite negdje?! Još ne. Tad se javio ovaj drugi i kaže: Gospodin tvrdi da uz sebe nema osobnu iskaznicu, ali je zapravo i neradnik. U kurac, to je ipak bilo mrvu previše i kažem: Tko je neradnik?! Ako je netko neradnik, onda si to ti! Uhvatio me za rame i gurnuo. Odvalio

pustili? Před čtrnacti dnama. A jak to mate s prací? Pracujete někde?! Eště ne. Ozval se do teho ten juzek a mluví: Tak on, milostpán, né že nemá u sebe občansky průkaz, ale je dokonce příživník! Kurva, to už bylo na mě kapku moc a pravim: Kdo je u tebe příživník?! Kdo je příživník, tak to si ty! Poval mě za rameno a smyknul se mnú. Než mi stačil kolega zahaltovat ruku, tak sem mu ju vypalil. Posbiral se ze země a ten druhý mě šlehnul obuchem po hlavě. Zatmělo se mi v očach a než sem se stačil zpamatovat, tak mě tlačili do antona. Ani sem nestachačil stare řeknut ahoj. Vyfasoval sem čtyry a to enom skrz nějakého zeleného cypa. Seděl sem ve trojce, kera je enom pro takou smetanku. Za co tam někeří seděli, to by ste se synci posrali." Jak povykladej!" říká mu Petr. Jak třeba tam byl jeden expert, kery robil na jatkach a dupal telata, kozy a kdo ví, co eště všechno. Ríkali sme mu kozojeb. Když nebylo co, tak jebal do tepleho čerstvého masa. Byl to pako a uchyl. Normalně nam všechno řeknul. Nebo co bylo jeho oblibene, tak mu dělalo dobře, když se baba svlekla do saga, vlezla si na takovy ten kulaty stul, kerý měl vrch ze skla, čapla si a začala scat a srat. On ležel pod stolem a honil si ocas. A nebo tež pry měl rad, když si baba sedla na hajzlovu misu, roztahla kyta a scala a srala. Chytal hovna do ruk a mazal se s nima po hubě a krku a kurevsky pry u teho řval, až se odpravil. No, jak vam mluvím. Pako neobadane. A takových cypu tam litalo plno." Říkám: „Ale na to, že maš za sebu tolik teho kriminalu, vypadáš eště dobře." „Dobře? To možna teď, jak mě stará zase vykrmila. Dycky mě vykrmi a potom když něco vymamlasim a zalochuju mě, tak se vratim jak troska. Jak sem se teď naposledy vratil, tak sem měl paděsat dva nebo tři kilo. No a vidíš. Nejsem tu ani pul roku a stará mě vykrmila na sedumdesat osm. Vali do mě žradlo jak do babuťa." Zazvonil telefon. Volal štajgr, že šibík pojede jenom do pěti hodin a pak se bude dělat údržba. Říkám: Josef, nedá se nic dělat, musíš jít k šibíku a popušťat pasy. Tonda půjde s tebū a ukáže ti, co je třeba dělat." Vyměnil jsem pár nožů a pásy se rozjely. Celou šichtu jely dobře. Vyjel jsem poslední metr a rychle jsme zabudovali, protože už jsme měli být dávno pod šachtou. Ze šichty jsme se zakecali s Josefem a teď nám ten čas chyběl. Přišli jsme k šibíku, ale Josefa nebylo nikde vidět. Pak jsme ho našli asi deset metrů na druhé straně pásu, jak chrápe. Křičeli jsme na něho, ale on chrápal dál. Říkám: „Jarek, skoč tam za ním a vzbud' ho, nebo tu zachrápe na druhu šichtu." Jarek se chytal drážky a skočil za pás. Zalomcoval s Josefem. Vyskočil a nevěděl, kde je. Pak vstal, stoupil si na konstrukci pásu a snažil se chytit drážky, aby mohl přeskočit pás! Nakonec se mu to podařilo. Byl malý a jenom tak tak dosáhl nohama na jedoucí pás. Cupital zavalitýma nožkama po páse a nemohl ho za žádnou cenu přeskočit. Asi se už nemohl udržet a

sam ga prije nego mi je kolega uspio zaustaviti ruku. Dok se pokušavao podići, drugi me zviznuo pendrekom po glavi. Pao sam u nesvijest i prije nego sam došao k sebi, gurali su me u maricu. Nisam ženi stigo reć ni bok. Zaradio sam četri i to sve zbog nekakvog zelenog majmuna. Sjedio sam na trećoj razini, koja je samo za takvu biranu ekipu. Usrali bi se da znate zbog čega su neki tamo sjedili.“ „Pa pričaj!“ kaže mu Petr. „Pa, recimo, bio je tamo jedan majstor šta je radio u klaonici i jebao telce, koze i ko zna šta još. Zvali smo ga kozojeb. Kad nije imao šta, jebao je svježe toplo meso. Bio je morbid i bolesnik. Normalno nam je sve pričao. Il šta je najviše volio, bilo mu je najbolje kad bi se ženska skinula do gola, popela se na nekakav okrugli stakleni stol, čučnula i počela srat i pišat. On bi ležao pod stolom i drkao. Pričao je da je volio i kad bi ženska sjela na zahodsku školjku, raširila guzove i pišala i srala. On bi rukom hvatao govna i mazao se njima po faci i vratu i divljački urlao dok ne bi svršio. Pa kažem vam. Bolesnik poremećeni. A takvih kretena je tamo bilo pun kurac.“ Kažem: „Ali još dobro izgledaš, s obzirom na to koliko imaš iskustva sa robijom.“ „Dobro? Možda sad, kad me žena opet utovila. Uvijek me utovi i onda kad nešto zajebem i uhapse me, vratim se mršav ko grana. Sad zadnji put kad sam se vratio, imao sam pedeset dve il tri kile. I vidiš. Nisam tu ni pol godine, žena me utovila na sedamdeset osam. Šopa me ko prasca.“ Zazvonio je telefon. Zvao je štajger, kaže da vertikalno okno vozi samo do pet sati, nakon čega će biti održavanje. Kažem: „Josef, nema druge, moraš u okno propuštat traku. Tonda će ići s tobom i pokazati će ti kako se to radi.“ Promijenio sam par noževa i trake su se pokrenule. Cijelu smjenu su dobro išle. Probio sam zadnji metar i brzo smo podgradili, jer smo već odavno trebali biti ispod okna. Na početku smjene smo se zapričali s Josefom pa nam je sad to vrijeme nedostajalo. Došli smo do okna, ali Josefa nigdje nije bilo. Našli smo ga nekih deset metara dalje, s druge strane trake, kako spava. Vikali smo mu, ali on je i dalje spavao. Kažem: „Jarek, skoč do njega i probudi ga, jer će ostati spavati do sljedeće smjene.“ Jarek se uhvatio za tračnice i skočio iza trake. Protresao je Josefa. Trznuo se i nije znao gdje je. Ustao je, stao na konstrukciju trake i pokušavao uhvatiti tračnice da preskoči traku. Na kraju je uspio. Bio je malen i noge su mu jedva dosezale traku. Pocupkivao je krupnim nožicama po traci i nije ju nikako mogao preskočiti. Vjerljivo se više nije mogao držati pa se pustio. Pao je na traku kao vreća, šljem mu je pao s glave i zveckao na traci zajedno s lampom. Šljem se zavukao pod ležajeve, kabel od lampe se nategnuo kao struna i pukao. Šljem je poletio i pao pred Josefa na traku. Znali smo da se Josef približava željeznom mostiću koji je služio kao prijelaz preko trake. Josef je ležao na leđima, noge je raširio kao prvorotkinja i kad je stigao do

pustil se. Dopadl na pás jak žok, kapa mu spadla z hlavy a i se světlem drnala o konstrukci pásu. Pak mu kapa zajela pod válečky, kábl od světla se napnul jak struna a prasknul. Kapa se vymrštila a dopadla před Josefa na pás. Viděli jsme, že se Josef blíží k železnému můstku, který sloužil jako přechod přes páš. Josef ležel na zádech, nohy měl roztahnuté jak prvníčka a když přijel k můstku, tak jima do něho vrazil. Můstek byl železný a vážil možná něco přes devadesát kilo, ale i tak odletěl jako papír. Tahali jsme za blokovací lanko, které by mělo páš zastavit. Marně. Pás jel dál. Josef už se blížil k šíbíku, kde se do zásobníku sypala forot. Kdyby tam spadl, tak je s ním ámen, protože díra zásobníku byla hluboká a i kdyby přežil pád, tak by ho ubily kvádry a forot by ho zasypala. V poslední chvíli jsem skočil k ovládacímu panelu a vytrhl vzduchovou hadici. Po chvilce se páš zastavil. Utíkali jsme rychle k zásobníku, protože jsme Josefa neviděli. Doběhli jsme tam a vidíme ho, jak pomalu leze z pásu a drží si hřbet. Pás s Josefem zastavil přesně čtyři metry před zásobníkem. Kapa mu ujela i s lampou do něho. Zůstal mu na prdeli jenom akumulátor. Říkám: „Čemu si prosím tě nevyskočil! To si chtěl spadnut do zásobníku?!" „Kurva, do jakého zasobníku?" „Tonda! Ty si mu neřek, že těžíme do zásobníku?" „Ne! Myslel sem, že si to tu Josef všechno projde." „Jebu na jakesi šmatlani!" říká Josef. „Pod' sem!" říkám mu. „Podívej se tu do teďury. To je zasobník." Čučí do asi patnáctimetrové díry a říká: „Kurva synci, čemu ste mi o tym nic neřekli?!" Říkám: „No podívej se, byva zvykem, že když sem nový, nebo něco neznam, tak si to první profaram, aby sem věděl, co kde je." „Kurva ja sem cyp, kdyby sem tam spadnul, tak je po mně. Kurva, po tých bahnach mě chytla jakasi unava, tak sem dojed kapsu a vybulil se za pas a chrapal. Ja sem se synci vlastně po druhé narodil! Za to se dneska ožeru jak babuť."

[povratak na sadržaj](#)

mostića, nogama je udario u njega. Mostić je bio od željeza i imao možda nešto preko devedeset kila, ali je svejedno odletio kao papir. Potezali smo bloksajlu, koja je trebala zaustaviti traku. Uzalud. Traka je i dalje išla. Josef se približavao vertikalnom oknu, gdje je u otresište padala ruda. Kada bi tamo pao, bilo bi mu to zadnje, otresište je bilo duboko, ali kad bi i preživio pad, ubili bi ga blokovi i zatrpala bi ga ruda. U posljednji tren sam skočio do kontrolnog panela i iščupao pneumatsko crijevo. Ukrzo se traka zaustavila. Brzo smo trčali do jame, jer Josefa nismo vidjeli. Dotrčali smo do okna i vidimo ga kako polako silazi s trake i drži se za leđa. Josef se na traci zaustavio točno četiri metra prije otresišta. Njegov šljem i lampa pali su u njega. Na guzici mu je ostao samo akumulator. Kažem: „Reci, molim te, zašto nisi skočio! Htio si pasti u otresište?!" „U kurac, kakvo otresište?" „Tonda! Nisi mu rekao da vadimo u otresište?" „Ne, mislio sam da će se Josef sam tuda prošetat." „Pa koju pizdu materinu da idem pješke!" kaže Josef. „Dodi ovamo!" kažem mu. „Gledaj u tu rupu. To je otresište." Gleda u rupu od petnaestak metara i kaže: „U kurac momci, šta mi niste rekli za ovo?!" Kažem: „Slušaj, običaj je da kad si nov ili kad ne znaš, da se prvo prošečeš, da vidiš gdje je što." „U kurac, ja sam kreten, da sam u to pao, gotovo sa mnom. Jebiga, od onih piva me počeo hvatat umor pa sam pojeo punjeno, zavukao se iza trake i zaspao. Momci, pa ja sam se zapravo ponovno rodio! U to ime ču se večeras nasrat ko zvijer!"

PREVEO: DARKO TOMŠIĆ
DARKO.TOMSIC@SEZNAM.CZ

OLGA TOKARCZUK - PODRÓŻ LUDZI KSIĘGI - ULOMAK

Poljska spisateljica, eseistica, pjesnikinja, scenaristica i dobitnica književne nagrade „Nike“ Olga Tokarczuk rodila se 1962. godine u Sulechówu.

Završila je studij psihologije na Sveučilištu u Varšavi i nakon studija radila određeno vrijeme kao psihoterapeutkinja, ali nakon uspjeha svojih prvih djela u potpunosti se posvetila pisanju. Djeluje i kao suorganizatorica književnog festivala Festiwal Opowiadania te vodi predavanja o umjetničkom pisanju na Sveučilištu u Opolu.

Debitirala je 1979. godine pod pseudonomom Natasza Borodin u varšavskom časopisu Na przełaj. Njezinim najvećim književnim uspjehom je svakako roman „Pravijek i ostala vremena“ (1996), a 1998. godine objavila je zbirku pripovijedaka „Ormar“ i roman „Dom danji, dom noćni“.

Ovaj prijevod je ulomak njezina debitantskog romana „Podróż ludzi Księgi“ iz 1993. godine.

Gauche jest w tej opowieści osobą przypadkową. Nic nie wskazywało na to, że weźmie udział w podróży. Nie był w planie. Historia jego życia pełna jest takich przypadków, ale ponieważ wciąż nie wiadomo, czym jest przypadek, można z czystym sumieniem rozgrzeszyć się z nadużywania zasad, że jeżeli coś się zdarza, to właśnie samo zdarzenie się jest dla siebie najlepszym uzasadnieniem.

Zrzypadek w życiu Gauchego zadziałał po raz pierwszy wtedy, gdy znalazła go jedna z sióstr klarysek zamkającą przed zmrokiem furtę. Gauche był wtedy słabym, zziębniętym niemowlęciem i na pewno nie przeżyłby nocy. Leżał bez ruchu z szeroko otwartymi oczami. Nie płakał. Być może jego głos przemarzł już na zawsze tego wczesnogrudniowego wieczoru, a może niemowlę wcale nie miało głosu. Siostry uznały to za znak i błogosławieństwo – nigdy nie móc krzyczeć w świecie, w którym ludzki głos jest zawsze tylko głosem wołającego na puszczy.

Klaryski wzięły dziecko najpierw do siebie, lecz gdy zaczęło im sprawiać zbyt wiele kłopotu, oddały je kobiecie z przyklasztornej wsi. Owa kobieta miała już swoje dzieci, równie słabe, równie marne. Zajęła się chłopcem z poczucia obowiązku, bo nie chciała przykładać ręki do dzieła śmierci: urodziła się po to, żeby obdarzać życiem i dbać o życie. Śmierć też jest kobietą, ale daje życie w lepszym gatunku, życie wieczne. Kobieta ze wsi zajmowała się więc małym niemowlą. Karmiła go, myła, kiedy się zabrudził. Nauczyła go czynić znak krzyża i pragnąć miłości. Gdy umarła, siostry znalazły Gauchego skulonego przy jej ciele. Nie protestował, kiedy zabierały go ze sobą. Miał wtedy pięć lat.

W życiu Gauchego czas zawsze zatacał kręgi. Od jednej wiosny do drugiej, od kwitnięcia rozmarynu, poprzez zbiór niebieskich kwiatów lawendy, aż do spadania z drzew niespodziewanie doskonałych owoców kasztanu. Gauche szybko zrozumiał istotę takiego czasu, toteż nie miał potrzeby wyrywania się do przodu, jak inni ludzie. Tkwiał w swoim czasie niczym w bezpiecznej skorupce, powoli rosnąc, powoli przyswajając sobie jego ledwie zauważalny rytm. Rzeczy pojmował równie wolno, z wahaniem, które na dobrą sprawę można by nazwać ociężałością. Chociaż bardzo chciał, nigdy nie

Gauche je u ovoj pripovijesti slučajan lik. Ništa nije ukazivalo na to da će sudjelovati u putovanju. Nije bio u planu. Priča njegova života puna je takvih slučajnosti, ali budući da još uvijek nije poznato što je to slučajnost, moguće je čiste savijesti osloboditi se zloupotrebe načela – da ako se nešto dogođa, onda je događaj sam sebi najbolje opravданje.

Slučajnost je u Gauchevom životu prvi put preuzela inicijativu kada ga je pronašla jedna od sestara klarisa koja je prije sumraka zatvarala ulazna vrata. Gauche je tada bio slabašna i ozebla beba i bez sumnje ne bi preživio noć. Ležao je nepomično, široko otvorenih očiju. Nije plakao. Može biti da je njegov glas promrzao te ranoprosinačke večeri zauvijek, a možda beba uopće nije imala glasa. Sestre su to smatrале znakom i blagoslovom – nikad ne moći vikati u svijetu u kojem je ljudski glas uvijek samo glas zapomaganja u pustinji.

Klarise su najprije uzele dijete k sebi, a kad im je započelo pričinjati previše brige, dale su ga ženi iz sela koje se nalazilo u blizini samostana. Ta je žena već imala svoju djecu, isto tako slabašnu i jadnu. Pobrinula se za dječaka zbog osjećaja dužnosti, jer nije htjela imati svoje prste u njegovoj smrti: rodila se da bi darivala život i brinula se o životu. Smrt je također žena, ali daruje život bolje vrste, vječni život. Seoska žena brinula se dakle za malog njemaka. Hranila ga je, prala kad bi se uprljao. Naučila ga je križati se i drugome željeti ljubav. Kad je umrla, sestre su našle Gauchea stisnutog uz njeno tijelo. Nije se bunio kad su ga odvele sa sobom. Imao je tada pet godina.

U Gauchevom životu vrijeme je uvijek opisivalo krug. Od jednog do drugog proljeća, od cvjetanja ružmarina, preko mnoštva plavih cvjetova lavande, pa do pada sa stabala neočekivano savršenih plodova kestena. Gauche je brzo shvatio bit takvog vremena, i tako nije poput ostalih ljudi imao potrebu gurati se naprijed. Nalazio se u svojem vremenu kao u sigurnoj ljusci, polako rastući, polako prisvajajući njegov jedva primjetni ritam. Stvari je razumijevalo također polako, s kolebanjem koje bi se, istinu govoreći, moglo protumačiti kao teret. Iako je jako želio, nikad nije naučio govoriti. Otvarao je usta i pokušavao usnama formirati nevidljive i nečujne

nauczył się mówić. Otwierał usta i na próbę formował wargami niewidzialne i niesłyszalne słowa, które wypychał językiem w obojętny na te próby świat. Latem i wiosną pomagał w ogródku i w kuchni, dając się odpędzać od naczyń z jedzeniem jak przybłąkany pies. W pobliżu klasztornej kuchni spędzał także zimy, tworząc na wygrzanym przypiecku kasztanowe figurki ludzi i zwierząt, które potem wysyłał w dalekie podróże: poprzez podwórko do rozmarynowego ogródka i dalej, na skarpę, z której rzucono w dół śmieci. Ustawiał na jej krawędzi całe karawany psów, ludzi i ptaków, i patrzył, jak toczą się bezradnie, popchnięte zaledwie dotknięciem jego wskazującego palca. O zmierzchu wracał do kuchni, gdzie milczące siostry suszyły zioła i gotowały wieczorny posiłek. Pod posaniem miał zawsze ogromny zapas nowych kasztanów.

Siostry rozumiały, że ich mały wychowanek jest dzieckiem bożym, podobnie jak ich skrywany oblubieniec – święty z Asyżu. Lepiej rozumieć mowę zimowego wiatru i słyszeć bolesny krzyk pękających na wiosnę w ziemi nasion, niż ślizgać się po powierzchni mądrości liter. Wiedziały, że najlepszym uzasadnieniem przebywania chłopca wśród nich są właśnie okoliczności, w jakich się u nich znalazł. Rozumiały także, że Bóg kiedyś zabierze go od nich, rzeczą boską bowiem jest dawać i zabierać. Dlatego nie przywiązywały się zbytnio do tego niemego, cichego życia.

Bóg zabrał klaryskom Gauche'a, obdarowując go męstością. Wtedy siostra przełożona uznała, że zgromadzenie spełniło już swoją powinność. Gauche'emu może teraz zająć się sam Bóg. Oddały go więc pod opiekę Pana, wysyłając w świat. Dostał dwukolorowy kubrak, czapkę i trochę jedzenia na drogę. Odchodząc zabrał z klasztoru żółtego psa, który przywiązał się do niego na tyle, że rozumiał, co mówią szeroko otwarte oczy chłopca. Pies, podobnie jak Gauche, słyszał, ale nie umiał mówić.

Historia Gauche'a, jak już powiedziano, nie jest wątkiem znaczącym dla tej opowieści. To, co najważniejsze, zaczyna się w czasie, kiedy Gauche w swojej wędrówce z psem dotarł do Paryża. Było to latem 1685 roku. Wcale tam nie szedł, po prostu wędrował przed siebie. W tamtych czasach wszystkie drogi prowadziły do tego miasta. Gauche dotarł tylko do paryskich przedmieść, gdzie ludzie wciąż żyli w cieniu niedalekiego centrum. Na przedmieściach zatrzymywali się podróżni, szukając się do wjazdu na główne ulice, tak samo jak sobota szykuje się do przejścia w niedzielę.

W centrum był najpotężniejszy na świecie król i jego dwór, były bogate sklepy, banki, przepyszne kościoły, muzyka i gwar. W centrum Paryża był prawdziwy środek świata. Zupełnie przypadkiem dostał pracę w stajni pewnej oberży, której właściciel umiał docenić, jak ten dziwny chłopiec potrafi się obchodzić z końmi. Konie, zupełnie jak żółty pies, dobrze rozumiały mowę spojrzeń chłopca i

rijeći, koje je jezikom gurao u, na njegove pokušaje ravnodušan, svijet. Ljeti i u proljeće pomagao je u vrtu i u kuhinji, dajući se otjerati od posuda s hranom poput psa latalice. U blizini samostanske kuhinje provodio je vrijeme i zimi, izrađujući u ugrijanom zapećku figurice ljudi i životinja od kestenja, koje je potom slao na daleka putovanja: preko dvorišta do vrta s ružmarinom i dalje na nasip s kojeg je u jamu bacano smeće. Postavljao je na njegovom rubu cijelu karavanu pasa, ljudi i ptica i gledao kako se bespomoćno kotrljavu pogurnuti tek dodirom njegovog kažiprsta. U sumrak se vraćao do kuhinje gdje su šutljive sestre sušile ljekovite trave i pripremale večernji obrok. Ispod ležaja je uvijek imao ogromnu zalihu novog kestenja.

Sestre su shvatile da je njihov mali štićenik božje dijete slično kao i njihov tajni ljubljeni – svetac iz Asiza. Bolje je razumijeti govor zimskog vjetra i čuti u proljeće bolni krik sjemenja koje pupa pod zemljom, nego kliziti po površini mudrosti slova. Znale su da su najbolje opravdanje dječakova boravka među njima upravo okolnosti zbog kojih se kod njih našao. Razumjele su također da će im ga Bog jednom oduzeti; božji posao je naime davati i uzimati. Zbog toga se nisu suviše vezale za taj nijemi, tih život.

Bog je Gauchea oduzeo sestrama darujući mu muškost. Tada je nadstojnica obznanila da je red ispunio svoju dužnost. Za Gauchea se sada može pobrinuti sam Bog. Dale su ga dakle u zaštitu Gospodu, poslale u svijet. Dobio je dvobojni kaputić, kapu i malo hrane za put. Odlazeći, poveo je iz samostana žutog psa koji se toliko vezao uz njega da je razumio što govore dječakove širom otvorene oči. Pas je slično kao i Gauchea čuo, ali nije znao govoriti.

Gaucheova priča, kako je već rečeno, nije glavna tema ove pripovijesti. Ono što je najvažnije, počinje u času kada je Gauche na svom putovanju s psom stigao u Pariz. Bilo je to u ljetu 1685. godine. Tamo uopće nije išao, jednostavno je lutao ravnou naprijed. U ono vrijeme svi su putevi vodili do tog grada. Gauche je stigao tek do pariških predgrađa, gdje su ljudi neprestano živjeli u sjeni nedalekog centra. U predgradima su se zaustavljali putnici, spremajući se da se prevezu na glavne ulice, kao što se subota sprema da prijeđe u nedjelju.

U centru je bio najmoćniji kralj na svijetu i njegov dvor, bogate prodavaonice, banke, prelijepo crkve, glazba i vreva. U centru Pariza bio je istinski centar svijeta. Sasvim slučajno, Gauche je dobio posao u konjušnici jednog svratišta, čiji je vlasnik znao cijeniti kako taj čudan dječak umije postupati s konjima. Konji su isto kao i žuti pas dobro razumjeli što govorí pogled dječaka, i odgovarali mu na isti način. Tijekom prvi dana Gauche je naučio jako puno. Shvatio je što znači novac, i to da može za njega prodavati svoj rad i svoju slobodu. Shvatio je razliku između lutanja i ostajanja na mjestu.

odpowiadały mu tak samo. Przez kilka pierwszych dni Gauche nauczył się bardzo wiele. Zrozumiał, czym jest pieniądz, i to, że można sprzedawać za pieniądze swoją pracę i swoją wolność. Zrozumiał różnicę między wędrowaniem a pozostawaniem w miejscu. Zrozumiał także różnicę między mężczyzną a kobietą, klaczą a ogierem, kiedy z wysokości swojego legowiska przyglądał się parom ludzkim i zwierzęcym. Zobaczył też, jak bardzo ludzie różnią się od sióstr klarysek. I chodziło nie tylko o fryzury, peruki i jaskrawość stroju, ale głównie o chaotyczność czasu, który ludzie noszą w sobie. Widząc setki podróżnych, słysząc ich różne języki, wyczuwając ich pośpiech, nie mógł oprzeć się wrażeniu, że są tak samo chwilowi jak jego kasztanowe ludziki. Że wystarczyłoby zamknąć im usta, zdjąć z nich pstrokate odzienie, a ukazałaby się znajoma powierzchnia kasztanowej łupiny.

Gauche zazdrościł wielobarwnym ludziom tylko jednego – że potrafią mówić, że używają słów, jakby były one ich własnością. Jemu samemu, którego ułomne gardło nie było w stanie wydać żadnego dźwięku, wydawało się, że w słowach leży wszelka ludzka moc. Traktował więc słowa bardzo poważnie i z prawdziwym szacunkiem, zupełnie jakby w swej realności równe były rzecjom. Albo nawet jeszcze poważniej: jakby były czymś więcej niż rzeciami, które określają. Bo przecież samą rzecz ogranicza w końcu jej materialność i konkretność, a słowo jest jej czarodziejskim odbiciem, mieszkającym w świecie innym niż ten, który Gauche znał. Jakim? Tego nie potrafił nawet pomyśleć. Dla niego słowa były duszami rzeczy; poprzez owe dusze rzeczy kontaktują się z nami. Znając słowo – zna się rzecz. Wypowiadając słowo – ma się władzę nad rzeczą. Kiedy układają się i wiążą słowa z innymi słowami – tworzy się nowe układy rzeczy, tworzy się świat. Kiedy się kształtuje słowa, zabarwiając je uczuciem, naznaczając barwami nastroju, przydając im znaczeń, brzmień, muzyki – kształtuje się wszystko, co istnieje.

Największym marzeniem Gauchego było móc powiedzieć kiedyś: „Jestem Gauche”, i w ten sposób wydobyć siebie z otchlani nieokreślenia. Dlatego stajnia, konie, jaskółki często były świadkami jego prób mówienia. Gauche otwierał usta i czekał, aż jakieś słowo wyleci przez nie na świat. Jeżeli coś osiągnął, to był to rodzaj charczącego wydechu, dźwięku bólu czy samotności, i Gauche nie wierzył, że może się w nim kryć klucz do świata.

A świat Gauchego mieścił się między kłębami śpiących na stojąco koni i rósł w górę do nieszczelnego desek na dachu stajni, których wchodziło nocne, rozgwieźdzone niebo. Gauche wiedział, że jest ogromne. Pewnie opowiedziała mu o tym jakaś siostra i na zawsze już zaszczepiła w nim smutek. Przed zaśnięciem wpatrywał się w skrawek nieba, walcząc z ociężałością powiek, i widział, że gwiazdy nie są wcale nieruchome, że suną w jakimś

Također je shvatio razliku između muškarca i žene, kobile i pastuha, kada je sa visine svog ležaja pažljivo promatrao parove ljudi i životinja. Primjetio je također kako se ljudi jako razlikuju od sestara klarisa. I nije se radilo samo o frizurama, vlasuljama i odjeći žarkih boja, već o kaotičnom vremenu koje ljudi nose u sebi. Vidjevši stotine putnika, slušajući njihove različite jezike, osjećajući njihovu užurbanost, nije se mogao oteti dojmu da su isto tako prolazni kao i njegovi ljudi od kestena. Bilo bi dovoljno začepiti im usta, skinuti s njih šarenu odjeću i ukazala bi se poznata površina kestenove luske.

Gauche je zavidio šarenim ljudima samo jedno – što umiju govoriti, što koriste riječi kao da su njihovo vlasništvo. Njemu samome, kome nesavršeno grlo nije bilo u stanju proizvesti nikakav zvuk, činilo se da u riječima leži sva ljudska moć. Odnosio se zato prema riječima vrlo ozbiljno i s istinskim poštovanjem, sasvim kao da su u svojoj realnosti jednake stvarima. Čak još ozbiljnije – kao da su nešto više od stvari koje označuju. Jer samu stvar ograničava njena materijalnost i konkretnost, a riječ je njen čarobni odraz koji obitava u svijetu drugaćijim od onog kojeg je poznavao Gauche. Kakvom? To nije mogao čak ni zamisliti. Za njega su riječi bile duše stvari i preko tih duša stvari kontaktiraju s nama. Znadući riječ – zna se stvar. Izričući riječ – stječe se vlast nad stvari. Kada se slažu i vežu riječi s drugim riječima – stvaraju se novi poretki stvari, stvara se svijet. Kada se formiraju riječi, obogaćujući ih osjećajem, naznačujući nijansama atmosferu, pridodajući im značenje, zvučnost, muzikalnost – oblikuje se sve što postoji.

Najveća Gaucheva maštarija bila je da će jednom moći reći: „Ja sam Gauche“, i na taj se način izvući iz bezdana neodređenosti. Zbog toga su staja, konji i lastavice često bili svjedoci njegovih pokušaja govora. Gauche je otvarao usta i čekao da neka riječ izleti iz njih u svijet. Ako je nešto postigao, bilo je to ispuštanje hroptajućeg izdaha, zvuka bola i osamljenosti, i Gauche nije vjerovao da se u njemu može kriti ključ svijeta.

A Gauchev svijet smjestio se među hrptovima konja koji su spavali stojeći i rastao gore do propusnih daski na krovu staje, kroz koje je ulazio noćno nebo prepuno zvijezda. Gauche je znao da je ogromno. Sigurno mu je o tome pričala jedna od sestara i zauvjek u njemu ukorijenila tugu. Prije spavanja zagledavao se u komadić neba boreći se s otežalim kapcima i video da zvijezde nisu potpuno nepomične, da promiču u samo sebi poznatom pravcu, da bi se sljedeće večeri vratile na isto mjesto. Svijet je živ, mislio je sanjivo Gauche, diše isto tako kao i konji, kao pas, kao on sam, a nebo je trbuš svijeta i kreće se ravnomjerno u ritmu tog polaganog disanja. Ujutro više nije mislio o tome. Hranio je životinje, sedlao konje, spremao staju i promatrao

sobie tylko znanym kierunku, żeby następnego wieczoru powrócić na to samo miejsce. Świat jest żywy, myślał sennie Gauche, oddycha tak samo jak konie, jak pies, jak on sam, a niebo jest brzuchem świata, poruszającym się regularnie w rytm tego powolnego oddechu. Rano już o tym nie pamiętał. Karmił zwierzęta, siodłał konie, sprzątał stajnię i przyglądał się ludziom, którzy znajdowali się w nieustannej podróży.

povratak na sadržaj

ljude koji su uvijek bili na putu.

PREVELA: PETRA ČARGONJA
JUST_BANANAS14@HOTMAIL.COM

ZOFIA NAŁKOWSKA - MAŁY ZAJĄC

Poznata poljska spisateljica, dramatičarka i publicistica Zofia Nałkowska rodila se 1884. godine u Varšavi, gdje je i umrla 1954. godine.

Debitirala je vrlo rano, već 1898. godine, kao pjesnikinja u tjedniku *Przegląd Tygodniowy*. Ubrzo je počela pisati i objavljivati prozu, koja ju je na kraju i proslavila. Prvi roman „Gospođe“ objavila je već 1906. godine. Zatim slijede romani „Narcisa“ (1910), „Karakteri“ (1922), „Ljubav Tereze Hennert“ (1924), „Nestrpljivi“ (1939) i mnogi drugi. Roman „Granica“ (1935) smatra se jednim od najboljih poljskih romana međuratnog razdoblja, za koji je dobila i niz državnih književnih nagrada. Proslavila ju je i zbirka priповijedaka iz vremena Drugog svjetskog rata „Medaljoni“ (1946), koja oštro optužuje hitlerizam za zločin protiv čovječnosti.

Godine 1956. posthumno je objavljeno prošireno izdanje „Izabranih pisama“, a iz niza zanimljivih novela i priповijetki ističu se „Ogledala“, „Veliki zec“ i ovdje prevedeni „Mali zec“.

Mały zajac

Zajac był taki mały, że mieścił się bez reszty w stulonej dloni. Kulka z futra najdelikatniejszego, jakie się komukolwiek zdarzyło głaskać.

Właściwie biegał tylko przednimi nogami i dopiero kiedy się dostatecznie od tylnych oddalił, kiedy leżały za nim długie i wyprostowane, wówczas podciągał je obie jednocześnie i dalej biegł przednimi. Dosyć to dziwnie razem wyglądało, i nie wiem, czy było wygodne. Najważniejszą częścią tej kulki futrzanej, dużej jak pompon na pantoflu, był łeb spory, zakończony z przodu nosem, rozkrojonym na trzy części, a z tyłu dwoma zimnymi uszami. Po bokach znajdowały się ładne, wypukłe oczy, odstające jak latarki. Te oczy były prawie zawsze otwarte, ale czasami były zamknięte.

Legowisko miał z siana w długiej kobiałce, a nakrywałam go w chłodne noce jesienne dużym, futrzanym kołnierzem, imitującym matkę. Zajac jednak nie był łatwocierny i wyłaził zwykle z kobiałki, a rano znajdowaliśmy tę kulkę puchu gdzie bądź na nagiej podłodze z bardzo zimnymi uszami. Trzeba go było brać do łóżka i rozgrzewać.

Zajac był taki mały, że się jeszcze niczego nie bał. Drzemał ufnie na wszystkich kolanach, dawał się przytulać do wszystkich łon, a pieszczyły najgorętsze przyjmowały z zupełną równowagą umysłu. Jego duże oczy z boku nigdy nie zmieniały swego wyrazu, jakby były zrobione ze szkła.

Rozpoczynał dość wcześnie ranne wstawanie lizał sobie nogi przednie i tylne, gładził puchy na ciele. Najzabawniej było, gdy zaczął sobie łapkami myć ten swój duży łeb, bo łapki były za krótkie i nie mogły wszędzie dostać. Wyglądało to bardzo niezgrabnie, kiedy na przykład chciał sobie umyć uszy, które były daleko i przy tym jeszcze odstawaly.

Gdy zziębnięty dostał się do łóżka, był zdaje się bardzo zadowolony. Zamknął oczy, kładł po sobie zimne uszy i czekał, až mu się rozgrzeją. A czasami to przewracał się na bok, wyciągał sztywno wszystkie cztery nogi, jak pies, i robił się wtedy rzeczywiście bardzo długi.

Mali zec

Zec je bio tako malen da se bez problema mogao smjestiti u stisnutu ruku. Kuglica najnježnijeg krzna koje je ikada itko mogao pomaziti.

Zapravo je trčao samo na prednjim nogama – i tek kada se stražnjima dovoljno odbacio, kada su iza njega ležale duge i ispružene, tada bi obje istovremeno podigao i dalje trčao na prednjim.

Sve je to izgledalo dosta čudno i ne znam je li bilo ugodno. Najvažniji dio te krznene kuglice, velike kao cuflek na papuči, bila je nemirna glavica koja je na prednjem dijelu završavala nosom razdijeljenim na tri dijela, a odostraga drhtavim ušima. Sa strane su se nalazile lijepe, ispučene oči, izbočene kao svjetiljke. Te su oči bile gotovo uvijek otvorene, tek povremeno zaklopjene.

Ležaj od sijena imao je u velikoj košari, a za hladnih jesenskih noći pokrivala sam ga velikim krznennim ovratnikom koji je zamjenjivao njegovu majku. Međutim, zec nije bio naivan i obično je izlazio iz košare te smo tu meku kuglicu često nalazili kako drhtavih ušiju leži na golom podu. Trebalo ga je uzimati u krevet i grijati.

Zec je bio tako malen da se još nije ničega bojao. Drijemao je na svakom koljenu, dao se priljubiti u svako krilo, a toplo je draganje pažljivo primao. Njegove velike oči nikada nisu mijenjale svoj izraz, kao da su bile od stakla.

Ustajao je prilično rano – lizao je prednje i stražnje šape, gladio dlake po tijelu. Najzabavnije je bilo kad bi počeo šapama umivati tu svoju veliku glavu jer su šape bile prekratke i nije mogao svadje dosegnuti. Izgledalo je dosta nespretno kada bi, primjerice, htio umiti svoje uši, koje su bile daleko i uz to razdvojene.

Kad bi se promrzao domogao kreveta, bio je jako sretan. Zaklopio bi oči, savinuo hladne uši i čekao da mu se ugriju. Povremeno se premještao na bok, kao pas istezao sve četiri ukočene noge, i tad je izgledao doista velik.

Kao i obično dok je spavao, čučao je, pa kad mi se prvi put ispružio na jastuku uplašila sam se da je

Ponieważ zwykle jak spał, to tylko zwyczajnie przykucał, więc kiedy mi się pierwszy raz tak bardzo na poduszkę rozciągnął, przelękłam się, że zdycha. A on po prostu był zadowolony.

Lubiłam bardzo, jak miał ciepłe uszy, ale to było rzadko. Myślałam, że i on lubił.

Co do jedzenia, to przede wszystkim chętnie pił mleko ze spodka, ale koniecznie musiało być ciepłe. Więc w nocy grzałam je dla niego w łyżce nad świecem. Sałaty ani siana nie chciałam, o kapuście wcale nie wiedziałam, że to jest do jedzenia. Ale pasjami lubiłam zwyczajną trawę — i każde jej źdźbło zaczynało jeść od dołu, a później ono powoli wjeżdżało mu do pyszczka aż do samego końca. Przy jedzeniu zawsze mu się ruszał nos i dzielił na trzy części. Lubiłam jeszcze nać z marchwi i liście buraków, czasami liście wiśni. Ale nie miał ustalonego gustu. Czasami to ani patrzyć nie chciałam na trawę, a objadałam ze ściany tapetę, chociaż mięto bardzo niepokoilo, bo była kolorowa i mogła być trująca, a w każdym razie na pewno nie była pożywna.

Jeżeli się przy tym obłupało trochę tynku, to zając też to zjadła z nadzwyczajnym apetytem.

Mam już to do siebie, że lubię, aby moje zwierzęta miały od czasu do czasu trochę ruchu, żeby przebywały na powietrzu. Więc jak się tylko zając do nas zupełnie przyzwyczaił, brałam go razem z kobialką na dwór i stawiałam na słońcu między krzakami wrzosu. Chciałam, żeby się rozerwał i wygrzał.

Zając rozumiał, o co chodzi. Jeżeli kicnął z kobialką, to zbyt daleko nie uciekał i zwykle dość łatwo dał się złapać.

Siedzimy sobie kiedyś pod sosnami, ja i zajęc. Ja czytam, a zajęc siedzi, czasem staje na tylnych łapkach, rozgląda się i znów przykuca. Coś mię skusiło, urywam źdźbło trawy i bardzo ostrożnie podsuwam je zajęcowi pod nos. A zajęc nic, jakby nie o niego chodziło.

— No weź, mały — powiadam — weź, to dobre.

A zajęc hyc. Zrobił parę hopków, buchnął w krzaki — i tylem go widziała.

Rozbiegli się wszyscy po ogrodzie szukać. Ani śladu. Bagatela! Pomyśleć tylko, ile to w ogrodzie miejsc, gdzie się taka kulka, mała jak pompon, może schować. Wszyscy pomartwieni, cały dom w smutku. Wzięło się na rzemyk Kanię i Reksa, żeby wywiąchały, gdzie jest zajęc. Ale czy im to zajęc w głowie! Udały, że tropią, ciągnęły nas za sobą tu i ówdzie na tych rzemykach i co się okazało? zawsze ostatecznie zaciągnęły nas do kuchni, bo liczyły na to, że może im tam Weronka da kość.

Nadszedł wieczór i zupełnie już zwątpiliśmy, żeby zajęc dał się znaleźć. Cały czas nie mogłam sobie darować głupiego mego pomysłu z tą trawką.

A na drugi dzień patrzę, Józef zupełnie zwyczajnie idzie góra i tylko coś z okropną uwagą niesie. Wybiegłam naprzeciwko i pytam: — Czy Józef ma zajęca?

uginuo. A on je jednostavno bio samo zadovoljan.

Obožavala sam kad je imao tople uši, ali to je bilo rijetko. Mislim da je i on to volio.

A što se tiče hrane, prije svega rado je pio mlijeko iz tanjurića, ali moralo je biti toplo. Salate i sijeno nije htio, a kupus uopće nije smatrao hranom. Strašno je volio pšenične trave — i svaku je travku započinjao jesti odozdo, a kasnije je polako njegova njuškica išla do samog kraja. Kad je jeo, uvijek mu se nos pomicalo i dijelio na tri dijela. Još je volio zelenje mrkve, lišće cikle, povremeno lišće trešnje. Nije imao stalni ukus. Ponekad nije htio ni pogledati travu i glodao je tapete na zidovima, iako me to jako zabrinjavalo jer su bile u boji i mogle su biti otrovne, a u svakom slučaju, nisu bile jestive.

Ako bi se pritom odronilo malo žbuke, to bi također pojeo s neobičnim tekom.

Takva sam da volim da se moje životinje s vremena na vrijeme malo kreću i borave na zraku. Kad se zec posve navikao na nas, nosila sam ga zajedno s košarom u vrt i stavljala na sunce među grmovima vrijeska. Htjela sam da se zabavi i ugrije.

Zec je shvaćao o čemu se radi. Kad bi iskočio iz košare, ne bi bježao daleko i dalo ga se lako uhvatiti.

Ponekad zec i ja sjedimo pod borovima. Ja čitam, a zec sjedi, povremeno stoji na stražnjim nogama, ogledava se i ponovno vraća u čučanj. Nešto me dovelo u iskušenje da otrgnem vlat travе i vrlo pažljivo zecu gurnem pod nos. Zec ni trzaj, kao da se ništa nije dogodilo.

— No uzmi, mali — kažem — uzmi, to je dobro.

A zec poskoči. Napravio je par skokova i šmugnuo u grmlje — samo sam ga straga vidjela.

Svi su se rastrčali za njim po vrtu. Ali ni traga. Uzalud! Zamislite samo, koliko je mjesta u vrtu gdje bi se mogla sakriti takva kuglica malena kao coflek. Svi zabrinuti, cijela kuća u žalosti. Uzela sam Kani i Reksa na povodac kako bi nanjušili gdje je zec. Ali je li im zec na umu? Pretvarali su se da slijede trag i vukli nas za sobom amo-tamo — i što se dogodilo? Uvijek bi nas na kraju povukli prema kuhinji, jer su računali na to da će im Weronka dati kost.

Pala je noć i izgubili smo nadu da ćemo naći zeca. Cijelo vrijeme si nisam mogla oprostiti ideju s vlati travе.

Sutradan sam vidjela Józefa kako ide gore i s velikom pažnjom nešto nosi. Potrčala sam na dvorište i zapitala: — Ima li Józef zeca?

Imao je zeca. Zec je sjedio pod nekim grmom i vrlo se lako dao uloviti. Józef se veselio. Svi su se veselili. Bio je to sretan dan.

Uzimam zeca i stavljam ga u praznu košaru koju od jučer nisam mogla pogledati bez tuge, zatvaram se s njim u sobu i klečim pokraj na podu.

Zeće — kažem — zeće, zamislí samo, ti si još premalen da bi si dao savjet, tko bi ti ugrijao uši. Kad budeš veći, sama će te pustiti ako budeš htio. Ali sad me nemoj zabrinjavati. Nemaš pojma što sam jučer proživjela zbog tebe.

Miał zajęca. Zajęc siedział pod jakimś krzakiem i zupełnie łatwo dał się złapać. Nawet Józef się cieszy. Wszyscy się cieszą. Jest to szczęśliwy dzień.

Biorę zajęca do pustej kobiałki, na którą od wczoraj patrzeć nie mogłam bez smutku, zamykam się z nim w pokoju i klękam obok na podłodze.

- Zajęcu - - mówię - - zajęcu, pomyśl tylko, przecież ty jesteś jeszcze za mały, żeby sobie dać radę, przecież kto by ci ogrzał uszy. Jak będziesz większy, to sama cię wypuszczę, naturalnie jeżeli będziesz chciał. Ale teraz nie rób mi tego zmartwienia. Nie masz pojęcia, ile przeszłam od wczoraj przez ciebie.

Okazało się po tej ucieczce, że zajęc kuleje, a właściwie skacze po swojemu, ale jedną przednią łapkę wciąż trzyma podniesioną. Nie przejęłam się tym na razie: po prostu stuknę się trochę, jak zmiatał przed nami – nic ważnego, przejdzie. Gdyby mu naprawdę coś było, toby przecież stracił apetyt albo dobre usposobienie. A on jest zupełnie taki, jak dawniej, zawsze jednakowo dobry, łagodny i lubiący rzeczy smaczne.

Ale kiedy raz zajęc mocno zasnął przy mnie, po swojemu wyciągnięty, pomacałam delikatnie tę łapkę. I okazało się, że jest spuchnięta i gruba, że kość jest złamana.

Więc złamał sobie łapkę - - i nie tylko się nie skarzył, ale pogodnie znowieli takie bóle. Po prostu - - boli łapka, więc ją trzyma podniesioną, nic więcej. Ani humoru, ani apetytu nie stracił, ani razu się nawet nie zniecierpliwił.

Później zaczął od czasu do czasu dotykać chorą łapką podłogi, a w końcu przebierał nią również prędko, jak drugą. Ale na zawsze już pozostała trochę grubsza w tym miejscu, gdzie była złamana. Zawsze staram się odnosić jednakowo do moich zwierząt i sprawiedliwie dzielić między nie moje uczucia. Ale tu byłam bezsilna: zajęca kochałam najwięcej z ówczesnych moich zwierząt. Taki był życzliwy i dobry, tak wiele miał do nas zaufania. I tak potrzebował opieki.

Musiałam go bardzo pilnować przed psami. Nie wyobrażałam sobie niebezpieczeństwa. Nic się nie bałam i na przykład wyciągałam ciekawie mordkę do Kani, jeżeli była w pokoju i przyszła go powąchać. Z Blutkiem, kotem złocistym, także w najlepszych był stosunkach. Usypiał wtulony w puchy jego futra ufnego, łagodnego, o jednym tylko myślącym, żeby mu było ciepło.

Raz musiałam wyjechać na tydzień i zajęca zostawiłam pod opieką Janinki. Uważałam, że tak będzie najlepiej, bo to przecież właśnie sama Janinka przyniosła zajęca, gdy go ludzie znaleźli w zbożu podczas żniwa.

Powiedziałam jej dokładnie, co ma mu dawać do jedzenia i żeby nie jadł tapet, a wapno może. I zabroniłam zanadto się z nim pieścić, bo on wprawdzie lubi być na kolanach, ale tylko dlatego, żeby spać. Uprzedeziałam ją też, żeby się wcale nie

Nakon tog bijega ispostavilo se da zec šepa, skače kao inače, ali jednu, prednju šapu stalno drži podignutu. Nisam se pretjerano brinula zbog toga: malo se natukao dok je bježao pred nama – ništa bitno, proći će. Da je uistinu nešto, izgubio bi apetit ili dobro raspoloženje. A on je potpuno isti kao prije, jednak dobar, blag i voli ukusne stvari.

Kada je zec čvrsto zaspao pokraj mene, kao i uvijek ispružen, oprezno sam popipala šapu. Pokazalo se da je otečena i debela, da je kost polomljena.

Dakle, slomio je šapu i ne samo da se nije žalio, nego je mirno podnosio takvu bol. Jednostavno – šapa boli, pa ju je držao podignutu i ništa više. Nije izgubio ni smisao za humor ni apetit, čak se ni u jednom trenutku nije razdražio.

Kasnije je s vremena na vrijeme počeo doticati pod bolesnom šapom i na kraju je micao njom tako hitro kao i drugom. Ali zauvijek je ostala malo deblja na tom mjestu gdje je bila slomljena. Uvijek se trudim odnositi jednakovo prema svojim životinjama i pravedno među njima dijeliti svoje osjećaje. Ali ovdje sam bila bespomoćna: zeca sam voljela najviše od svih mojih tadašnjih životinja. Bio je tako srdačan i dobar, imao je u nas povjerenja. Bila mu je potrebna pažnja.

Moralu sam ga dobro čuvati od pasa. Nije bio svjestan opasnosti. Nije se ničega bojao i,ako bi Kana bila u sobi i prišla ga ponušiti, znatiželjno joj je gurao njuškicu. Bio je u dobrim odnosima i s Blutkom, zlatnožutim mačkom. Tonuo je u san priljubljen uz dlake njegova krvna – povjerljiv, veselo i samo je razmišljao o tome da mu bude toplo.

Jednom sam morala otpustovati na tjedan dana i zeca sam povjerala Janinki. Mislila sam da će tako biti najbolje, jer upravo je Janinka donijela zeca kad su ga ljudi pronašli za vrijeme žetve.

Točno sam joj rekla što mu mora davati jesti i da ne jede tapete, a kreč može. I zabranila sam da ga se previše mazi jer on, doduše, voli biti na koljenima, ali samo zato da bi spavao. Također sam je upozorila da se ne uplaši kad se zec protegne, jer to samo znači da mu je toplo. Zapovjedila sam joj da ga čuva od pasa.

Kada sam nakon tjedan dana ponovno vidjela zeca, osjećala sam se neugodno. Za to je vrijeme postao dva puta veći, čudno se promijenio, postao je nekako čudan, gotovo odrastao, kao svi obični ubijeni zečevi, obješeni s glavom prema dolje u kolima za lov. Čak se na rukama osjećala razlika jer je bio tako velik. Uz to je ipak i malo podivljao jer ga je Janinka držala u zatvorenoj košari pa se tako odvikao od čovjekova pogleda.

Ceznula sam za njim i stigavši – bila sam razočarana. Ali suzdržala sam se i zecu nisam ništa pokazala. Odmah sam ga uzela u ruke i držala, iako se malo trzao – čak mu se ni uši nisu grijale i nije se rastezao. Tek tada sam s ganućem prepoznala da je to onaj moj dobri, veseli, voljeni zec.

przeleǒka, jak jej się zajac wyciągnie - - bo to będzie tylko znaczyło, że mu ciepło. I zapowiedziałam, żeby go pilnowała przed psami.

Kiedy po tygodniu zobaczyłam znowu zajaca, zrobiło mi się nieprzyjemnie. Przez ten czas urósł dwa razy większy, zmienił się dziwnie, zrobił się obcy jakiś, prawie dorosły, jak te wszystkie zwyczajne, zabite zajace, zawieszone głowami w dół u wozów na polowaniu. I nawet już inaczej czuło się go w rękach, taki był duży. Przy tym jednak i trochę zdziwiał, bo Janinka trzymała go w zamkniętej komórce, gdzie odwrócił od widoku człowieka.

Byłam stęskniona, a przybywszy - - doznałam zawodu. Ale zapanowałam nad sobą i nic takiego zającowi nie okazałam. Zaraz go wzięłam na ręce i trzymałam, chociaż się trochę wyrywał - - aż póki mu się nie rozgrzały uszy i póki się nie wyciągnął. Wtedy dopiero poznałam ze wzruszeniem, że to jest ten sam, mój, dobry, łagodny, kochany zajac.

Był taki dobry! Jeżeli nawet czasem coś zbroił, to tylko przez roztargnienie.

Wchodził na przykład łapkami do spodka z mlekiem, ale jak mu było łapki wyjąć, to już ich, póki pamiętała, na nowo nie wkładał. Tylko, naturalnie, że dosyć prędko zapominał.

Jak się po jedzeniu oblizywał, to mu się wtedy nos najbardziej ruszał - i co gorsza, że każda część osobno. I żeby się nie wiem ile razy oblizywał, to miał zawsze na brodzie, po mleku, białą kropkę, bo oblizywał się tylko do góry. Nieraz go prosiłam, żeby się oblizał na dół, ale zupełnie nie umiał, po prostu nie miał pojęcia, o co chodzi. Jakoś mu to przecież wybaczylam - - i żyliśmy zawsze w zgodzie i harmonii, jakbyśmy byli dla siebie stworzeni: ja dla zająca i zajac dla mnie.

Ale przyszedł ciężki dla wszystkich czas, kiedy po tylu latach trzeba było opuścić dom, zamknąć wszystko, spakować rzeczy - - i odjechać.

Patrzyłam z bólem na zająca. Co będzie z tobą tam w mieście, gdzie pewno nie będziesz miał dość miejsca, ani jedzenia, bo kapusty nie lubisz, nać z marchwi zwiędnie, a trawy nie będzie wcale, chyba siano, którego też nie lubisz.

I sama droga! W pociągach jest teraz czasami tak dużo ludzi, że trudno przewieźć zwykłą walizkę, a cóż dopiero żywe zwierzę.

Cały czas biłam się z myślami, jak postąpić. Wreszcie zdecydowałam, że zajac sam powinien mi w tym dopomóc.

Niechaj on zdecyduje, czy lepiej, żebym go zostawiła tutaj bez opieki, czy też wzięła do miasta na niewygody...

Trzeba go puścić zupełnie wolno, niech sobie pobiega i rozejrzy się, jak by mu było na swobodzie.

A później: jak się da łatwo złapać, to dobrze, jak się nie da - - to znaczy, że woli samodzielne życie, gdzie jest trochę kłopotów i niebezpieczeństw, ale przynajmniej nikt mu się nie będzie w nic wrącał.

Objaśniłam mu dokładnie to wszystko i

Bio je tako dobar! Čak ako bi povremeno nešto napravio, to je bilo zbog rastresenosti.

Uazio je šapicama u tanjur s mlijekom, ali kad bi ih izvukao, pamtio je da ih ne stavljaj ponovno. Samo, naravno, brzo je zaboravlja.

Kad bi se nakon jela oblizivao, nos mu se najviše micao - što je najgore, svaki dio za sebe. I kad bi se ne znam koliko puta oblizao, uvijek je na bradi imao bijelu točku od mlijeka, jer se oblizivao samo prema gore. Nebrojeno puta sam ga molila da se oblizuje i dolje, ali jednostavno nije znao, nije imao pojma o čemu se radi. Nekako sam mu to oprostila - i stalno smo živjeli složno i skladno kao da smo bili stvoreni jedno za drugo: ja za zeca i zec za mene.

Ali, došao je težak trenutak za sve kada je nakon toliko godina trebalo napustiti dom, zatvoriti sve, spakirati stvari i otpusovati.

Bolno sam gledala zeca. Što će biti s tobom tamo u gradu, gdje sigurno nećeš imati dovoljno mesta, a ni hrane, jer kupus ne voliš, vlat od mrkve vene, trave uopće neće biti, valjda sijeno koje također ne voliš?

I sami beton! U vlakovima je sada tako puno ljudi da je teško prevesti kovčeg, a kamoli živu životinju.

Cijelo sam vrijeme razmišljala kako postupiti. Na kraju sam odlučila da mi sam zec treba pomoći u tome. Neka on odluči je li bolje da ga ostavim ovde bez nadzora ili da ga uzmem do neudobnoga grada...

Treba ga pustiti posve na slobodu, neka potriči i osvrne se kako bi mu bilo na slobodi.

A poslije: ako se da lako uhvatiti, dobro, ako se ne da, to znači da voli samostalan život gdje je malo problema i nesigurnosti, ali bar mu se nitko neće ni u što mijesati.

Sve sam mu to lijepo objasnila i položila ga na travu.

Bio je jako lijep jesenski dan. Lišće na drveću bilo je ili crveno poput koralja ili žuto kao zlato. Nebo je imalo tamnu, čistu i duboku plavu boju. Još uvijek je bilo toplo, ali samo na suncu. U sjeni se osjećao vjetar i studen. Dakle, u zadnji tren rekla sam zecu:

- Uzmi u obzir da po noći nema sunca, a tebi uši i stopala jako lako zebu.

Ali zec se uhvatio trave. Čini se - gotovo sa sigurnošću mogu potvrditi - da ipak najviše voli puno svježe, zelene trave. Jeo ju je - kao i prije - travku po travku: najprije ju je odgrizao pri zemlji i grickao, negdje drugdje gledao, a travka kao da je sama polako putovala do njuške sve dok nije nestala.

Nakon nekog sam se vremena približila: kao i obično, počeće su šale: skočio je i bočno izveo par skokova.

Nisam ga lovila, motrila sam ga izdaleka. Ponovno je jao. Kasnije je stao usprawno i ogledavao se. Gledao je svisoka na veliku, već pomalo žutu livadu, gdje inače skakuću zečevi. Neugodno me to dirnulo. Ali ništa - čekam što će biti. Malo kasnije sam mu ponovno prišla, ponovno mi bježi. Konačno se zaletio i pojurio ravno prema grmlju.

posadziłam go na tarasie w trawie.

Był bardzo piękny dzień jesienny. Liście na drzewach były albo czerwone, jak korale, albo żółte, jak złoto. A niebo miało bardzo ciemny, czysty i głęboki kolor niebieski. Było jeszcze ciepło, ale tylko na słońcu. W cieniu czuło się wiatr i chłód. Wiec jeszcze w ostatniej chwili powiedziałam zajęcowi:

Weź to pod uwagę, że w nocy nie ma słońca, a tobie uszy i podeszwy ziębną ogromnie łatwo.

Ale zajęc zabrał się do trawy. Zdaje się - i nawet prawie z pewnością mogę to twierdzić że jednak najbardziej lubił dużą, świeżą, dobrze zieloną trawę. Jadł ją - - jak i zwykle dawniej — po jednym zdźble: odgryzał je naprzód przy ziemi i chrupał, gdzie indziej patrząc, a trawka jakby sama wjeżdżała mu powoli do mordki, póki nie znikła.

Po pewnej chwili zbliżyłam się: zaczęły się zwykłe żarty: hycnął i poskakał w bok parę kroków.

Nie goniłam go, tylko czuwałam z dala. Znowu jadł. Później stanął słupka i rozglądał się. Patrzył sobie z góry na dużą, zółknącą ląkę, gdzie zwykle skaczą obce zajęce.

Już mnie to tknęło niemile. Ale nic - - czekam, co będzie. Po chwili znów podchodzię do niego, znów mi ucieka. Wreszcie rozpadł się i sadzi prosto w stronę krzaków.

No, dość tych żartów. Nie mam czasu na twoje figle. Wracaj.

Ale zajęc uciekał. Uciekał! Zawałałam Janki, przybiegła też panienka.

- E - powiadam - złapmy tego zajęca. Ja widzę, że on nie da sobie jeszcze sam rady.

No dobrze. Zaczyna się obława. Wszyscy biegają tu i tam, a zajęc najprędzej. Była chwila, że już miałam pod ręką jego futerko. Ale się wymknął. Jakiś czas migał po tarasach, między białymi pniami czereśni. Szeleściły tu i tam pod jego łapkami suche, śliczne, czerwone i złote liście.

Już teraz patrzyliśmy z daleka, nie goniąc więcej. Naturalnie, gdybymy bardzo chciały i uparły się koniecznie, toby go można było złapać. Ale czułyśmy jednak, że nie wolno nam go przymuszać, aby jechał z nami do miasta, jeżeli woli zostać na swobodzie. Nie był już taki mały i powinien był sam mieć trochę rozsądku. A kto wie, czy nie miał racji.

Ostatni raz widziałam go, gdy biegł obok ląki. Pewnie czuł się dobrze. I wtedy, gdzieś w suchych, czerwonych jeżynach znikł mi z oczu. Może spotkał później jakiegoś innego zajęca. Może mu było wesoło.

[povratak na sadržaj](#)

— No, dosta je igre. Nemam vremena za tvoje vragolije. Vraćaj se. Ali zec je pobjegao. Pobjegao! Pozvala sam Janku i gospođica je stigla.

— Hej – govorim – uhvatimo toga zeca, vidim da on još uvijek ne može sam.

Dobro. Počinje lov. Svi trče amo-tamo, a zec najbrže. U jednom sam trenutku imala njegovo krvno pod rukom. Ali je umakao. Jedno se vrijeme motao po terasama među bijelim stablima trešanja. Tu i tamo je pod njegovim šapama šuškalo suho, divno, crveno i zlatno lišće.

Sad smo već promatrali izdaleka, ne loveći ga više. Naravno, da smo baš jako željeli i bili uporni, možda bismo ga i uhvatili. Ali ipak smo osjećali da ga ne smijemo prisiljavati da ide s nama u grad kad voli biti na slobodi. Nije više bio tako malen i trebao je već biti malo razuman. A tko zna, možda je bio u pravu.

Posljednji put sam ga vidjela kako trči pokraj livade. Sigurno se osjećao dobro. I tada mi se, negdje u suhim, crvenim kupinama izgubio iz vida. Možda je kasnije sreo nekog drugog zeca. Možda mu je bilo veselo.

PREVELA: ANITA TURKALJ
ATURKALJ@FFZG.HR

JÚLIUS SATINSKÝ - JEDEN ZA VŠETKÝCH - VŠETCI ZA NIKOHO!

Július Satinský (Bratislava, 1941. – 2002.) bio je slovački glumac, komičar, dramatičar i pisac te autor feljtona i književnosti za djecu. Zahvaljujući autorskim dramskim predstavama koje je izvodio zajedno sa slovačkim književnikom Milanom Lasicom, postao je prije svega poznat kao glumac. Za njegova djela karakteristične su ironija i igra riječima te tematika vezana uz njemu bliske uspomene na Bratislavu. Tekst "Šéfinkovia" na prvi se pogled nije činio teškim za prevođenje, ali neki su dijelovi bili poprilično zahtjevni i trebalo ih je prilagoditi hrvatskom jeziku, posebice zbog izraza koji su se koristili za vrijeme komunizma, a danas se više ne koriste. Na primjeru ovog teksta može se vidjeti stil Satinskog (ironija, igra riječima, neologizmi) te često korištenje deminutiva u slovačkom jeziku, koji se u hrvatskom koriste rijede (primjerice, igra riječima šefić - šef). Zbog toga sam se oko nekih dijelova prijevoda konzultirala s profesoricama Sesar i Čagalj te profesorom Machatom i zamolila ih za savjet i mišljenje.

Šéfinkovia

Šťavnatá hovorová slovenčina si žije svojím slobodným, nezávislým životom. Je odolná, bohatá a flexibilná. Hordy na všetko odhodlaných, pravidlami pravopisu po zuby ozbrojených pracovníkov Jazykovedného ústavu kladú na ňu pasce, oká, hádžu siete, miešajú jedy, ale ich námaha je zbytočná. Hovorový jazyk si žije svojím životom. Piváreň sa síce oficiálne volá „Stará sladovňa“ ale hovorovo to bolo a vždy bude „U mamuta“. Počuli ste už nejakého pacienta, aby povedal nahlas: „V ostatnom čase sa cítim lepšie“? Ja nie. Pacient povie: „V poslednom čase sa cítim lepšie...“ Niektoré slová sa stratia v kontajneri dejín: dnes už nikto nepovie mladému „ty chuligán!“, prestali sme sa oslovovať „súdruh, súdružka“ a vznikajú nové útulné oslovenia. Napríklad „ŠÉFINKO“. Pretože aj ja som odolný, bohatý a flexibilný ako moja rodná hovorová reč, s nadšením prijímam novotvary a používam ich až do úplného vyčerpania. Vypelichané „Práci čest!“ som nahradil sviežim „Pochválen bud' Ježiš Kristus!“ Chcel som pozdrav varírovať, a tak som minule chutnú mladú rádovú sestru pozdravil na ulici „Laudetur Jesus Christus!“ Prezrela si ma od hlavy po päty a povedala: „Na Slovensku po slovensky!“ Moja vina, moja vina, moja preveliká vina... chýba mi kus zdravej pokory! Skáčem do cudzích rečí a zabúdam, že mám hovoriť, ako mi zobák narástol. Nevyvyšovať sa, lebo budem ponížený.

Ale oslovenie ŠÉFINKO sa mi páči. Používam ho pri každej príležitosti, do koča aj do voza. Pristavím sa pri staršom pánovi: „Šéfinko, prosím vás, neviete, kadiaľ sa ide na Námestie Augustína Mariána Húsku?“ U mäsiara zas: „Šéfinko, dajte mi 20 deka diétnej salámy...“ Na kúpalisku vravím plavčíkovi: „Šéfinko, nemohli by ste ma vytiahnuť? Neviem plávať, topím sa...“ Šéfinkovia sú všade. Ja viem, že nikomu nešéfujú, ale to oslovenie vytvorí atmosféru, ľudské teplo. Ešte sa mi nestalo, aby sa niekto proti tomu osloveniu ostro ohradil. Každého oslovujem ŠÉFINKO, a každého roztopím. Výnimku tvoria taxikári. Taxikárov oslovujem ŠVAGERKO, ale to je dlhorocná dohoda, platná vo všetkých politických režimoch bez výnimky.

Iné je, ked' narazím na skutočného ŠÉFA. Som

Šefići

Sočan razgovorni slovački jezik živi svojim slobodným, nezávislým životom. Otporan je, bogat i fleksibilan. Pravopisnim pravilima do zuba naoružani djelatnici Jezikoslovnog instituta, horde spremne na sve, postavljaju mu klopke, bacaju mu mreže, miješaju otrove, ali njihov je trud uzaludan. Razgovorni jezik živi svojim životom. Doduše, pivnica se službeno zove „Stara sladara“, ali razgovorno je to uvijek bilo i uvijek će biti „Kod mamuta“. Jeste li ikada čuli nekog pacijenta kako je naglas rekao: „U poslednje se vrijeme osjećam bolje?“ Ja ne. Pacijent govorи: „U zadnje se vrijeme osjećam bolje...“ Neke se riječi izgube u povijesnim kontejnerima: danas više nitko ne govori mladiću „hej huligane“, prestali smo se oslovljavati s „druže, drugarice“ i nastaju nova i zgodna oslovljavanja. Primjerice ŠEFIĆU. Zato što sam i ja otporan, bogat i fleksibilan kao i moj materinji razgovorni jezik s oduševljenjem prihvataćam neologizme i koristim ih do iznemoglosti. Ofucan „Zdravo“ zamijenio sam svježim „Hvaljen Isus!“ Htio sam promijeniti oblik pozdrava i tako sam nedavno na ulici pozdravio zgodnu mladu časnu sestru s „Laudetur Jesus Christus!“ Odmjerila me od glave do pete i rekla: „U Slovačkoj na slovačkom!“ Moj grijeh, moj grijeh, moj preveliki grijeh...nedostaje mi malo zdrave pokore. Uskačem u strane jezike i zaboravljam da bih trebao govoriti onako kako me mati učila. Tko se uzvisuje, bit će ponižen.

Ali oslovljavanje sa ŠEFIĆU mi se sviđa. Koristim ga u svakoj prilici, svetkom i petkom. Zaustavim starijeg gospodina: „Šefiću, molim Vas, znate li kako se dolazi na Trg Augustína Mariána Húške?“ Zatim kod mesara: „Šefiću, dajte mi 20 deka dijetne salame...“ Na kupalištu govorim spasiocu: „Šefiću, možete li me izvući? Ne znam plivati, utapam se...“ Šefići su posvuda. Ja znam da nikome ne naređuju, ali to oslovljavanje stvara atmosferu, ljudsku toplinu. Još mi se nije dogodilo da bi mi netko zbog tog oslovljavanja uputio oštре kritike. Svakog oslovim sa ŠEFIĆU i svi se rastope. Iznimku čine jedino taksisti. Taksiste oslovljavam sa ŠOGORČIĆU, ali to je dugogodišnji dogovor koji vrijedi u svim političkim režimima, bez iznimke.

„stará škola“. Bol som v živote súkromným poradcom, hovorcom a dozorcom nejedného PAPALÁŠA. Viem presne formulovať tri zásady, ktoré musí skutočný ŠÉF dodržiavať, aby mal prirodzenú autoritu:

1. nesmie si s podriadeným tykať;
2. nesmie nikomu dovoliť, aby ho oslovoval zdrobneninou „šéfinko“;
3. musí bodiť hrôzu.

So sekretárkou, ktorá strčí hlavu do dverí a v prítomnosti proseb-níkov zvolá na riaditeľa: „Šéfinko, zalejem kávu aj tebe?“, by som vyrazil dvere. Samozrejme, že prosebníci si začnú dovoľovať a prosí-kajú, ako keby o niečo skutočne išlo... ŠÉF musí bodiť hrôzu! To sa týka tak kapitána lietadla, riaditeľa školy, ako aj predsedu vlády. A ja počúvam s nevôľou, že nášmu šéfovi kabinetu vláda tyká. To musí prestať! Na straníckej pôde, nepoviem, tam sa tykanie znesie. Za komunistov si na pôde rodnej matky strany tykali školníci s riaditeľ-kami, inštrumentárky s prednóstom kliniky, len to tak iskrilo. Generálny tajomník mal vraj boľavé plece. Vrátnik ho pri príchode do budovy ÚV KSS každé ráno ďafol po ňom otvorenou dlaňou a oddane zreval: „Dobre vyzeráš, bohatvojho, generálny, len čo je pravda...!“ Už vtedy som sa ŠÉFA zastával, písal som o tom, ale len tak do šuplíka. (Vtedy sa o takých veciach otvorene písat nedalo.) Teraz mám zasa obavy. Vláda mu tyká! Ešte to by chýbalo, aby mu začali hovoriť ŠÉFINKO! Šéfinkovia sú iná kategória. To sme my - všetci ostatní, ktorí nemáme na to, aby sme robili ŠÉFOV. Ale skutočnému ŠÉFOVI by sme nemali tykať mimo strany a mal by bodiť hrôzu. Ja viem, ono sa to ľahko napíše - „bodiť hrôzu“, ale čo, ked' je ŠÉF dobrák? To musí prestať! Rôzni šéfinkovia budia hrôzu po okresoch a zabúdajú, že šéfinkov sa nikto nebojí, ani keby si hned' nasadili helmy. My - milí moji šéfinkovia - sa môžeme nadrapovať, koľko chceme, a nič nedosiahneme. Všetkým sme na smiech. Ale keby na sebe trochu zapracoval ŠÉF! Keby sa mu podarilo premôcť to svoje nekonečné dobráctvo! Moja stará mama by ho to vedela naučiť. Vzbudzovala v nás takú hrôzu, že sme ju na slovo poslúchali. Pamätám sa, ako raz dedo s kamarátmi hrali v jedálnej karty. Prišla stará mama a hodila im karty do kachiel! Krví by si sa v tých kartároch, milý šéfinko, nedorezal! Jeden za všetkých - všetci za nikoho!

Dragačije je kad najdem na pravog ŠEFA. Ja sam „stara škola“. U životu sam bio privatni savjetnik, glasnogovornik i nadzornik nekoliko VELIKIH RIBA. Točno znam formulirati tri principa kojih se pravi ŠEF mora pridržavati, kako bi imao prirođeni autoritet:

1. podređenom se ne smije obraćati s „ti“;
2. nikome ne smije dozvoliti da mu se obrati sa „šefiću“;
3. mora biti strah i trepet.

Najradije bih razbio vrata tajnicom koja gurne glavu kroz njih i u prisutnosti molitelja dovikne ravnatelju: „Šefiću, da i Vama skuham kavu?“ Naravno, molitelji si počinju svašta dozvoljavati i moljakaju kao da se radi o nečemu važnom... ŠEF mora biti strah i trepet! To se odnosi na kapetana zrakoplova, ravnatelja škole, ali i na predsjednika vlade. A ja slušam s negodovanjem kako se našem šefu kabineta vlada obraća s „ti“. To mora prestat! Na stranačkom tlu, o tome ne govorim, tamo se obraćanje s „ti“ može podnijeti. Među drugovima su se za vrijeme komunizma s „ti“ domari obraćali ravnateljima, instrumentarke predstojnicima klinike, svi su to tako radili. Glavnoga tajnika navodno su boljela leđa. Portir ga je prilikom ulaska u zgradu Središnjeg odbora Komunističke partije Slovačke svako jutro otvorenim dlanom udarao po ramenu i odano viknuo: „Dobro izgledaš, Boga ti tvoga, ravnatelju, što je istina je istina...!“ Već sam tad branio ŠEFA, pisao sam o tome, ali samo za svoju ladicu. (Tad se o takvim stvarima nije moglo otvoreno pisati.) Sad me ponovno strah. Vlada mu se obraća s „ti“! Samo bi mu još trebalo da mu počnu govoriti ŠEFIĆU! Šefići su druga kategorija. To smo mi – svi ostali koji nismo dovoljno dobri da bismo bili ŠEFOVI. Ali s pravim ŠEFOM ne bismo smjeli biti izvan stranke na „ti“ i trebalo bi biti strah i trepet. Ja znam, lako je to napisati – „biti strah i trepet“, ali što kad je ŠEF dobričina? To mora prestat! Razni su šefići strah i trepet po različitim općinama i zaboravljuju da ih se nitko ne boji, čak ni kad bi si odmah nataknuli šljem na glavu. Mi – dragi moji šefići – možemo se truditi koliko hoćemo, ali nećemo ništa postići. Svi nas ismijavaju. Ali kada bi ŠEF bar malo poradio na sebi! Kada bi uspio nadjačati tu svoju beskrajnu dobrotu! Moja bi ga baka to znala naučiti. Nama je predstavljala takav strah i trepet da smo je odmah slušali. Sjećam se kako je djed jednom s prijateljima kartao u blagovaonici. Došla je baka i bacila im karte u peć! Tim se kartašima, dragi šefiću, krv sledila u venama! Jedan za sve – svi za nikoga!

[povratak na sadržaj](#)

PREVELA: NIKOLINA MLADIĆ
NIKOLINA.MLADIC@ZG.HTNET.HR

RED POEZIJE

JACEK KOWALSKI

Jacek Kowalski rodio se 1959. godine. Na Jagelonskom sveučilištu u Krakovu završio je studij germanistike te studij bibliotekarstva i informacijskih znanosti na Pedagoškom fakultetu, također u Krakovu. Slobodan je umjetnik, a svoje stihove i pripovijetke dosad je objavljivao uglavnom na Internetu. Godine 2009. u vlastitoj nakladi objavio je dvije zbirke pjesama: „Gra w kości“ i „Jesień 2012“. U pripremi je zbirka poezije „Przegląd pola“. Piše na poljskom i njemačkom jeziku. Živi i radi u Krakovu. Ovaj prijevod prva je promocija Jaceka Kowalskog i njegove poezije izvan granica Poljske.

Pisarze

„Rozchorował się ze zgryzoty. Aż pewnej nocy
umarł“ (...)
Tylko tyle? I kropka? Przymus akapitu?
Do jasnej cholery. Nie otwierajcie otchlani pomiędzy
wierszami.
Litery wam stygną. Tak jak czyjeś
życie.

Pisci

„Razbolio se od briga. Sve dok jedne noći nije umro“
(...)
Samo to? I točka? Prisila poglavljia?
Kvragu! Ne otvarajte ponor među
pjesmama.
Slova vam se hладе. Isto kao i nečiji
život.

Paranormal activity

U świtu
pod nosem się uśmiechnąć
by ukraść ciężki sen wędrowca

U nocy – dziwki
nie zasypiać
by w oczach mroku
dojrzeć
strach

Paranormal activity

U zoru
diskretno se osmehni
kako bi se ukralo teški san putniku

U noći- drolje
ne zaspati
kako bi se u očima mraka
ugledalo
strah

Fotografie

FOTOGRAFIE
dotykane z obu
stron jednocześnie

z czasem podbiegają
życiem

Fotografije

FOTOGRAFIJE
dodirivane s obiju
strana istovremeno

s vremenom protrče
životom

Rozmowa

Dla J.
Rozmawiamy
O tym co śpi w nas wstydlivym
Niemówieniem
Wyrzucamy z siebie słowa
Które ciążą jak kamień
Uwieszony na sztychu
Strząsany szybkim ruchem
Ku ziemi

Razgovor

Za J.
Razgovaramo
O tome što spava u nama sramežljivim
Neizgovaranjem
Bacamo iz sebe riječi
Koje su teške kao kamen
Obješen o vrat
Otresen brzim pokretom
K zemlji

Aż zapadnie w niej
Bezpowrotnie
Nasze spojrzenia
Przemierzą mgławice
Papierosowego dymu
I spotykają się w pół drogi
Przyciągane grawitacją
Samotności
Nie ma lepszego
Zrozumienia
Nad to czego nie powiedzą
Usta

Spod parasola opuszczają się
Pajęk na długiej nici
Pocieszny posłaniec
Zakwitającej nadziei
Drogi przyjacielu
W powrotnej drodze
Wypatruj znaków
Umierającego smutku

15 sierpnia

Dok ne utone u nju
Nepovratno
Naši pogledi
Putuju kroz maglu
Duhanskoga dima
I sreću se na pola puta
Privučeni gravitacijom
Samoće
Nema boljeg
Razumijevanja
Od onoga što ne kažu
Usta

Ispod kišobrana spušta se
Pauk na dugoj niti
Smiješni glasnik
Procjetale nade
Dragi prijatelju
Na povratnom putu
Iščekuj znakove
Tuge koja umire

15. kolovoza

Moje podwórko jak co dzień

Aktorzy wciąż
Ci sami
Twarze niezmienne
Zmarszczki jakby
Ostrzejsze
Tylko oczy ciemnieją
A słowa nabierają nieznośnej głębi
Wiarygodności
Mówimy coraz ciszej
Z coraz większym trudem
Pleczy znów ciężej
Prostować
Pod naporem
Dnia
Witam panią
Witam pana
Co słyszać
To samo sąsiedzie
Ten z naprzeciwka
Odjechał wczoraj
Karawanem
Swoje przeżyły
Znaczy wiek piękny
Nad wyraz-

Puszka piwa
Na peronie chodnika
Przed podróżą
Z garażu jak z krypty
Sączy się
Muzyka zapachem
Dzieciństwa

Moje dvorište kao svaki dan

Stalno glumci
Ti isti
Nepromijenjena lica
Bore kao da su
Izraženije
Samo oči postaju tamnije
A riječi poprimaju nepodnošljivu dubinu
Vjerodostojnosti
Govorimo sve tiše
Sa sve većim naporom
Leđa je opet teže
Ravnati
Pod pritiskom
Dana
Dobar dan gospođo
Dobar dan gospodine
Kako je
Sve po starom susjede
Onaj nasuprot
Otišao je jučer
Mrtvačkim kolima
Naživio se
Znači lijepe godine
Izvanredno -

Limenka piva
Na peronu nogostupa
Pred putovanjem
Iz garaže kao iz kripte
Lagano teče
Glazba mirisom
Djetinjstva

Ta gwiazda nad dachami
Już czeka na twoje imię
Jak rok temu
Jak za rok
Jak zawsze

6 września

Porozmawiaj ze mną

Porozmawiaj ze mną choć
Szeptem nocy
Moje słowa do ciebie
Zwinęły się
W kłębek
I śpią niespokojnie
Wściśniętej dłoni

Pod powiekami
Zaświat
Wciąż
Niedokończony drżeniem
Tego płomyka w nas
Powraca niemym blaskiem
Twoich smutnych
Žrenic

A świt przyniesie
Tylko ciemność

6 września

Poeta odchodzi

Kiedy odchodzi poeta
Zegar bije dalej
Jak gdyby nigdy nic
(może trochę wolniej
Albo tak się tylko
Zdaje)
Ptaszysko na spręzynie
Ochrypło nieco
Z zamkniętymi oczami
Zdziwionego idiota
Gdacze z godziny na godzinę
Z coraz mniejszym zapałem
Kiedy odchodzi poeta
Gwiazdy świecą jak zawsze
Choć jakby leniwiej
Mówimy do siebie
Ściszyliśmy głosami
Choć chwila wymagałaby
Krzyku
Z chleba uleciał zapach
A z komina wszystkie zaległe
Sny
Po kątach chowają się słowa

Ova zvijezda nad krovovima
Već čeka tvoje ime
Kao prije godinu dana
Kao za godinu dana
Kao uvijek

6. rujna

Porazgovaraj sa mnom

Porazgovaraj sa mnom barem
Šapatom noći
Moje riječi tebi
Savinule su se
U klupko
I nemirno spavaju
U stisnutom dlanu

Ispod vjeđa
Onaj svijet
Stalno
Nedovršen drhtanjem
Tog plamička u nama
Vraća se nijemim sjajem
Tvojih tužnih
Zjenica

A svitanje će donijeti
Samo tminu

6. rujna

Pjesnik odlazi

Kada odlazi pjesnik
Sat i dalje kuca
Kao da nije ništa
(možda malo sporije
Ili se tako samo
Čini)
Ptičurina na opruzi
Malko promukla
Zatvorenih očiju
Začuđenog idiota
Kokodače iz sata u sat
Sa sve manjim zanosom
Kada odlazi pjesnik
Zvijezde svijetle kao i obično
Premda možda ljenije
Govorimo sebi
Utišanim glasovima
Premda trenutak bi zahtijevao
Vrisak
Kruh je zamirisao
A iz dimnjaka svi propušteni
Snovi
Po kutovima se skrivaju riječi

Ostatni oddech poety
Gasi świece w jadalni
I napełnia się
Dymem kadzidła
Na co komu żywy poeta
Martwy-ten dopiero używa
Cieszą się wiersze
Nie będą już
Niczyje

8 września

povratak na sadržaj

Posljednji uzdisaj pjesnika
Gasi svijeće u blagovaonici
I ispunjava se
Dimom tamjana
Kome treba živi pjesnik
Mrtav – takav je koristan
Vesele se stihovi
Neće više biti
Ničiji

8. rujna

PREVELE: IVA RUPČIĆ
IRUPCIC@FFZG.HR
TATJANA TOMIČIĆ
MENTOR: AGNIESZKA CYGANIK

Rano sunce u šumi

U zelene krošnje uleti
Proljetni vjetar,
Mlad.

Sunčeve tanke strelice
Probodoše lišće
I grančice
I stabla:
Čitava se šuma zanjiha,
Zasja.

Rosnati cvjetovi,
Bijeli,
I listovi,
I male ptice,
Pozdraviše sunce
Veliko.

A sjenke granatih stabala
Narisaše
Kao prsti
Raznolike
Likove
Po travi
Na kojoj se blista rosa kao suze.....

Ranné slnko v lese

Do zelenej koruny stromu vletí
Jarný vietor,
Mladý.

Slnečné tenké šípky
Prepichli lístie
A konáriky
A stromy:
Celý sa les rozkýval
Zažiaril.

Rosné kvety,
Biele,
A listy,
A malé vtáky,
Privítali slnko
Veľké.

A tiene rozkonárených stromov
Narysovali
Ako prsty,
Rozmanité
Postavy
Po tráve
Na ktorej sa blyští rosa ako slzy.

[povratak na sadržaj](#)

PREVELA: MATEA MILJEVIĆ
MMILJEVI@FFZG.HR

S NAŠKOG - PROZA

JULIJANA MATANOVIĆ - ZAŠTO SAM VAM LAGALA - SAN

Prvijenac književne kritičarke Julijane Matanović „Zašto sam vam lagala“ dočekao je u Hrvatskoj, zahvaljujući svojoj popularnosti, već trinaest izdanja. Prvi put je tiskan 1997. godine. Neki misle da ova zbirka pripovijedaka ima autobiografsku podlogu, međutim, ona prije svega naglašava usklađenost fikcije i stvarnosti. Ovaj *fiktivno autobiografski tekst* razlikuje se od drugih sjećanja iz svoje mladosti iz vremena komunizma i stvaranja nove države po tome što ispunjava stroge književne kriterije, u kojima se oslikava opći univerzalizam.

Bitna karakteristika teksta je njegov regionalni karakter. Osim brojnih regionalizama, za prevoditelje je veoma teška spisateljičina sintaksa kojom se stilizira u ulogu pričljive glavne ličnosti. Kroz cijelu knjigu se slojevito isprepliću književne aluzije (koje ne kriju emotivni odnos autorice prema književnim djelima), a često su povezane s domaćom, hrvatskom književnošću.

San

Kako prolaze godine, ja sve češće ne mogu sa sigurnošću potvrditi što mi se u djetinjstvu odista dogodilo, a što sam samo odsanjala u krevetu glave uronjene duboko pod pernati jastuk, na čijoj je slinganoj jastučnici bilo izvezeno prvo slovo moga imena. Teta, koja me nikako nije mogla odučiti od te njoj nerazumljive navike, strahovala je da će se jedne noći jednostavno ugušiti. Zbog toga je oko ponoći, i bez navijanja sata, redovito ustajala samo da bi stala nekoliko minuta uz mene i svojim se očima uvjerila kako se pokrivač, kojim me tri sata ranije pokrila i za koji je tvrdila da je najkvalitetniji, premda je bio najstariji od svih ostalih koje smo tada imali, u ritmu moga disanja, lagano diže i spušta. Gledajući u vuneni jorgan, koji joj je po njezinu narudžbi krajem četrdesetih na ruke izradila nekakva, po tom poslu nadaleko poznata, gospođa iz Vukovara, obučen u presvlaku s kockom kroz koju se pod prirodnim svjetлом vidjela njegova fina ružičasta nijansa, i kojim se i sama pokrivala u svojim najljepšim godinama, teta se sigurno pitala tko to još, osim mene, u našoj familiji spava na isti način. Nakon što sam, uvlačeći se noću u sobe svojih rođaka kojima su me teta i tetak odvodili u goste, postala sigurna da sam i po tome jedinstven slučaj, zaključila sam kako je moguće da je na taj način spavao nekakav smotani junak iz onih dječjih priča što sam ih pročitala posudivši ih, na sestričninu iskaznicu, u mjesnoj radničkoj knjižnici. U knjižnici naše škole mogle su se u to vrijeme nabaviti samo knjige za lektiru, a one su, tako su osim mene mislili i moji prijatelji, bile puno dosadnije od onih koje smo mogli pronaći na hrastovim policama u onoj velikoj prostoriji mederovačke vile s kojih su DIK-ovi radnici i učenici ŠUP-a knjige posuđivali besplatno.

Ponekad se uplašim da sam velik dio događaja za koje sada mislim da ih pamtim iz zbilje preuzeala sa stranica meni dragih knjiga, među kojima visoko

Sen

Jak roky ubíhají, stále častěji se stává, že nemůžu s jistotou říci, co se mi v dětství skutečně přihodilo a co se mi jenom zdálo, když jsem spala s hlavou hluboko zabořenou do péřového polštáře, na jehož povlaku bylo vyšito první písmeno mého jména. Teta, která mě nemohla nijak odnaučit tomuto zvyku, pro ni zcela nepochopitelnému, se obávala, že se jednou v noci prostě udusím. Proto vždycky kolem půlnoci i bez natahování budíku pravidelně vstávala a alespoň pár minut nade mnou stála, aby se na vlastní oči přesvědčila, že se pokrýva, kterou mě před třemi hodinami přikryla a o níž tvrdila, že je to ta nejkvalitnější, ačkoli byla nejstarší, jakou jsme tenkrát měli, pomalu zdvívá a klesá v rytmu mého dechu. Když se dívala na tu vlnou plněnou peřínu, kterou jí koncem čtyřicátých let na objednávku ručně vyrobila jedna paní z Vukovaru, známá touto prací široko daleko, povlečenou do kostkováné cíchy, přes niž byl na denním světle vidět pěkný růžový odstín, a kterou se přikrývala i sama teta za svých nejhezčích let, určitě se ptala, kdo z naší rodiny kromě mě spí ještě stejným způsobem. Poté, co jsem za noci nakukovala do pokojů příbuzných, které jsme s tetou a strýcem navštěvovali, a nabyla jistoty, že jsem v tomto ohledu jediný případ, usoudila jsem, že je možné, že takhle, stočený do klubka, spával chlapec z dětských povídek, co jsem přečetla a co jsem si půjčovala na průkazku své sestřenice v místní dělnické knihovně. V knihovně naší školy se tenkrát daly sehnat jen knihy z povinné četby a ty byly, jak si kromě mě mysleli i moji kamarádi, mnohem nudnější než ty na dubových policích ve velkém prostoru mederovské vily, odkud si dělníci a učňové z průmyslové školy mohli knihy bezplatně půjčovat.

Někdy se zaleknu, že jsem velikou část příhod, o nichž si dodnes myslím, že si je skutečně pamatuji, převzala ze stránek mně tolik drahých knih, mezi nimiž zaujímal přední místo román, jehož hlavní

mjesto zauzima i onaj roman čiji glavni junak, pri samom kraju, priznaje da je život lijepa stvar, ali da on više voli čitanje, i prihvatile ih, kako to redovito govore ospozobljeni čitatelji, kao komadiće svoje autobiografije. Ili su oni stvarni, oni zaobiljski, čije sam posljedice davno osjetila na vlastitoj, medicinski laboranti koje sve češće posjećujem mogu potvrditi kako se uopće ne radi o debeloj, koži toliko nevjerojatni da mi se ovoga trenutka, kad o njima mogu govoriti sa smješkom, doimaju nadasve literarnima. Ipak, još uvijek sam uvjereni kako sam odsanjala da sestra, brat i ja, u jedno rano, nadasve hladno ožujsko jutro, stojimo uz zaleden prozor i gledamo kako se naš tata, uz pratnju uličnih svirača, vraća kući. Zastaje na ulaznim vratima i pogledava česmu na čijoj slavini visi zamrznuta ledenica. I dok mu pratnja civili zadnje taktove sevdalinke, on iz svog naručja ispušta dvije male, vjerovatno od nas mlade, cigančice koje svaka, jedna u lijevoj, a druga u desnoj ruci, drže gipsane talijanske bebe obučene u duge haljinice, pa ih svaku još jedanput, stavljajući već šaku na kvaku, ljubi u čelo. Svirači odlaze u jednom, a klinke, sa svojim lutkama, kakve smo mlađa sestra i ja spominjale djedu Fabijanu, koji je u naše ime pisao pismo pravom Djedu Mrazu, ali nam on na njega nikada nije odgovorio, u suprotnom smjeru ulice. Ne znam jesam li se probudila zbog toga što sam u snu čula sestrin smijeh nakon što je ona, još uvijek u istoj priči, vidjela da se jedna od njih, ona za nekoliko centimetara niža, koju je otac prvu poljubio, pokliznula na ledenu stazu koju smo nas troje večer prije isklizali, pa potom pala i razbila bebinu, ali i svoju glavu. Ili se sestra stvarno smijala, a ja stvarno, s njom i bratom, buljila kroz zaleden prozor, svakih nekoliko minuta hučući u staklo samo da bi nam slika barem malko postala jasnijom. Za razliku od te priče, u čije podrijetlo nisam bila sigurna ni puno godina ranije, jednoj drugoj, stavljanjem ruke na knjigu, mogu svoju postelju i svoj san proglašiti mjestom njezina rođenja.

Ne sjećam se točno godine u kojoj sam ga odsanjala. Bilo je to negdje krajem šezdesetih, i bilo je ljeto. Znam da sam se u njemu pojavila na livadi ispred kuće u kojoj sam odrastala i u istoj starosnoj dobi u kojoj sam tada i bila. Na sebi sam imala haljinu kakvu sam vidjela na fotografiji što ju je jedna naša susjeda dobila iz Kanade i na kojoj se usiljeno smiješila njezina nećakinja. Djevojčica mojih godina rukama je odmakla haljinu od svoga tijela i podigla je, uz lagano savijanje lijevog koljena, do visine struka, da bi njena teta i tetino veliko susjedstvo što bolje mogli vidjeti brojne volane, sašivene od kričavo žute čipke, kakve na našoj televiziji u to vrijeme nisu imale ni prave pravcate spikerice. Mjesecima sam, čim bih legla u krevet, zamišljala sebe odjevenu u haljinu istoga kroja, uvijek u nekoj drugoj, ali nikada u žutoj boji, kako nedjeljom idem na pjevanu misu i to onim glavnim ulicama, a ne uobičajenom rutom zvanom preko

hrdina na samém konci uzná, že život je sice krásná věc, ale on má raději čtení, a přijala jsem je, jak běžně říkají kompetentní čtenáři, jako část svéjí biografie. Anebo jsou ty skutečné, jejichž důsledky jsem už dávno pocítila na vlastní kůži, a medicínští laboranti, které stále častěji navštěvují, mohou potvrdit, že zdaleka není hroší, opravdu natolik nepravděpodobné, že se mi ve chvíli, kdy už o nich můžu hovořit s úsměvem, zdají nanejvýš literární. Například jsem stále přesvědčená, že se mi zdálo, že sestra, bratr a já jednoho časného a velice chladného březnového jitra stojíme před ojíněným oknem a vidíme, jak se náš tátá za doprovodu pouličních muzikantů vrací domů. Zastaví se před vchodovými dveřmi a prohlíží si pumpu, které visí z kohoutku rampouch. A zatímco muzikanti hrají poslední takty sevdalinky, on pouští z náruče dvě malé cikánky, nejspíš mladší než my, z nichž jedna v levé a druhá v pravé ruce drží italskou sádrovou panenku oblečenou do dlouhých šatů, a pak každou z nich ještě jednou, už s rukou na klíce, políbí na čelo. Muzikanti odcházejí ulicí jedním a dívenky se svými panenkami, takovými, o jakých jsme s mlaďší sestrou říkaly dědečkovi Fabianovi, co to naším jménem napsal v dopise opravdovému Dědovi Mrázovi, který nám ale nikdy neodpověděl, druhým směrem. Nevím, jestli jsem se probudila proto, že jsem ze snu uslyšela sestrin smích, když ještě v tomtéž příběhu uviděla, jak se jedna z nich, ta o pár centimetrů menší, co ji otec políbil jako první, sklouzla na ledovce, kterou jsme my tři večer předtím vyklouzali, a rozbita si jak pannu, tak i hlavu. Anebo se sestra skutečně smála a já jsem s ni a bratrem skutečně civěla zamrzlým oknem a přitom jsme každých pár minut dýchali na sklo, aby nám ten obraz byl alespoň o něco jasnější. Na rozdíl od tohoto příběhu, jehož původem jsem si nebyla jistá ani před mnoha lety, u jednoho dalšího můžu, pokládajíc ruku na knihu, s jistotou prohlásit za místo jeho zrození svou postel a svůj sen.

Nevzpomínám si přesně, ve kterém roce se mi zdál. Bylo to někdy koncem šedesátých let a bylo léto. Vím, že jsem se v něm objevila na louce před domem, ve kterém jsem vyrostla, a ve svém tehdejším skutečném věku. Měla jsem na sobě šaty, jaké jsem viděla na fotografii, kterou jedna naše sousedka dostala z Kanady a na níž se křečovité usmívala její neteř. Dívanka stejně stará jako já měla levé koleno lehce pokrčené a rukama si přidržovala šaty ve výši pasu tak, aby její teta i všichni tetini sousedé mohli co nejlépe vidět jejich početné volány ušité z kříklavě žluté krajky, takové, jaké v té době neměly ani opravdové televizní hlasatelky. Celé měsíce jsem si, jakmile jsem ulehla do postele, představovala sebe samu oblečenou do šatů téhož střihu a pokaždé nějaké jiné, jen ne žluté barvy, jak jdu na nedělní zpívanou mši a to hlavní ulicí, a ne obvyklou cestou přes baštu. Jít přes baštu znamenalo jít přes cibuli, rajčata, hrách a zelí,

bašča. Preko bašča značilo je preko luka, paradajza, graha i kupusa, paprike, jagoda i maka i mnogih drugih uredno okopanih i voćem i povrćem posađenih gredica, koje su stanovnici radničke kolonije brižno obrađivali i kroz koje smo mi klinci s druma gazili samo da bismo skratili put do crkve i dobili na vremenu. Tako nam je prije mise ostajalo nekoliko minuta za jednu partiju klikera iza svećenikova doma, odakle nas vjernici, koji su u tom trenutku ulazili na glavna vrata, nisu mogli vidjeti. A u snu, u istoj takvoj kanadskoj haljini i obuvena u ni manje ni više nego zlatne cipelice, našla sam se na livadi, koju sam inače vidjela sa svog prozora, u središtu nogometne akcije. Uspjevala sam se, unatoč silnim volanima, itekako dobro nositi s nogometnim trikovima dječaka iz komšiluka, koji nisu ni primijetili moju haljinu jer im ljeti ništa drugo osim klikera i nogometne lopte i nije moglo pasti na pamet.

Voljela sam ujutro, uz ruski čaj s limunom, kakav i ovih godina svakodnevno pijem, prepričavati teti svoje snove. Ona je u to vrijeme pila kavu i, samo da ne bi gubila vrijeme, štrikala. Ja bih po tome je li ostavila pletivo ili je još ubrzala nametanje i skidanje očica s igala mogla zaključiti koliko je moja priča zanimljiva i vjeruje li ona uopće u to što joj ja izgovaram svojim rečenicama, kojima su, prema njezinu sudu, redovito nedostajale točke i zarezi. Pretpostavljam da joj taj modno-sportski san nisam spominjala. Znala sam da se teti nije svidjela haljina s fotografije, ne zbog boje, jer je teta voljela žutu, nego zbog kroja za koji je ona mislila da ne odgovara djevojčici mojih godina, a i nisam željela da me ponovno podsjeti da sam ja jedina curica na svijetu koja zna što je korner, jedanaesterac i faul, ali zato još uvijek nema pojma zašto se haljina prije šivanja mora skejtati, zašto se pasica mora štrikati iglama manjeg broja i kako se vade krojevi iz njemačke Burde. Ali ja nisam vidjela ništa loše u tome što mogu, bez puno muke, i onda kad sudi naš susjed kojeg su pozivali čak i na prosuđivanje seoskih nogometnih turnira na kojima je pobjednička ekipa nagrađivana s reš pečenim prasetom i gajbom hladnog piva, uhodanim trikom preuzeti loptu i, driblajući, dovesti je do protivničkoga gola. Ipak, san u čijem je središnjem dijelu bila jedna takva akcija sa zaključnim ispučavanjem u zlatnim cipelicama, popraćenim talasanjem, čini mi se, roskaste čipke, ja sam uskoro zaboravila.

Prisjetila sam ga se tek mnogo godina kasnije. Kao gošću jedne uživo radijske emisije, na temu odnosa jačeg i slabijeg spola, silno su me živcirale obje zaraćene strane. Prema voditeljici noj zamisli, muškarci su sjedili nasuprot ženama i svi su se promatrali s toliko mržnje s koliko se mi nogometni protivnici, zbrojimo li sve godine provedene na mederovačkoj tratinici, nikada nismo pogledali. Ja nisam, naime, imala baš ništa protiv mladog gospodina koji je, odjeven u lijepo ispletten

papriku, jahody a mák a mnohé jiné úhledně okopané a ovocem a zeleninou osázené řádky, které obyvatelé dělnické kolonie pečlivě obdělávali a přes které jsme my, děti z ulice, šlapaly, jen abychom si zkrátily cestu do kostela a tím získaly čas. Před mší nám tak zbylo ještě pár minut na partii kuliček za farářovým domem, odkud na nás věřící, kteří tou dobou vcházeli hlavním vchodem, nemohli vidět. A ve snu jsem se přesně v takových kanadských šatech a obuta v ničem jiném než ve zlatých střevíčkách ocitla na louce, na niž jsem jinak měla výhled z okna, ve víru fotbalové akce. Navzdory velkým volánům se mi velice dobře dařilo vypořádat se s fotbalovými triky kluků ze sousedství, kteří si mých šatů ani nevšimli, neboť je v létě nic kromě kuliček a fotbalového míče ani nemohlo zaujmout.

Ráno u ruského čaje s citronem, jaký dodnes každodenně piju, jsem tetě ráda vypravovala svoje sny. Ona přitom pila kávu, aby jen tak nemarnila čas, pletla. A já jsem jenom podle toho, jestli nechala pletení, nebo ještě víc zrychlila navlékání a vyvlékání ok z jehlic, mohla usoudit, zda je moje povídání zajímavé a jestli teta vůbec věří tomu, co jí vyprávím v dlouhých souvětích, ve kterých podle jejího názoru pravidelně chyběly tečky a čárky. Předpokládám, že jsem jí ten módně-sportovní sen nevyprávěla. Věděla jsem, že se tetě šaty na fotografiu nelíbily. Ne kvůli barvě, protože teta měla ráda žlutou, ale kvůli střihu, o kterém mínila, že se nehodí pro děvče mého věku, a také jsem nechtěla, aby mi znova připomněla, že jsem jediná holčička na světě, která ví, co je to rohový kop, penalta a faul, zato ještě pořád nemá ani tušení, proč se šaty musí před šitím entlovat, proč se manžety musí plést jehlicemi menší velikosti a jak se vydavají stříhy z německé Burdy. Ale já jsem neviděla nic špatného na tom, že dokážu bez velké námahy i tehdy, když je rozhodčím náš soused, kterého dokonce zvali, aby pískal vesnické fotbalové turnaje, na nichž je vítězné mužstvo odměněno pečeným prasetem a basou studeného piva, zlehka převzít míč a driblingem ho dovést až do protivníkovy branky. Avšak na sen, v jehož střední časti byla jedna taková akce se závěrečným výkopem ve zlatých střevíčích, při kterém se vlnila myslím růžová krajka, jsem brzy zapomněla.

Vzpomněla jsem si až o mnoho let později. Jako hosta v živě vysílaném rozhlasovém pořadu na téma vztah silnějšího a slabšího pohlaví mě silně iritovaly obě zúčastněné strany. Podle redaktorčina úmyslu seděly ženy naproti mužům a vzájemně se prohlíželi s takovou nenávistí, s jakou jsme se na sebe my, fotbaloví protivníci, když spočítáme všechny roky strávené na mederovské louce, nikdy nepodívali. Já jsem totiž neměla vůbec nic proti mladému muži, který seděl naproti mně v hezký upleteném svetrku, ze kterého by si moje teta, pokud by se v tom studiu náhodou objevila, hned vzala vzor. Dokonce se mi ve chvíli, kdy jedna z účastnic pronesla, že ona na žádné laciné kavalírské figle nesrovnatelně

džemper s kojeg bi moja teta, da je kojim slučajem bila u istom studiju, odmah skinula mustru, sjedio meni preko puta. Čak mi se u jednom trenutku, kad je jedna od govornica spomenula da ona ne pada na jeftine kavalirske štoseve neusporedivo nesposobnijeg spola, učinilo kako se ja uopće ne bih bunila da me taj, s čijim sam se koljenima mogla dodirnuti ispod uskoga stola, poslije odjavne špice pozove na piće, upita me podnosim li dobro danima prenisku temperaturu i štetni li ona koži moga lica, pa mi potom pomogne skinuti kaput, odmakne stolicu od stola kako bih lakše sjela, te na odlasku plati cijeli ceh. Svaki prilog mojoj diskusiji, i onaj u kojem sam im priznala da me ne privlače muškarci koji na radnom mestu izmjenjuju kuhinjske recepte i žure kući da ih što prije isprobaju, i onaj kroz koji su se moglo uvjeriti da, kad je književnost u pitanju, ne vjerujem ni za nijansu više ženskom nego muškom govoru, moje kolegice po spolu tumačile su kao namjerno miniranje naše zajedničke stvari. A nakon što mi se naglo, dok je neka od slušateljica bila na liniji, u sjećanje vratio onaj moj san i nakon što sam ga, bez imalo razmišljanja, prepričala, analiza odnosa naprsto se užarila. Muškim likovima, čak i onom preko puta, za kojeg sam bila sigurna da je, prema građi svoga tijela, mogao postati odlično desno krilo, nije nikako bilo jasno kako su me dečki s mederovačkoga druma uopće primili, makar je to bilo i prije dvadeset godina, u svoj nogometni sastav, a žene su u mojim cipelama, kakve se mogu vidjeti samo u bajkama i u snovima, prepoznaće buduću Pepeljugu. Nisam im, ali to mi danas nije ni žao, uspjela ponoviti kako sam im prepričala samo jedan običan san iz kojeg bi bilo neozbiljno donositi ozbiljne zaključke o temi do koje svi oni drže puno više od mene same. Možda sam trebala biti ponosna što je još jednim osvrtom na tu životnu situaciju u kojoj su se spojili izrazito muški i izrazito ženski kvalifikativi u jednoj pojavnjoj strukturi (vjerojatno se pod tim terminom mislilo na mene) cijela emisija, čije se predviđeno trajanje od jednoga sata u hodu produžilo na dva i pol, zaključena. Međutim, osjećala sam se pomalo glupo zbog još nekoliko sati uzaludno izgubljenoga vremena, o kojemu sam i inače vodila sve manje računa, pa čak i pomalo nesretno kad sam, hodajući prema svom stanu, koji se u vrijeme moga izbjivanja ohladio, osjetila kako me hladnoća štipa po licu i kako me ispuçane usnice peku na vjetru. Boljele su i lagano krvarile onako kao i onda u djetinjstvu, kad bih se mokra, poslije nekoliko slikanja ostavljenih u snijegu protiv moje volje, vraćala kući i oblizivala ih, a u kuhinji bi me na štednjaku čekao kupus i grah, jelo koje je moj tetak zimi najviše volio. Premda sam voljela sve što i on, odnos prema tom čudnom spoju dviju vrsta povrća, od kojih ja nisam voljela ni jednu i koje sam s užitkom pronalazila i gazila u kolonijinim baščama, bilo je ono jedino po čemu smo se razlikovali. Iza svake kašike morala sam, jer me kiselina neizdrživo

neschopnějšího pohlaví rozhodně nenaletí, zdálo, že bych neměla absolutně nic proti, kdyby mě ten, s nímž jsme se pod úzkým stolem mohli vzájemně dotýkat koleny, po skončení relace pozval na skleničku a zeptal se, jestli dobře snáším velmi nízké teploty přes den a jestli to neškodí mé pleti. Potom by mi pomohl syléci kabát, odsunul by židli od stolu, abych si mohla snáze sednout, a na závěr by zaplatil celou útratu. Každý můj příspěvek do diskuze, i ten, v němž jsem přiznala, že mě nepřitahuji muži, kteří si v práci vyměňují recepty a potom pospíchají domů, aby je co nejdřív vyzkoušeli, i ten, díky němuž se mohli všichni dozvědět, že co se týče literatury, nevěřím ženskému hlasu ani o píď víc než mužskému, tlumočily moje kolegyně jako záměrné podkopávání naší společné věci. A když se mi, zatímco na telefonu byla nějaká posluchačka, náhle znovu vybavil onen sen a beze špetky rozmyšlení jsem ho převyprávěla, analýza vztahů se úplně rozohnila. Mužům, dokonce i tomu naproti, o němž jsem si byla jistá, že by díky stavbě svého těla mohl výborně hrát pravé křídlo, nebylo ani trochu jasné, jak mě vůbec mohli chlapci z mederovského hřiště, ačkoli to bylo už před dvaceti lety, přijmout mezi sebe, do fotbalového mužstva, a ženy zase v mých střevíčích, jaké se objevují jen v pohádkách a snech, rozpoznaly budoucí Popelku. Nepodařilo se mi, a dnes toho ani nelituju, zopakovat jim, že jsem jim jen převyprávěla jeden obyčejný sen, z něhož by bylo neuvážlivé vyvozovat vážné závěry k tématu, o které se zajímají mnohem víc než já sama. Možná jsem měla být pyšná na to, že dalším komentářem k té životní situaci, ve které se spojily výrazně mužské i výrazně ženské rysy do jedné hmatatelné struktury (tentotéž termín se zjevně vztahoval ke mně), byl celý pořad, jehož délka se z předpokládané hodiny protáhla na dvě a půl, uzavřen. Cítila jsem se ale trošku hloupě, už kvůli téměř několika hodinám promarněného času, který mi byl čím dál tím víc ukradený, a snad až téměř nešťastně, když jsem cestou domů, do svého bytu, ve kterém se během mé nepřítomnosti ochladilo, pocítila, jak mě mráz štípe do tváří a jak mě rozpraskané rty pálí ve větru. Bolely a trochu krvácely stejně jako tehdy v dětství, když jsem se mokrá, několikrát nedobrovolně vyválená ve sněhu, vracela domů a olizovala si je, a v kuchyni na mě na sporáku čekal vařený hráč se zelím, jídlo, které měl strýc v zimě nejradiji. Ačkoli jsem vždycky měla ráda to co on, vztah k tomuto prazvláštnímu spojení dvou druhů zeleniny, z nichž jsem neměla v oblibě ani jednu a které jsem s potěšením vyhledávala a ničila v zahradách dělnické kolonie, bylo to jediné, v čem jsme se lišili. Po každé lžici, neboť mě kyslé pálilo tak, že jsem to nemohla vydržet, jsem si musela svařovat rty, které byly s každým okamžikem ještě červenější, ještě popraskanější, a co je nejhorší, ještě bolestivější.

Rozhlasoví hosté, kteří do studia vešli jako největší protivníci a o nichž jsem nepochybovala, že

pekla, vlažiti usnice, a one su svakim trenutkom postajale sve crvenije, sve ispučanje i, što je najvažnije, sve bolnije.

Emisijski sugovornici, koji su u studio ušli kao žestoki protivnici i za koje sam bila sigurna da će se poslije izlaska iz dobro dihtovane prostorije i fizički obračunati, vjerojatno su u restoranu, prema kojem su se zajednički uputili u meni neshvatljivom prijateljskom raspoloženju, naručili nešto puno finije, puno lakše i puno blaže, nešto što ne nagriza površinu usana i od čega one ne peku tako jako i tako dugo. Ako i nisam bila najsretnija što sam radijsku postaju napustila kao najcitiranija osoba, ipak sam se osjećala nekako dobro, čak i onda kad sam u stanu samoj sebi, prekinuvši čitanje knjige, priznala da me je malo pogodilo kad je desno krilo uhvatilo voditeljičinu bundu, a ne moj kaput i kad je njoj, a ne meni, ponudilo svoju sigurnu figuru kao stup za koji se voditeljica može pridržati ako joj se zaledeno tlo, u hodu prema otmjenoj zalogajnici Rendez-vous, počne gubiti pod nogama. Prišla sam hladnoćom zamagljenom prozoru i zločesto poželjela da šefica emisije nađe na jednu dobro isklizanu stazu, pokrivenu slojem novog snijegaa, na onaku kakva je bila u priči za koju ponovno nisam bila sigurna je li došla iz zbilje ili samo iz još jednog od onih mojih brojnih upamćenih snova. I da se na nju ispruži skupa sa svojim lutkom, u istoj pojavnjoj strukturi, na onaj isti način na koji je to učinila cigančica grleći talijansku bebu koju bi joj, da se ipak nije radilo o snu, kupio, u to sam nekako uvjerena, moj otac. Prepoznavši u sebi školski primjer ljubomore, ugrizla sam se za usnicu na onom raspucanom dijelu i vratila romanu, koji nije bio na popisu lektire ni u jednoj zemlji na svijetu i za koji bih, da sam kojim slučajem postala književni kritičar, znala da je zanimljiv zbog toga što je napisan, kako su to govorili oni čije sam osvrte čitala po novinama, u dominantnom autobiografskom trendu, koji na pojedinim mjestima svjesno briše granicu između zbilje i fikcije. Bez te profesionalne opremljenosti bila sam spremna samo za najobičnije uživanje u priči u kojoj sam se, premda su mi se prsti grčili od hladnoće i premda je knjigu napisao muškarac, na mnogim mjestima prepoznala. Štoviše, ona je donekle davala smisao ne samo mojoj potrebi za sve ranijim odlaskom na spavanje, nego i mojim, sve čudnjim, snovima.

U njima se, premda često pod drugim imenom, i dalje pojavljujem samo kao glavni, i to, da ne bi bilo zabune, posve prosječan ženski lik. Možda mi je upravo zbog toga i bilo donekle žao što moje sugovornice nisu razumjele da sam ja jako sretna što one noći u dječjem krevetu, zaronjena lica, nisam sebe sanjala kao dječaka. Onog koji, u ogromnim zlatnim cipelama i u ružičastim volanima, preskače, u ritmu popularnog šlagera, preko rastegnute gume, ukradene iz majčine kutije za šivaći pribor, u kojoj je majka, uz ostale sitnice, držala i konce kojima je

si to po odchodu z dobре odzvučené místnosti mezi sebou fyzicky vyřídí, si v restauraci, do níž společně zamířili v mně nepochopitelné přátelské náladě, pravděpodobně objednali něco mnohem lepšího, lahodnějšího a lehčího, něco, co nedráždí povrch rtů a po čem rty nepálí, anebo ne tolík a tak dlouho. Ačkoli jsem nebyla zrovna nejšťastnější, že jsem rozhlasové studio opouštěla jako nejcitovanější osoba, stejně jsem se cítila dobré. Dokonce i tehdy, když jsem ve svém bytě přerušila čtení knihy a sama sobě přiznala, že mě trochu ranilo, když pravé křídlo uchvátilo moderátorčinu bundu, a ne můj kabát a když jí, a nikoli mně nabídl svou pevnou figuru jako sloup, o který se moderátorka může opřít, kdyby se jí při přesunu do stylového baru Rendez-vous zledovatélá zem najednou začala ztrácat pod nohami. Přišla jsem k ojíněnému oknu a škodolibě si přála, aby moderátorka pořadu šlápla na nějakou ledovou skluzavku dobře ukrytu pod čerstvě napadlým sněhem, přesně takovou, jaká byla v tom příběhu, o němž jsem si už zase nebyla jistá, jestli se skutečně stal, anebo byl jenom jedním z mnoha snů, které jsem si zapamatovala. A aby se na ni natáhla společně s tím svým panákem, v téže hmatatelné struktuře a na týž způsob, jakým se to povedlo cikánce, když nesla italskou panenku, kterou by jí, kdyby přece jen nešlo o sen, koupil, a o tom jsem nějak přesvědčena, můj otec. Rozpoznala jsem v sobě učebnicový příklad žárlivosti a kousla se do rtu, do jeho popraskané části, a vrátila se k románu, který nepatří ke školní četbě ani v jedné zemi na světě a o kterém bych, kdybych se bývala stala literárním kritikem, věděla, že je zajímavý už tím, že je napsán, jak říkali ti, jejichž články jsem četla v novinách, v převážně autobiografickém stylu, který na některých místech vědomě maže hranici mezi skutečností a fikcí. Bez této profesionální vybavenosti jsem byla připravená na to, že si úplně obyčejně užiju příběh, ve kterém jsem se, ačkoli mi zimou křehly prsty a ačkoli knihu napsal muž, na moha místech poznávala. A co víc, dávala jakýsi smysl nejen mojí potřebě chodit čím dál častěji brzy spát, ale i mým stále podivnějším snům.

V nich se, i když často pod jiným jménem, i nadále objevují pouze jako hlavní, avšak aby nebylo mýlky, jen zcela průměrná ženská postava. I proto mi snad bylo poněkud líto, že moje kolegyně v rádiu nepochopily, že jsem velice šťastná, že se mi té noci, v dětské postýlce a s obličejem zabořeným do polštáře, nezdálo o sobě samotné jako o chlapci. O tom, co v ohromných zlatých botách a v růžových volánech přeskáče v rytmu populárního evergreenu přes napnutou gumu, zcizenou z maminčiny krabice na šítí, v níž měla matka spolu s jinými drobnostmi i nitě, kterými v zimě, když očekávala mužův příchod domů, řetízkovým stehem vyšívala monogramy na chlapcovo ložní prádlo a často vstávala, aby se přesvědčila, jestli už zase usnul s nohami strčenýma do obdélníkového otvoru povlaku na peřinu a s

zimi, očekujući muževljev povratak kući, vezla vitičaste monograme na dječakovu posteljinu i nerijetko ustajala kako bi provjerila je li ponovno usnuo nogu uvučenih u kvadratičasti otvor jorganske navlake i glavom stavljenom duboko pod pernati jastuk.

povratak na sadržaj

hlavou zavrtanou hluboko pod péřový polštář.

PREVELA: JULIE RAVINGEROVÁ
JULIE.RAVINGER@GMAIL.COM

MIRO GAVRAN - U ZAGRLJAJU RIJEKE

Gavranov "Zagrljaj rijeke" bio je prilično jednostavan tekst za prevođenje. U svom prijevodu držala sam se svega što nalazi „pravila o prevodenju“, dakle, poštivala sam autorov tekst u potpunosti i trudila sam se što manje mijenjati ga. Do nekih sitnih promjena ipak je došlo, npr. u imenu lika – na hrvatskom Šimun, a da bi se prilagodio slovačkom jeziku Šimon, no to su zaista sitnice. Na kraju teksta dolazimo do jedne pjesme, koju bismo mogli nazvati i malom zamkom za prevoditelja, jer je prevodenje poezije potpuno drugačije od prevodenja proze. No, nasreću, ni ova pjesma nije bila komplikirana, tako da prevodeći je i nisam našla na neke poteškoće.

1.

Danas su u našu sobu smjestili još jednog pacijenta. Zove se Šimun. Čini mi se da je prevadio sedamdesetu godinu. Njegovo lice odaje mir, svojevrsno dostojanstvo. Dugu i bogatu životnu priču.

Premda sam iz liječnikovih riječi zaključio da je ozbiljno bolestan, on kao da se ne boji ničega. Poslat će ga na sve moguće pretrage, i to hitno, još ovo poslijepodne. Žure se, veoma se žure.

Sada nas je u sobi šestero. Ako bude sreće, za tjedan dana će me otpustiti na kućnu njegu. Liječnik je zadovoljan mojim oporavkom.

Hrana je grozna. Nejestiva. Smeta mi buka koja dopire kroz prozor. Bolnice bi trebali graditi daleko od gradske vreve. Smeta mi sunce koje prodire kroz neuvjerljive prozirne zavjese. Tako bih volio biti doma - u svojoj sobi, na trosjedu. Slušati umirujuću glazbu, čitati novine, igrati se s kćerkom, razgovarati sa suprugom.

2.

Stojimo u dnu bolesničkog hodnika. Šimun i ja. Pušimo, razgovaramo. Dugi dimovi se izmjenjuju s kratkim rečenicama. Od škrtih informacija slažem mozaik njegova života.

Do prije dvadeset godina živio je u Iloku, gradiću na Dunavu. Imao je velik vinograd... Oženio je svoju vršnjakinju - od devetnaeste godine živjeli su mirno i sretno.

Nisu imali djecu - prihvatili su to kao Božju volju, ne tražeći krivca, ne optužujući ni nebo ni sebe.

Svake nedjelje išao je na pecanje, na Dunav, uživajući u trenucima provedenim uz rijeku. Osjećao je da se samo ondje tišina može dodirnuti rukom, a duša naći smiraj nakon napornog radnog tjedna.

Jednoga dana njegov brat i supruga poginuli su u prometnoj nesreći. Iza njih ostala su dva sina - Josip je imao dvanaest godina, a Marko nepunih petnaest.

Nije želio da nećaci nakon gubitka roditelja izgube i grad u kojem su rođeni - prodao je svoju kuću i vinograd i preselio se u Zagreb.

Promijenio je način života. Otvorio je trgovinu i odlučio osigurati svojim nećacima dobar život i najbolje školovanje.

- Divni su to dečki. Sada su već zreli ljudi.

1.

Dnes do našej izby umiestnili ešte jedného pacienta. Volá sa Šimun. Zdá sa mi, že má viac ako sedemdesiat rokov. Jeho tvár prezrádza pokoj, svojráznu vznešenosť. Dlhý a bohatý životný príbeh.

Aj keď som na základe toho, čo povedal lekár, prišiel k záveru, že je vážne chorý, on vyzerá akoby sa ničoho nebál. Pošľú ho na všetky možné vyšetrenia a to súrne, ešte dnes popoludní. Ponáhľajú sa, veľmi sa ponáhľajú.

Teraz nás je v izbe šesť. Ak budem mať šťastie, o týždeň ma prepustia do domácej starostlivosti. Lekár je spokojný s mojím zotavovaním.

Jedlo je hrozné. Nejedlé. Vyrušuje ma hluk, ktorý preniká cez okno. Nemocnice by mali stavať ďaleko od hluku mesta. Vyrušuje ma slnko, ktoré preniká cez nepresvedčivé prieľadné záclony. Tak by som rád bol doma – vo svojej izbe, na pohovke. Počíval upokojujúcu hudbu, čítal noviny, hral sa s dcérkou, rozprával sa so svojou manželkou.

2.

Stojíme na spodnej strane nemocničnej chodby. Šimun a ja. Fajčíme, rozprávame sa. Dlhé komíny dymu sa striedajú s krátkymi vetami. Z mala informácií skladám mozaiku jeho života.

Ešte pred dvadsiatimi rokmi žil v Iloku, v mestečku na Dunaji. Mal veľkú vinicu. Oženil sa so svojou rovesníčkou. Od devätnástich rokov žili pokojne a šťastne.

Nemali deti. Prijali to ako Božiu vôľu, nehľadajúc vinníka, neobviňujúc ani nebo ani seba.

Každú nedeľu išiel na ryby k Dunaju užívajúc si chvíle strávené pri rieke. Cítil, že len tam bolo možné dotknúť sa tíšíny rukou, že len tam bolo duši možné nájsť pokoj po namáhavom pracovnom týždni.

Jedného dňa jeho brat s manželkou zahynul pri autonehode. Zostali po nich dva syna - Josip mal dvadsať rokov a Marko necelých pätnásť.

Nechcel, aby synovci po strate rodičov stratili aj mesto, v ktorom sa narodili. Predal svoj dom a vinicu a prestaloval sa do Záhrebu. Zmenil spôsob života. Otvoril si obchod a rozhadol sa zabezpečiť svojim synovcom dobrý život a najlepšie vzdelanie.

- Sú to krásni chlapci. Teraz sú už zrelí ľudia. Ženatí, jeden má syna, druhý dcéru. Zoznámite sa s

Oženjeni, jedan ima sina, drugi kćerku. Upoznat ćete ih, kad mi dođu u posjet.

- Nisu još bili?! - otelo mi se pitanje i čuđenje što ga u ova tri dana nisu posjetili ljudi kojima je nadomjestio oca.

- Vjerojatno imaju mnogo obaveza. Josip predaje na Strojarskom fakultetu, a Marko je ravnatelj tvornice - pokušao ih je Šimun opravdati.

Potom je nastavio sa svojom životnom pričom. U proteklih dvadeset godina pokušavao se priviknuti na ritam velikog grada - nedostajao mu je njegov vinograd i pecanje na Dunavu.

Prošle jeseni umrla mu je supruga. Nakon toga više se ničemu nije znao radovati. Osjećao je da je odživio život do kraja, ispunivši sve zadatke koje si je postavio.

Uspjelo mu je i jednom i drugom nećaku kupiti udobne stanove, pomoći im da se dobro pripreme za život koji je bio pred njima.

Medicinska sestra je prekinula naš razgovor:

- Gospodo pušači, još samo vas dvojicu čekamo. Vrijeme je za večeru.

- Zar baš moramo večerati? - pokušao sam se izvući, jer je jednoličan miris hrane lebdio hodnikom.

- Morate. Pravila su pravila.

3.

Nedugo iza doručka došla mi je u posjet supruga. Dovela je i našu kćerku. Obradovao sam se njihovoj blizini, njihovim glasovima i osmjesima. Tek u bolnici spoznao sam koliko mi njih dvije znače, koliko ih volim.

Supruga mi je donijela štrudlu od jabuka, koju je jutros za mene napravila. Cijela soba je zamirisala po cimetu. Godila mi je njezina pažnja. Zahvalio sam joj dugim nježnim poljupcem.

Moja osmogodišnja kćerka popela se na moj krevet i naslonila glavu na jastuk, kao da smo doma.

Razgovaramo, smijemo se. Veselje se što za pet dana izlazim iz bolnice. Prenosi mi pozdrave prijatelja koji su se proteklih dana raspitivali o mome zdravlju.

Odjednom mi posta neugodno što sa ženom pričam o izlasku iz bolnice, o povratku u svakodnevnicu, dok na susjednom krevetu leži Šimun za čije današnje nalaze liječnici rekoše da su veoma loši i da je nužna hitna operacija.

- Šimune, da vas upoznam. Ovo je moja supruga, a ovo je naša kćerka.

Šimun im uz osmijeh pruži ruku. Na licu mu ne prepoznajem zavist zbog mog skorašnjeg izlaska iz bolnice, niti zbog mojih posjetiteljica. Naprotiv, kao da je sretan zbog moje sreće.

Hoću li ja dosegnuti takav mir kad budem u njegovim godinama? Hoću li ja imati snage nadvladati strah i očaj kad se jednoga dana primakne moj kraj?

nimi, ked' prídu ku mne na návštevu.

- Ešte neprišli?! - Vyletela mi otázka a začudoval som sa, že ho za tie tri dni nenavštívili ľudia, ktorým nahradil otca.

- Asi majú veľa povinností. Josip vyučuje na Strojníckej fakulte a Marko je riaditeľom továrne – snažil sa ich Šimun ospravedlniť.

Potom pokračoval vo svojom životnom príbehu. V posledných dvadsiatich rokoch sa snažil zvyknúť si na rytmus veľkomesta – chýbala mu jeho vinica a rybárcenie na Dunaji.

Minulú jeseň mu zomrela manželka. Potom sa už z ničoho nevedel tešiť. Cítil, že prežil život do konca, splniač všetky úlohy, ktoré si predsa vzal.

Podarilo sa mu kúpiť jednému aj druhému synovcovi útulné byty, pomôcť im, aby sa pripravili na život, ktorý bol pred nimi.

Náš rozhovor prerušila zdravotná sestra:

- Páni fajčiaři, len na vás dvoch ešte čakáme. Je čas večere.

- Musíme naozaj jest? Snažil som sa vyvliečť, pretože sa po chodbe vznášala jednotvárná vôňa jedla.

- Musíte. Pravidlá sú pravidlá.

3.

Krátko po raňajkách ma navštívila manželka. Priviedla aj našu dcéru. Potešila ma ich blízkosť, ich hlasy a úsmevy. V nemocnici som si sotva uvedomil, koľko pre mňa znamenajú a ako ich mám rád.

Manželka mi priniesla jablkový závin, ktorý dnes ráno pre mňa pripravila. Celou izbou sa šírila škoricová vôňa. Lahodila mi jej pozornosť. Podčakoval som jej dlhým jemným bozkom.

Moja osemročná dcéra si sadla ku mne na posteľ a operala si hlavu o vankúš akoby sme boli doma.

Rozprávame sa, smejeme sa. Tešia sa, že o päť dní vyjdem z nemocnice. Prinesli mi pozdravy od mojich priateľov, ktorí sa v minulých dňoch pýtali na moje zdravie.

Zrazu som sa cítil nepríjemne, pretože sa s manželkou rozprával o odchode z nemocnice, o návrate do bežného života, zatiaľ čo nedaleko mojej posteľ leží Šimun, ktorému dnes lekári povedali, že má veľmi zlé nálezy a že je nutná naliehavá operácia.

- Šimun, dovoľte mi, aby som vás zoznámil s mojou manželkou a dcérou.

Šimun im s úsmevom podal ruku. Na jeho tvári som nezbadal znaky závisti kvôli môjmu skorému odchodu z nemocnice alebo mojim návštevníčkam. Naopak, vyzeral tak, akoby sa tešil môjmu šťastiu.

Spytujem sa, či budem aj ja taký pokojný, ako on, ked' budem v jeho veku. Spytiem sa, či budem silný, aby som prekonal strach a zúfalstvo, ked' jedného dňa príde aj môj koniec.

4.

4.

Poslijepodne se pojavio Marko.

Brzim korakom prišao je Šimunovu krevetu, pružio mu ruku, sjeo na rub ležaja i započeo razgovor, kao da pred sobom ima poslovnog partnera, a ne strica koji ga je othranio.

Osjećao sam da u njegovim pitanjima o Šimunovu zdravlju nema istinske zainteresiranosti za to kako se osjeća njegov stric.

Držao sam novine pred sobom, ne mogavši ih čitati, jer sam slučajno bio svjedok njihova razgovora.

Marko je na trenutak pošutio, a potom netaktično progovorio:

- Doktor kaže da prekosutra moraš na operaciju.
- Nažalost, moram.
- Kaže da će biti prilično riskantno. Da si zakasnio gotovo dva mjeseca.
- Znam.
- Da si otišao na pregled prije mjesec dana kad se javila prva bol, kad sam te nagovarao na to, sada bi imao bolje izglede.
- Bolje je ne misliti o tome što bi bilo da je bilo - pomirljivo odgovori Šimun.
- Vidiš, htio sam ti nešto predložiti.
- Reci.
- Možda bi bilo dobro da prije operacije napišeš oporuku.
- Oporuku?! Zašto? Ako umrem, ti i Josip sve dijelite na dva dijela. Vi ste mi jedini nasljednici. Zakonski je sve jasno.
- Nije te ni obišao. On ima sigurniji posao od moga. Na njega si potrošio više nego na mene. Njemu si platio i postdiplomski studij u inozemstvu. Mislim da bi bilo pošteno da svoj stan prepišeš na mene.
- Misliš da bi to bilo poštено!? - zapanjeno je ponovio Šimun, iznenađen drskim prijedlogom.
- Da. Ako se odlučiš, sutra ću ti doći u posjet s odvjetnikom. Donijet ćemo prijedlog oporuke. Razmisli do sutra. Ne moraš odmah reći svoje mišljenje.

Moj pogled se susreo sa Šimunovim. Bilo mu je neugodno što se pred mojim očima njegov nećak Marko razotkrio u pravom svjetlu.

5.

Sutradan, nakon doručka, pojavio se Josip. Imao je iste ideje kao i njegov brat. Razlikovali su se samo po stilu.

Josip je bio suptilniji, lukaviji, manje izravan. Mnogo dulje od Marka hinio je zabrinutost za Šimunovo zdravlje, prije negoli je postavio pitanje nasljedstva, prije negoli je predložio da još tog poslijepodneva dovede svoga odvjetnika i da stric potpiše već pripremljenu oporuku.

Popoludní sa objavil Marko.

Rýchlym krokom pristúpil Šimunovej posteli, podal mu ruku, sadol na okraj lôžka a začal rozhovor, ako by pred sebou mal obchodného partnera a nie strýka, ktorý ho vychoval.

Cítil som, že v jeho otázkach o Šimunovom zdraví nie je naozajstný záujem o to, ako sa cíti jeho strýko. Držal som pred sebou noviny, no nemohol ich čítať, lebo som náhodou bol svedkom ich rozhovoru. Marko na chvíľu zmíkol a potom netakticky prehovoril:

- Lekár povedal, že pozajtra musíš ísť na operáciu.
- Bohužiaľ, musím.
- Povedal, že to bude dosť riskantné. že meškáš asi dva mesiace.
- Viem.
- Keby si bol odišiel na prehliadku pred mesiacom, keď sa objavili prvé bolesti, keď som ďa na to nahováral, teraz by si mal lepšie šance.
- Lepšie nemyslieť na to, čo by bolo keby bolo – zmierlivu odpovie Šimun.
- Vidíš, chcel som ti niečo navrhnúť.
- Povedz.
- Možno by bolo dobré, keby si pred operáciou napísal závet.
- Závet?! Prečo? Ak zomriem, ty a Josip si všetko rozdelíte na dve časti. Vy ste moji jediní dedičia. Zákonne je všetko jasné.
- Ani ďa nenavštívil. On má bezpečnejšiu prácu ako ja. Na neho si minul viac ako na mňa. Jemu si zaplatil aj doktorandské štúdium v zahraničí. Myslím si, že by bolo čestné, keby si prepísal svoj byt na mňa.
- Myslíš si, že by to bolo čestné!? - zdesene zopakoval Šimun, prekvapený držím návrhom.
- Áno. Ak sa rozhodneš, zajtra ďa navštívim s advokátom. Prinesieme návrh záveta. Rozmysli si do zajtra. Nemusíš hneď povedať svoju mienku.
- Môj pohľad sa stretol so Šimunovým. Bolo mu nepríjemné, že sa jeho synovec Marko pred mojimi očami ukázal v pravom svetle.

5.

Zajtra, po raňajkách, sa objavil Josip. Mal tie isté nápadky ako jeho brat. Rozlišovali sa iba štýlom. Josip bol subtilnejší, prefikanejší, menej priamy. Omnoho dlhšie predstieral ustarostenosť o Šimunovo zdravie, predtým ako predložil otázku dedičstva, predtým ako navrhol, že ešte toto popoludnie priviedie svojho advokáta a že strýko podpíše už pripravený testament.

Bolo mi smutno pri pohľade na Šimunovu sklamanú tvár. Skrčil sa na posteli ako zranené zviera, nad ktorým krúžia netrpezliví zdochlinári.

Už som nevydržal.

Vyšiel som na chodbu poprechádzkať sa a vyfajčiť cigaretu, hoci som nemal chuť ani na prechádzku ani

Bilo mi je tužno gledati Šimunovo razočarano lice. Skupio se na krevetu poput ranjene životinje nad kojom kruže nestrpljivi lešinari.

Nisam više izdržao.

Izišao sam na hodnik prošetati i popušti cigaretu, premda mi nije bilo ni do šetnje, ni do pušenja.

6.

Noć je.

Svi moji supatnici spavaju. Svi osim Šimuna. Samo njegova noćna svjetiljka škrto obasjava knjigu koju drži u ruci. Primjetio je moj pogled.

- Ako Vam smeta, ugasit ću svjetlo - predložio je.

- Ne, ne. I tako mi se ne spava - odgovorio sam.

Sutra u podne će ga operirati. Noć uoči operacije teško je usnuti. Tako je bilo i prije moje operacije.

- Što čitate?

- Pjesme. Pjesme o vodi, tako se zove knjiga. Jedan moj prijatelj, ribič, prije petnaestak godina sabrao je u ovoj knjizi sve pjesme o vodi do kojih je mogao doći. Knjigu je tiskao u svojoj nakladi, u samo stotinjak primjeraka. Nije je prodavao. Cjelokupnu nakladu podijelio je svojim prijateljima. Ne rastajem se od nje već godinama. Trećina pjesama posvećena je Dunavu, mojoj rijeci.

Zašutio je na trenutak.

- Ondje sam bio najsretniji. Živjeti uz rijeku, to je tako posebno. Uz rijeku je sve lakše. Ne znam shvaćate li me?

Kimnuo sam glavom.

Šimun je iz knjige izvukao fotografiju koja je bila umetnuta kao oz-načivač stranica.

- Pogledajte!

Uzeo sam fotografiju i prinio je očima. Na njoj se vidjela malena drvena kuća na riječnoj obali.

- Tu smo se okupljali. Svake nedjelje. U toj kućici smo držali pribor za pecanje. Dva-tri kilometra uzvodno od Iloka.

Govorio je tihom, šaptom, da ne probudi ostale. Govorio je kao da se oprاشtamo, o vremenima prošlim, o godinama u kojima je njegov život bio čvrsto u njegovim rukama.

- Danas sam sretniji od vas.

- Zašto? - zapitao sam.

- Na dijeti sam cijeli dan. Zbog operacije. Nisam morao jesti bolesničku hranu.

Nasmijali smo se obojica.

- Sutra ujutro dolaze moji nećaci, dolaze me posljednji put nagovoriti da potpišem oporučku kojom jedan drugoga želete izuzeti od naslijedstva. To mi je mučnije od same operacije. Čuli ste ih, zar ne?

Kimnuo sam glavom.

- Takva su valjda sad vremena. Ja sam vjerojatno kriv što im je žudnja za materijalnim iznad ljudskog. Nisam ih dobro odgojio.

- Niste vi zato krivi. Neke se stvari događaju, ma što mi činili da se ne dogode. Tako je valjda suđeno.

Bacio je još jedan pogled na fotografiju.

na cigaretu.

6.

Je noc.

Všetci moji spolutrpitelia spia. Všetci okrem Šimuna. Len jeho nočná lampa skromne osvetluje knihu, ktorú drží v ruke. Všimol si môj pohľad.

- Ak Vám to prekáža, zhasnem svetlo - navrhol.

- Nie, nie. Aj tak sa mi nechce spať - odpovedal som.

Zajtra na poludnie ho operujú. Noc pred operáciou je ľažké usnúť. Tak bolo aj pred mojou operáciou.

- Čo čítate?

- Básne. Básne o vode, tak sa volá kniha. Jeden môj kamarát, rybár, pred pätnástimi rokmi zozbieral v tejto knihe všetky básne o vode, ktoré poznal. Knihu vytlačil vlastným nákladom, len asi sto exemplárov. Nepredával ju. Celý náklad rozdal svojim priateľom. Neodlučujem sa od nej už roky. Jedna tretina básní je venovaná Dunaju, mojej rieke.

Na chvíľu sa odmlčal.

- Tam som bol najšťastnejší. Bývať vedľa rieky je zvláštne. S riekou je všetko ľahšie. Neviem, či mi rozumiete?

Prikývol som.

Šimun z knihy vytiahol fotografiu, ktorú používal ako záložku.

- Pozrite sa!

Vzal som fotku a priblížil ju k očiam. Bolo na nej vidno malý drevený domček na nábreží rieky.

- Tu sme sa stretávali. Každú nedeľu. V tomto domčeku sme mali rybárske náradie. Dva- tri kilometre proti prúdu od Iloku.

Rozprával ticho, šeptom, aby nezobudil ostatných. Rozprával akoby sme sa lúčili, o minulých časoch, o rokoch, v ktorých bol jeho život pevne v jeho rukách.

- Dnes som šťastnejší ako vy.

- Prečo? - opýtal som sa.

- Celý deň som na diéte. Kvôli operácii. Nemusel som jesť nemocničnú stravu.

Obidvaja sme sa usmiali.

- Zajtra ráno prichádzajú moji synovci. Prichádzajú ma naposledy prehovárať, aby som podpísal závet, ktorým chcú jeden druhého zbaňiť dedičstva. Je to pre miňa ľažšie ako sama operácia. Počuli ste ich?

Prikývol som

- Azda sú také časy. Pravdepodobne je moja vina, že im je túžba po materiálnom prednejšia ako ľudskosť. Nevychoval som ich dobre.

- Nie je to vaša vina. Niektoré sa veci dejú, bez ohľadu na to, že sa usilujeme, aby sa nestali. Azda to tak musí byť.

Ešte raz si prezrel fotografiu.

- Nie je mi ľúto za ničím, len za Dunajom. Je mi ľúto, že ho viac neuvidím, je mi to veľmi ľúto.

- Ne žalim ni za čím osim za Dunavom. Žao mi je što ga više neću vidjeti, tako mi je žao...

- Ne govorite na taj način. Nakon operacije, kad se oporavite, možemo zajedno otići onamo, na pecanje.

Odmahnuo je rukom.

- Moji nalazi su loši. Čak ni moj liječnik nije pokazao očekivani optimizam. A i sam osjećam da je moja priča završena.

Nisam znao što odgovoriti. U boji njegova glasa nisam mogao otkriti ni strah ni tugu. Naglo je skrenuo razgovor na mene.

- Imate lijepu obitelj. Kćerka vam više sliči na suprugu.

- To se i meni čini.

- Vidi se da vas istinski vole. A i vi njih.

- Teško bi to bilo sakriti.

- I ne treba. Kad izlazite?

- Trebao bih u srijedu. Ali zamolit ću liječnika da me pusti dan prije. U utorak mi je rođendan.

- Koji?

- Četrdeseti.

7.

Probudila me galama.

Dežurna sestra je bila uspaničena. Liječnik je vikao na nju, a ona je prebacivala krivnju na noćnog čuvara. Došao je i predstojnik odjela. Svi su postavljali mnoštvo pitanja, ne nalazeći odgovor.

Šimun je nestao.

Uzalud su ga tražili po bolnici, po gradu.

Ormarić s njegovom odjećom bio je u hodniku, otvoren i prazan. Nije bilo tragova nasilnog obijanja.

Oko devet sati pojavio se Šimunov nećak Marko u pratnji svoga odvjetnika.

Kad je saznao da mu nema strica, izvikao se na predstojnika odjela. Optužio ga je što bolje ne čuvaju pacijente uoči operacije.

- Zar ne shvaćate da može umrijeti prije nego što mi potpiše oporuku!

- Gospodine, ovo nije zatvor nego bolnica. Uostalom, ne zanima me nikakva oporuka nego moj pacijent - odvratio mu je predstojnik.

Uskoro je došla policija. Ispitivali su nas znamo li kamo je Šimun mogao otići. Zanimalo ih je o čemu je dan uoči bijega pričao s nama. Ništa im nisam otkrio. Nijednu jedinu rečenicu.

8.

Deset dana potom, vozeći se autobusom u Slavoniju, čitao sam novine. U Crnoj kronici sam ugledao Šimunovu fotografiju, uz tekst kojim se mole svi koji su ga vidjeli da to prijave najbližoj policijskoj postaji. Ispod toga su naveli izjave njegovih zabrinutih nećaka.

9.

- Nehovorte tak. Po operácii, keď sa zotavíte, tam môžeme odísť spolu na ryby.

Mávol rukou.

- Moje nálezy sú zlé. Dokonca, ani môj lekár neukázal očakávaný optimizmus. Aj sám cítim, že sa môj príbeh končí.

Nevedel som, čo povedať. Vo farbe jeho hlasu som nevybadal strach ani žiaľ.

Odrazu obrátil rozhovor na mňa.

- Máte peknú rodinu. Dcéra sa viac podobá na manželku.

- Aj mne sa zdá.

- Vidno že vás majú naozaj radi. Aj vy ich.

- Bolo by ľažké to skryť.

- Ani netreba. Kedy odchádzate?

- Mal by som v stredu. Ale poprosím lekára, aby ma pustil o deň skôr. V utorok mám narodeniny.

- Koľko?

- Štyridsať.

7.

Prebulil ma hluk.

Službukanajúca sestra bola v panike. Lekár na ňu kričal a ona obviňovala nočného strážnika. Prišiel aj vedúci oddelenia. Všetci si kládli veľa otázok, ale nenašli odpoveď.

Šimun zmizol.

Darmo ho hľadali v nemocnici, aj v meste.

Skrinka s jeho odevom na chodbe bola otvorená a prázdna. Bez stopy po násilnom vylomení.

Okolo deviatej sa objavil Šimunov synovec Marko v sprievode svojho advokáta.

Ked' sa dozvedel, že jeho strýko zmizol, nakričal na vedúceho oddelenia. Obvinil ho, že nestrážia dobre pacientov pred operáciou.

- Nerozumiete, že môže umrieť a nepodpísal mi testament!

- Ale pane, toto nie je väzenie, toto je nemocnica. Napokon, nezaujíma ma nijaký testament, len môj pacient – odpovedal vedúci.

Onedlho prišla aj polícia. Vyšetrovali, či nevieme, kam mohol Šimun odísť. Zaujímalo ich, o čom hovoril s nami deň pred útekom.

Neprezradil som nič. Ani jedinú vetu.

8.

Desať dní potom, cestujúc autobusom do Slavónie, som čítal noviny. V čiernej kronike som videl Šimunovu fotografiu a vedľa nej stál text s prosbou, aby všetci, ktorí ho náhodou videli, oznamili to na najbližšej policajnej stanici. Pod tým uviedli vyhlásenia jeho znepokojených synovcov.

9.

Kráčajúc proti prúdu popri Dunaji od Iloku podarilo sa mi nájsť rybársky domček z fotografie.

Hodajući uzvodno od Iloka uz Dunav uspjelo mi je pronaći ribarsku kućicu s fotografije. Kućica je bila znatno trošnija nego što se doimala na fotografiji.

Nisam znao samome sebi objasniti zašto sam sada ovdje. Ali, ta rijeka i taj čovjek uvukli su me u svoju priču, i morao sam doći.

Nisam mogao objasniti svojoj ženi zašto samo tri dana nakon puštanja na kućnu njegu polazim na put, nisam joj mogao reći istinu, jer istina često djeluje tako neuvjerljivo. Zato sam izmislio da polazim na službeni put.

Vrata nisu bila zaključana.

U skromnoj prostoriji bilo je nekoliko ribičkih štapova, stol i tri stolice.

Na stolu je bila knjiga. Šimunova knjiga.

Okrenuo sam prvu stranicu. Protrnuo sam kad sam pročitao posvetu. Pisalo je:

»Dragi Petre, mladi moj prijatelju, znao sam da cete me potražiti, i zato Vam darujem knjigu koju sam neizmjerno volio. Umjesto objašnjenja, umjesto moga zbogom, pjesma s 37. stranice reći će Vam sve.«

Vaš Šimun

Okrenuo sam 37. stranicu, i u jednom dahu iščitao kratku pjesmu:

U ZAGRLJAJU RIJEKE
Ne tražite me prijatelji,
Na dalekim cestama,
U skrovitim šumama,
U hladnim gradovima.
Ja sam tu - posve blizu.
Uzvodno i nizvodno
Od vašeg srca.
Rijeka koju sam volio,
Sada me grli,
Dok izvor mi se
Ukazuje na ušću.

Naježio sam se od stihova i poruke koja mi je tako nedvosmisleno bila upućena.

Ponovno sam okrenuo stranicu s posvetom. Ispod Šimunova potpisa bio je upisan jučerašnji datum.

Nedaleko od kućice, u vlažnoj zemlji, pronašao sam tragove cipela koji su vodili prema rijeći.

Došao sam do same obale, sagnuo se i dodirnuo prstima hladnu vodu, a potom mahnuo prema ušću ne znajući pozdravljam li ja to Dunav ili Šimuna. Ili oboje.

KRAJ

[povratak na sadržaj](#)

Domček bol oveča ošarpanejší než ako sa zdal na fotografiu.

Nevedel som si vysvetliť, prečo som teraz tu. Ale táto rieka a tento človek ma vtiahli do svojho príbehu a musel som prísť.

Nedokázal som vysvetliť svojej manželke, prečo len tri dni po prepustení z nemocnice odchádzam na cestu, nemohol som jej povedať pravdu, keď je pravda taká nepresvedčivá. Preto som si vymyslel, že odchádzam na služobnú cestu.

Dvere neboli zamknuté.

V skromnej miestnosti bolo niekoľko rybárskych prútov, stôl a tri stoličky.

Na stole bola kniha.

Šimunova kniha.

Otočil som prvú stranu. Stípol som, keď som si prečítal venovanie. Stálo tam:

„Milý Petar, môj mladý priateľu, vedel som, že ma prídeťte vyhľadať a preto Vám darujem knihu, ktorú som nesmierne miloval. Namiesto vysvetlenia, namiesto môjho zbohom, Vám všetko povie báseň na strane 37.“

Váš Šimun.

Nalistoval som stranu 37 a jedným dychom prečítať krátku báseň:

V OBJATÍ RIEKY

Nehľadajte ma priatelia,
Na ďalekých cestách,
V skrytých lesoch,
V studených mestách.
Ja som tu – celkom blízko.
Proti prúdu aj po prúde
Od vášho srdca.
Rieka ktorú som miloval,
Ma teraz objíma,
Kým sa mi prameň
Ukazuje na ústí.

Naježil som sa pri veršoch a posolstve, ktoré mi boli tak jednoznačne adresované.

Znovu som otočil stranu s venovaním. Pod Šimunovým podpisom stál včerajší dátum.

Nedaleko domčeka, vo vlhkej zemi, našiel som stopy topánok vedúce k rieke.

Prišiel som k samému brehu, zohol sa a prstami sa dotkol studenej vody, potom som mávol smerom k ústiu nevediac, či pozdravujem Dunaj či Šimuna. Alebo obidvoch.

KONIEC

PREVELE: IVANA GRGIĆ,

ODIJANA@GMAIL.COM

SAMANTHA FARNVALD

SAMANTHA.FARNVALD@GMAIL.COM

DIJANA OREL

IVANAGR55@GMAIL.COM

MIROSLAV MIĆANOVIĆ - TRAJEKT

PODZEMLJE

- Gdje sutra putuješ? - pita me ponoćni gost dovikujući iz WC-a. - Gdje sutra putuješ? - ponavlja jer ne čuje odgovor.

Tišina obavija njegova pitanja, koliko god on otvarao i zatvarao vrata, palio i gasio svjetlo.

Pozvonio je, zasjeo, raspituje se i, čini mi se, razgovara na trenutke sam sa sobom, ali opet sve kao da dotiče i mene.

- Bacio sam pogled na rukopis koji si ostavio na stolu — upozorava me, ispričava se, ali ne znam treba li to shvatiti kao prijekor. Kaže: vidim mijenjam se, prilagodavamo...

Knjige su zatvorene i ne čuju se noćne sove, fiziologija je na djelu, rekao bih, ali trenuci su pospanosti i spremanja za spavanje. Možda je vrijeme za pitanja koja nemaju odgovor ili, jednostavno, spremiće sve ono što je ostalo na tijelu, ugasiti svjetla i reći, kao toliko puta do sada: laku noć.

- Gdje sutra putuješ? - ponavlja olakšan i smiren ponoćni prijatelj, ali dnevni je boravak prazan, ugašena su svjetla i hlapa u čaši pivo i vino, gasi se i diže stolna svijeća čiji se plamen bori s propuhom, nadolazećim nevremenom i tišinom.

- Što je, kao da se pita, gdje su nestali - ali odgovor mu ne daju nijeme slike na zidu, tvrde stolice i stol.

Samo smo nekoliko trenutaka prije sjedili zajedno, sve je bilo otvoreno i rasprostrto - samo se posluži, samo se posluži - govorili su predmeti, stvari koje smo dotali. Riječi su imale moć da pokažu kako će biti sutra ili da nam se pomognu prisjetiti kolača koje smo jeli nedjeljom poslijepodne, poslje ručka, prije sumraka, kad su antene i upaljeni ekran bili rijetka atrakcija. Riječi su budne i skupljaju sve što se oko njih događa, hrabrije su od školjki u moru i tiše od riba u akvarijima.

- Gdje sutra putuješ? - pita me glasno ponoćni gost. Začudim se gdje bih putovao, uznemirim se: znači li to da mi je nešto promaklo i da je moj sutrašnji dan vođen nepoznatom silom unaprijed određen, nezavršen i nesavršen...

- Prošli put si ozbiljno zabrijao, prijatelju - ne zbujuje se on kad me vidi utišanog u fotelji, skrivenog u mraku.

Vidim da će morati odgovoriti, jer riječ je o narudžbi, riječ je o priči, riječ je o povjerenju i očekivanju. Moram biti jasan i reći što je na stvari...

- Sutra idem u Siget - dosjećam se, jasno je da on nije konduktér, radoznali gradski vodič ili savjetodavac. - Sutra idem u Siget - kažem ponoćnom gostu, prijatelju, čitatelju.

- Što ćeš u Sigetu? - pita me i već je preda mnom

PODZEMIE

- Gdje jutro jedziesz? – pyta mnie gość, który zjawił się o północy, krzycząc z WC. – Gdzie jutro jedziesz? – powtarza nie słysząc odpowiedzi.

Cisza spowija jego pytania ilekroć otwiera i zamyka drzwi, zapala i gasi światło.

Zadzwonił, usiadł, dopytuje się i, wydaje mi się, rozmawia chwilami sam ze sobą, jednak wszystko to jakby dotyczyło i mnie.

(- Rzuciłem okiem na rękopis, który zostawiłeś na stole – zwraca uwagę, przeprasza, lecz nie wiem, czy należy to rozumieć jako zarzut. Mówię: widzę zmieniamy się, przystosowujemy...)

Książki są zamknięte i nie słychać nocnych sów, można by powiedzieć, że pozostała już tylko fizjologia, ale chwilą włada senność i przygotowania do snu. Może jest to czas na pytania bez odpowiedzi lub, zwyczajnie, uporządkujemy wszystko, co pozostało na ciele, pogasimy światła i jak tyle razy do tej pory powiemy: dobranoc.

- Gdzie jutro jedziesz? – powtarza lżejszy i uspokojony północny znajomy, lecz duży pokój jest pusty, światła są pogaszone i wietrzę w szklance piwo i wino, przygasza, to znów strzela świeca, której płomień walczy z przeciągiem, nadchodzącą niepogodą i ciszą.

(- Co jest, jakby się pytał, gdzie zniknęły – ale nie dają mu odpowiedzi nieme obrazy na ścianach, twardze krzesła i stół.)

Tylko kilka chwil wcześniej siedzieliśmy razem, wszystko było otwarte i rozłożone – tylko się poczęstuj, tylko się poczęstuj – mówiły przedmioty, rzeczy, których dotykaliśmy. Słowa miały moc ukazania jak będzie jutro czy przypomnienia smaku ciastka, które jedliśmy w niedzielne popołudnie po obiedzie, przed zmierzchem, kiedy to anteny i zapalone ekranы były rzadką atrakcją. Słowa są czujne i gromadzą wszystko, co się wokół nich wydarza, odważniejsze są od małży w morzu i cichsze od ryb w akwarium.

- Gdzie jutro jedziesz? – pyta mnie głośno północny znajomy.

Zdziwiłem się, gdzie miałbym jechać, zaniepokoilem się: czy to znaczy, że coś uszło mojej uwadze i że mój jutrzejšzy dzień kierowany nieznaną siłą jest z góry określony, niedokończony i niedoskonały...

- Ostatnim razem na serio przesadziłeś, przyjacielu – nie zmieszał się zobaczywszy mnie milczącego w fotelu, ukrytego w ciemności.

Widzę, że będę musiał odpowiedzieć, bo tu chodzi o zamówienie, chodzi o opowieść, chodzi o zaufanie i oczekiwanie. Muszę wyrażać się jasno i powiedzieć w czym rzecz...

plan grada.

Jutro je i duhovi su noći izvjetrili: buđenje, ustajanje, otvaranje prozora. Stojim ispred goleme zgrade, čudovišta od petnaest ili više katova i mislim koliko ljudi na visini od trideset, pedeset ili više metara spava, ulazi u kupaonicu, tušira se, kuha čaj, jede ili povlači vodu. Koliko ih vodi ljubav? (Voditi ljubav, voditi razgovor, voditi - što voditi i koga?). Je li zamisliv život od vrata do vrata, kako se u tom nizu događa smrt? Glasne su mačke koje se javljaju noću ili djeca koju je zatekao loš san.

Golema platforma oko betonske zgrade, stepenice, pred poštrom sam u Sigetu: odlučujem, siguran sam i hoću, hoću opisati jutro sa suncem i vedrim rujanskim vjetrom. Trenuci su puni napjeva, baš kao kad sam pisao pjesme, baš kao kad sam mislio da će svijet tek upoznati, baš kao kad sam mislio da nikada neću živjeti izvan kuće čija vrata otvaraju majka i otac.

Začujem lagano bruhanje, nadglasavanje, uzvike, miris dima dopre do mene - s dna zgrade, na izlazima iz podzemnih garaža okupljeni su poštari Novoga Zagreba na motorima i spremaju se krenuti. Stotinu je putova do onih kojima stižu vijesti, pozdravi, računi, brzojavi, paketi. Poštari u podnožju izgledaju kao srednjovjekovni ratnici koji će u oklopima krenuti u rat, neupućenom su kao bratstvo koje se skuplja u podzemlju i rasprsnut će se u jutru, u suncu koje se prelijeva preko nebodera, trgovina, improviziranih tržnica.

(Koga zanima takva neponovljivost, koga zanima trenutak kad sa zvukom tvorničke sirene radnici kreću prema strojevima ili se pospana djeca sjure u školu na prvi sat.)

Neponovljiv je trenutak kad žena otvara vrata, ali za nju nema nove vijesti od muškarca koji je nestao u prostorima Andaluzije ili je emigrirao u Kanadu ili Ameriku. Neponovljiv je trenutak kad me nepoznata žena gotovo pomete sa stepenicu, zagledanog u podzemlje, i kaže: Oprosti, nisam te vidjela.

Ali ona brzo shvaća da ne treba brinuti: rijetki su trenuci kad sam toliko pun sretnih napjeva da mogu nadglasati poštare koji će krenuti s toliko novih vijesti kao da već sutra neće sve biti isto.

- Jutro jadę do Sigetu - przypominam sobie, oczywistym jest, że żaden z niego konduktor, ciekawski przewodnik po mieście czy doradca. - Jutro jadę do Sigetu - mówię północnemu gościowi, przyjacielowi, czytelnikowi.

- Co będziesz robił w Sigecie? - pyta mnie i od razu staje mi przed oczami plan miasta.

Jest ranek i rozpłyneły się duchy nocy: budzenie, wstawanie, otwieranie okna. Stoję przed olbrzymim budynkiem, potworem o co najmniej piętnastu piętrach i zastanawiam się ilu ludzi na wysokości trzydziestu, pięćdziesięciu, czy więcej metrów, śpi, wchodzi do łazienki, bierze prysznic, robi herbatę, je lub spuszcza wodę. Ilu z nich prowadzi miłosną grę? (prowadzić miłosną grę, prowadzić rozmowę, prowadzić - co prowadzić i kogo?) Czy można wyobrazić sobie życie tutaj od drzwi do drzwi, jak tu wygląda śmierć? Głośne są koty, które wychodzą nocą albo dzieci, które nawiedził zły sen.

Olbrzymia platforma wokół betonowego budynku, schody, jestem przed pocztą w Sigecie: postanawiam, jestem pewien i pragnę, chcę opisać poranek z jego słońcem i pogodnym wrześniowym wiatrem. Chwile wypełnione są muzyką zupełnie tak, jak wtedy gdy pisałem wiersze, kiedy myślałem, że dopiero poznam świat, gdy sądziłem, że nigdy nie będę żył poza domem, którego drzwi otwierają matka i ojciec.

Słyszę słabe brzęczenie silników, przekrzykiwanie, wrzaski, dociera do mnie zapach dymu - z dołu budynku, przy wyjazdach z podziemnych garaży zebrani są na motorach listonosze Nowego Zagrzebia i przygotowują się do wyruszenia w miasto. Sto dróg prowadzi do tych, do których docierają wiadomości, pozdrowienia, rachunki, telegramy, paczki. Listonosze u podnóża budynku wyglądają jak średniowieczni rycerze w zbrojach wyruszający na bitwę, dla niewtajemniczonych są jak bractwo, które gromadzi się w podziemiu a rozproszy się o poranku, w słońcu przelewającym się ponad wieżowcami, sklepami, prowizorycznymi bazarami.

(Kogo może interesować taka niepowtarzalność, kogo interesuje owa chwila, kiedy wraz z dźwiękiem fabrycznej syreny robotnicy ruszają ku maszynom a zaspane dzieci biegają do szkoły na pierwszą lekcję.)

Niepowtarzalna jest chwila, gdy żona otwiera drzwi, a za nimi nie ma wieści od męża, który przepadł gdzieś na obszarze Andaluzji albo wyemigrował do Kanady czy Ameryki. Niepowtarzalny jest moment, kiedy nieznajoma kobieta niemalże zmiata mnie, zapatrzonego w podziemia, ze schodów i mówi: Przepraszam, nie widziałam cię.

Ale szybko orientuje się, że nie trzeba się przejmować: rzadkie są chwile, kiedy wypełniony jestem pogodną muzyką do tego stopnia, że mógłbym przekrzyczeć listonoszy wyruszających z

tylu nowymi wiadomościami, że już jutro nie wszystko będzie takie samo.

PRZEŁOŻYŁA: AGNIESZKA CIELESTA

TAKSIST

Moj prijatelj, pripovjedač R. S. stanuje nedaleko od okretišta na Mihaljevcu, dakle, kreneš lijevom stranom prije tramvajske postaje i preko Mlinova uputiš se u podnožje Sljemena: kuća je desetak metara odmaknuta od potoka i iza nje stere se zelenilo... Zadihan, nerijetko vedar, žuri prema kući u svoju iznajmljenu sobu, odmah pali kompjutor i bori se s vlastitom pričom, stiše je na mjestu gdje mu se ona odupire, zavodi ga, ali on osjeća da joj mora (i može) doskočiti. Kad nas dvojica pričamo o tome, kažemo kako je lijepo kad se pripovjedač i priča ulove međusobno u "sretnom dosluhu".

Ne treba biti dobri duh ili andeo na ramenu moga prijatelja pripovjedača, jer hrapavost i nevoljkost, koje osjeća dok se ispred ekrana rasteže, nagnje prvo na lijevu zatim na desnú stranu, pomažu mu da piše iz nove ravnoteže - i zašto bi se tu bilo tko mijesao.

- Čitatelj - opominje isti onaj andeo s ramena, on bi se rado umiješao, pobunio, ali već će nam to doći glavi i sad idemo dalje!

- Izbaci ovu rečenicu - govorim sam sebi, ali sve ostaje na svom mjestu.

Pročišćeni i jasni stižu signali iz grada, kao iz nekoga drugog života kojemu je R. S. mahnuo: zdravo ili zbogom, ali vratit će mu se kad to poželi. Priča se širi polako i sigurno sama, skupljajući u sebe i ono što nije bilo u namisli njezina pripovjedača, slično kao što novokupljeni usisivač prikuplja sve ono što se već činilo izgubljeno i zaboravljeno. Povuče sve u svoje ždrijelo, ali pedantan korisnik provjerit će, prije nego odbaci nepotrebno, nalazi li u njegovoju unutrašnjosti nešto što nije smjelo i samo je zabunom završilo gdje nije trebalo. Priča tako živi, između dotjeranosti, logičnosti i ostataka-otpadaka, skliznuća kojih čitatelj postaje svjestan tek kad se približi njezinu kraju. Što se dogodilo? Što je nejasno?

- Kakvu bih priču volio napisati - pita se pripovjedač - kakvu bih priču volio napisati - misli.

Noćna se ljepotica vrti oko pripovjedačeva uzglavlja, zaigrana je, prekrasna i dodiruje ga, skriva se, ali trenuci nadolaze: on je mlad i svijet je pred njim... Zvuk zvona, budilice, ukloni toplinu, promijeni scenografiju: jutro je, dan, titraju ostaci nezavršene priče iza maske na ekranu kompjutora: ribe plove u svečanu mimohodu. Probudi se, panično skoči, povuče mišem po podlozi, jer što ako je priča nestala, možda je ljepotica doista stvarna i odnijela ju je sa sobom prije jutra, odnijela u zelenilo i mrak iza kuće. Koliko je glazbe u toj riječ "iza" i

TAKSÓWKARZ

Mój znajomy, pisarz R.S. mieszka niedaleko pętli na Mihaljevcu, więc, skręcasz w lewą stronę przed przystankiem tramwajowym i ponad Mlinova/Młynami kierujesz się ku podnóżom wzgórza Sljeme: dom oddalony jest o dziesięć metrów od potoku a za nim krzewi się zieleń.... Zdyszany, nierzadko pogodny pędzi do domu, do swojego wynajętego pokoju, natychmiast włącza komputer i walczy z własną opowieścią, przyciska ją w miejscu, gdzie mu się opiera, wymyka się, ale on czuje, że musi (i może) ją pochwycić. Kiedy rozmawiamy o tym we dwóch, mówimy, że dobrze jest, gdy autor i opowieść pozostają w „dobrym kontakcie”/w „szczęśliwym związku”.

Nie trzeba być dobrym duchem albo aniołem na ramieniu mojego znajomego, bo szorstkość i niechęć, które odczuwa, gdy przeciąga się przed ekranem, wygina najpierw w lewą, potem w prawą stronę, uświadamiają mu, że pisze z pozycji nowej równowagi – i dlaczego ktoś miałby się w to mieszać.

(- Czytelnik – upomina ten sam anioł z ramienia, on chętnie wzmieszałby się, zbuntował, lecz już nam to przychodzi do głowy i teraz idziemy dalej!

- Wyrzuć to zdanie – mówię sam do siebie, jednak wszystko pozostaje na swoim miejscu.)

Czyste i jasne dźwięki docierają z miasta jak z innego życia, któremu R.S. pomachał: cześć, żegnaj, lecz wróci do niego, gdy tego zapragnie. Opowieść rozrasta się powoli i na pewno sama, gromadząc w sobie także to, co nie znajdowało się w zamyśle jej autora, podobnie jak dopiero co kupiony odkurzacz zbiera wszystko to, co wydawało się już zgubione i zapomniane. Wciąga wszystko do swojej gardzieli, lecz użytkownik-pedant, zanim wyrzuci niepotrzebne, sprawdzi czy znaleźć może w jego wnętrzu coś, co nie powinno, i tylko przez pomyłkę, trafiło tam, gdzie skończyć nie musiało. Opowieść tak żyje, między udoskonaleniem, logiką i pozostałościami odpadków, niuansami, których czytelnik staje się świadomym dopiero wtedy, gdy przybliży się do jej końca. Co się wydarzyło? Co jest niejasne?

- Jaką opowieść chciałbym napisać – pyta sam siebie pisarz – jaką opowieść chciałbym napisać – myśli.

Nocna piękność wiruje wokół podglówka pisarza, zaczyna się bawić, jest śliczna i dotyka go, chowa się, ale chwile nadchodzą: on jest młody i świat stoi przed nim otworem... Dźwięk dzwonu, budzika, oddala ciepło, zmienia scenerię: jest poranek, dzień, resztki niedokończonej opowieści migają zza maski

prostoru koji se obrušava kao glazba, baš kao glazba, voljela je reći njegova djevojka dok su gledali u zeleno koje izmiče suncu, rijetkom cvijeću i...

- Čemu sve još, izmiče - ponovi glasno i bol i ljutnja obuzmu ga u cijelosti, ali on spreman i dosjetljiv spremi priču, isključi sve opcije na kompjutoru, sagne se ispod stola i dobro raspoložen priprijeti priči kao "još čemo se mi sresti".

Brzo zaboravi ljepoticu iz sna, brzo zaboravi djevojku s kojom je gledao zelenilo i krene prema gradu. Ništa ga više ne može uznemiriti i zaustaviti u pohodu na grad, rekao bih, ali kiša je prekrila moj glas kao što je mrak na ekranu kompjutora skrio njegovu priču...

-Autobusa niotkud, ali trebalo bi stići na vrijeme - misli pripovjedač R. S.

Nedugo se poslije zaustavio taksi, kojem on nije mahnuo, zaustavio se sam od sebe: kao da ga je sam Bog poslao, kažu ljudi u nevolji. Kaže to i moja majka za puno manje stvari, jer je uvjerenja da On uvijek pošalje pomoći na vrijeme. (To što smo mi nerijetko nestrpljivi, druga je priča, ali moram se vratiti brzo taksiju, koji se iznenada zaustavio i mom prijatelju pripovjedaču koji sjedi pokraj taksista). Nije stigao priupitati "tko, kada, gdje, kako i zašto": auto je klizio niz vlažni asfalt, uz ravnomerne pokrete brisača i rijetki su prolaznici nestajali u prolazu. Veliki buket cvijeća, postavljen na sredinu zadnjeg sjedala, glazba koja se s mukom izvlačila iz radiokazetofona -učinilo mu se da je u plovećoj kapeli.

- Idem na Mirogoj - rekao je odmah vozač - ponedjeljkom ne taksiram.

- Idem na Mirogoj, ponedjeljkom ne taksiram - ponovio je.

R. S. se pribrao, uperio pogled u daljinu i činilo mu se da istodobno čuje sve zvukove koji postoje u automobilu i okolo njega: glazbu, lupanje kiše po krovu, mijenjanje brzina, pojčanu lupu brisača, lJuljanje cvijeća na stražnjem sjedalu. Ali povrh svega bio je glas vozača: svakog ponedjeljka odlazi na Mirogoj i nosi ruže iz vrta (najviše ih je voljela) ili ih kupi u obližnjoj cvjećarnici kad zazimi.

Nije se usudio okrenuti i pogledati golemi buket, nije se propitivao o okolnostima vezanim za te odlaske, na primjer, kad je njegova žena umrla i kada, od čega, imaju li djecu. Shvatio je da ne razlikuje riječi, rečenice, da ne razumije što mu muškarac pokraj njega govori. Imao je osjećaj kao da je taj mirni, ravnomjerni, sigurni glas postao njegov, čuo je glas kakav je htio postići u priči koja je ostala nezavršena u mraku kompjutora. Imao je osjećaj kao da je potpuno potonuo i ne bi smio reći pouzdano ne priča li on tu priču koju je započeo vozač do njega.

Gotovo obamro, gotovo potonuo, osjećao se kao utopljenik pri dnu vrtloga, vira, kao utopljenik koji više ne mora dozivati u pomoći i mahati rukama, osjećao se kao utopljenik u pjesmi T. S. Eliota, kao spavač koji se sretan prepušta vodi... Iznenade ga

(filtrat?) na ekranie komputera: ryby pływające w uroczystym pochodzie. Budzi się, podskakuje spanikowany, jeździ myszką po podłodze, bo co jeśli opowieść przepadła, może owa piękność była naprawdę rzeczywista i zabrąka ją ze sobą przed światem, poniosła w zieleń i ciemność za domem. Ileż muzyki kryje się w tym słowie „za” i przestrzeni, która opada jak muzyka, właśnie jak muzyka, lubiła mówić jego dziewczyna dopóki patrzyli w zieleń powoli znikającą słońcu, rzadkie kwiaty i...

- Czemu nadal wszystko znika – powtarza głośno a ból i gniew opanowują go w całości, lecz on gotowy i błyskotliwy dokańca opowieść, wyłączając komputer, wychyla się spod biurka i pozytywnie nastawiony grozi palcem opowieści „my to się jeszcze spotkamy”.

Szybko zapomina piękność ze snu, szybko zapomina dziewczynę, z którą spoglądał w zieleń i rusza w kierunku miasta. Powiedziałbym, że już nic więcej nie może zakłócić jego spokoju czy zatrzymać w marszu do miasta, lecz deszcz pochłonął mój głos tak, jak ciemność na ekranie komputera ukryła jego opowieść...

- Znikąd autobusu, ale muszę być na czas – myśli pisarz R.S.

Chwilę później zatrzymała się taksówka, na którą nie skinął ręką, zatrzymała się sama z siebie: jakby sam Bóg ją posłał, mówią ludzie w nieszczęściu. Mówi to także moja matka, gdy chodzi o wiele mniejszych spraw, bo jest przeświadczona, że On zawsze zsyła pomoc na czas. (To, że nieraz jesteśmy niecierpliwi, to osobny rozdział, ale muszę wrócić do taksówki, która się nagle zatrzymała i do mojego znajomego pisarza, który siedzi obok taksówkarza.) Nie zdążył zapytać „któ, kiedy, gdzie, jak i dlaczego”: samochód sunął po mokrym asfalcie przy równomiernym ruchu wycieraczek, a nieliczni przechodnie znikali za szybą. Duży bukiet kwiatów stojący na środku tylnego siedzenia, muzyka wydobywająca się z trudem z radiomagnetofonu – zdało mu się, że jest w płynącej nagrobnej kapliczce.

- Jadę na Mirogoj – powiedział od razu kierowca – w poniedziałek nie pracuję.

- Jadę na Mirogoj, w poniedziałek nie pracuję – powtórzył.

R.S. skupił się, utknął wzrok w dali i wydawało mu się, że równocześnie słyszy dźwięki, występujące w samochodzie i wokół niego: muzykę, walenie deszczu o dach, zmienianie biegów, silniejsze uderzenia wycieraczek, kołysanie się kwiatów na tylnym siedzeniu. Ale przez to wszystko przebijał się głos kierowcy: w każdy poniedziałek jeździ na cmentarz Mirogoj i zwozi róże z ogrodu (najbardziej właśnie te róże robiła), a zimą kupuje je w pobliskiej kwaciarni.

Nie ośmiał się odwrócić i spojrzeć na wielki bukiet, nie dopytywał się o okoliczności związane z tymi podróżami, na przykład, kiedy jego żona umarła, na co, czy mieli dzieci. Zauważył, że nie

vlastite suze, ali on je potpuno bezglasan sjedio i pustio da se slijevaju niz njegovo lice i padaju mu na ruke.

Teško je reći koliko je trajala priča o pripovjedaču i taksistu koji je svakog ponedjeljka odlazio na groblje s golemim buketom cvijeća na stražnjem sjedalu. Moj je prijatelj izašao i rekao hvala, doviđenja. Nije se pitao da li taj čovjek svakog ponedjeljka na putu za Mirogoj traži suputnika za priču o umrloj ženi.

roznóżnia słów, zdań, że nie rozumie, o czym mówi siedzący obok niego mężczyzna. Miał poczucie jakby ten spokojny, monotonny, pewny głos stał się jego głosem, słyszał głos, który chciał umieścić w swojej opowieści, która pozostała niedokończona w czeluściach komputera. Miał poczucie jakby w pełni utonął i nie śmiałby wiarygodnie stwierdzić, czy nie kontynuuje opowieści, którą zaczął mu opowiadać kierowca.

Prawie obumarł, niemal utonął, czuł się jak topielec przy dnie, sercu wiru, jak topielec nie mogący już wołać o pomoc i machać rękami, czuł się jak topielec z wiersza T. S. Eliota, jak śpiący, który szczęśliwy ustępuje wodzie. Zaskoczyły go jego własne łzy, lecz zupełnie bezgłośnie siedział i pozwolił, by spływały mu po policzkach i kapały na ręce.

Trudno powiedzieć jak długo trwała opowieść o pisarzu i taksówkarzu, który w każdy poniedziałek jeździł na cmentarz z wielkim bukietem kwiatów na tylnym siedzeniu samochodu. Mój znajomy wysiadł i powiedział dziękuję, do widzenia. Nie zapytał się, czy ten człowiek co poniedziałek szuka współtowarzysza na drodze na Mirogoj, by opowiedzieć mu historię o zmarłej żonie.

PRZEŁOŻYŁA: AGNIESZKA CIELESTA

JANKOMIR

Stojim naslonjen na ogradu nasuprot ulazu u psihiatrijsku bolnicu Jankomir: obučen na brzinu, neobrijan i neoprane kose, vjerojatno nije teško prepostaviti o čemu mislim nakon dvadeset-trideset minuta čekanja. Što sam ostavio prije negoli sam krenuo na put? Poziv je bio jednostavan i kratak, prijatelj me nazvao, pitao što radim u idućih pola sata, rekao sam zašto pitaš, ustao i otisao u kuhinju.

- Koja su moja zaduženja u idućih pola sata s obzirom na to da čekamo goste - pitao sam naslonjen na vrata kuhinje, približio se ženi, osjetio njezin dah i zagledao se u plamen plinskog štednjaka: plamen vijugav, nestalan i potmuo ispod metala u kojem se u pari i ulju topilo meso i povrće.

- O čemu se radi - pitala je žena.

Kako sam samo bio zaljubljen u taj svakodnevni dan, u njezinu nagnutost nad posudama iz kojih su stizali različiti mirisi. Nitko sretniji od mene da zajedno s njom sjedim, kušam vino, spravljam jela kojima treba dodati začin, divim se mirisu i snazi češnjaka, plačem od crvenog luka i čudim se dalekosežnosti koju u ustima izaziva bosiljak... Jesu li ti trenuci doista ono što se izgovara u rečenicama, krije li se tu zbilja koja nije ispisana u kratkim i pouzdanim receptima? Ne znam. Rado bih ostao u toj neutralnoj vječnosti, koja je obična, ugodno je u trajanju od dva-tri-četiri ili pet sati zbog kojih smo skinuli zavjese s prozora i radujemo se zelenilu,

JANKOMIR

Stoję oparty o ogrodzenie naprzeciwko wejścia do szpitala psychiatrycznego Jankomir: ubrany w pośpiechu, nieogolony i z nieumytymi włosami, prawdopodobnie nietrudno zgadnąć o czym myślę po dwudziestu-trzydziestu minutach czekania. Co zostawiłem wyruszając w drogę? Wezwanie było proste i krótkie, znajomy do mnie zadzwonił, pytał co będę robił przez najbliższe pół godziny, powiedziałem dlaczego pytasz, wstałem i poszedłem do kuchni.

- Jakie są moje obowiązki przez najbliższe pół godziny, biorąc pod uwagę oczekiwanych przez nas gości - pytałem opierając się o kuchenne drzwi, podszedłem do żony, poczułem jej oddech i zapatrzyłem się w ogień kuchenki gazowej: płomień wijący się jak serpentyna, znikający i przytłumiony pod metalem, w którym w parze i oleju gotowały się mięso i warzywa.

- O co chodzi - pytała żona.

Jakże byłem zakochany w tym zwykłym dniu, w jej pochyleniu nad naczyniami, z których dochodziły rozmaite aromaty. Nie ma szczęśliwszego ode mnie, gdy siedzę razem z nią, próbuję wino, przygotowuję potrawy, które trzeba doprawić, zachwycam się zapachem i siłą czosnku, płaczę od czerwonej cebuli i dziwię się dalekosiężności, którą w ustach prowokuje bazylia... Czy te chwile są naprawdę tym, co wypowiada się w zdaniach, czy ukrywa się tu

krošnjama ispod kojih se nižu susjedi, lijepe djevojke, nepravilno parkirani automobili i suludi motociklisti. Izbjrijani mladići na balkonu puše jointe a pijanci u podnožju zgrade piju pivo zagledani u vlastiti život koji trči ispred njih kao što ispred pobješnjelog bika titra crvena marama.

Sav je taj svijet pola sata iza mene, što znači toliko daleko da se pitam jesam li ja onaj koji je ustao i s nožem u ruci stao iza svoje žene, htio je dodirnuti, reći joj... (Što bih joj mogao reći?) Dakle, prijatelju sam potvrdio da ču za točno deset minuta biti na parkiralištu, iza leđa zgrade (ustvrđili smo zajedno) i odvesti njega i majku do Jankomira.

- Naravno - rekla je moja žena, što je značilo da sam slobodan - što sad, idi - rekla je i ja sam poslušno krenuo.

Čekali su me na parkiralištu prijatelj i njegova majka, što se u tim prilikama kaže, mislio sam prilazeći im, svjestan svakoga svog pokreta: mijenjanja brzina, skretanja, okreta glavom, zabacivanja ruke oko leda sjedala.

Zaustavio sam auto i rekao: dobar dan.

Nije mi se dopao moj glas jer je zvučao službeno, kao da sam vozač taksija ili kola hitne pomoći.

- Noga Vas jako boli - pitao sam prijateljevu majku koja je ukočena sjedila na stražnjem sjedalu.

- Boli - odgovorila je kratko, sasvim sigurno ne kao žena koju vozim u psihijatrijsku bolnicu Jankomir.

Dogovaram se s prijateljem oko najbližeg pravca, onda opet šutimo. Što je dobro ponašanje? Što je pravilno? Kako se postupa kad voziš nekoga na psihijatriju? Što je dobro? Raspitujem se kod prijatelja o formalnostima oko uputnice, pitam za ime liječnika (doktoricu ima, ispravlja me prijatelj i razgovara sa mnom kao da sam ja bolesnik: bit će sve u redu, doktorica je rekla da je najvažnije stići na vrijeme).

- Poslje je kasno - kažemo obojica uglas i zašutimo. Vidim je u retrovizoru. Postoji nekoliko riječi koje se pojave, ali svjestan sam njihove nepouzdanosti. Ona prekida moj napor da u riječima domislim što mi se događa, što ja sada činim, u čemu sudjelujem.

- Sine - kaže ona svom sinu kao da se nekoliko uvodnih rečenica podrazumijeva - samo nemoj da tamo idem.

Moj prijatelj pokušava odlučno i obzirno objasniti zašto je neminovan odlazak u bolnicu, služi se neodređenim riječima, zamjenicama kojima kao da želi ublažiti put do bolnice.

- Dobro - brzo se složi njegova majka. - Mogu li zapaliti cigaretu?

- Nemoj, mama, sad ćemo stići - kaže moj prijatelj.

Stojim naslonjen na ogradu nasuprot ulazu u psihijatrijsku bolnicu Jankomir: obučen na brzinu, neobrijan i neoprane kose, vjerojatno nije teško prepostaviti o čemu mislim nakon dvadeset-trideset

rzeczywistość niezapisana w krótkich i godnych zaufania przepisach kulinarnych? Nie wiem. Chętnie pozostałbym w tej neutralnej, wieczności, która jest tak zwyczajna, przyjemnie jest trwać dwie, trzy, cztery lub pięć godzin, z powodu których zdjęliśmy zasłony z okna i cieszymy się zielenią, koronami drzew, spod których wynurzają się sąsiadzi, piękne dziewczyny, nieprawidłowo zaparkowane samochody i motocykliści niespełna rozumu. Ogoleni na zero kolesie palą skręty na balkonie, a pijacy u podnóża budynku piją piwo zapatrzeni we własne życie, biegające przed nimi jak przed wściekłym bykiem powiewa czerwona płachta.

Cały ten świat jest pół godziny za mną, to znaczy tak daleko, że sam siebie pytam, czy jestem tym, który sprzeciwiał się swojej żonie i z nożem w ręce stał za nią, chciał ją dotknąć, powiedzieć jej... (Co mógłbym jej powiedzieć?) Więc, potwierdziłem znajomemu, że dokładnie za dziesięć minut będę na parkingu, na tyłach budynku (razem tak ustaliliśmy) i odwozę jego i matkę do Jankomira.

- Oczywiście - powiedziała moja żona, co znaczyło, że jestem wolny - co teraz, jedź - dodała i ja posłusznie wyszedłem.

Znajomy i jego matka czekali na mnie na parkingu: co się mówi przy takich okazjach, myślałem podjeżdżając do nich, świadomy każdego swojego poruszenia: zmieniania biegów, skręcania, obrotu głowy, zarzucenia ręki na tył przedniego siedzenia.

Zatrzymałem samochód i powiedziałem: dzień dobry.

Nie podobał mi się mój głos, bo brzmiał oficjalnie jakbym był kierowcą taksówki albo karetki pogotowia.

- Bardzo panią boli nogą? - pytałem matkę znajomego, która siedziała nieruchomo na tylnym siedzeniu.

- Boli - odpowiedziała krótko, zupełnie nie tak jak kobieta, którą wiezie się do szpitala psychiatrycznego Jankomir.

Naradzam się ze znajomym odnośnie najbliższego skrętu, potem znów milczymy. Co to jest właściwe zachowanie? Co jest w porządku? Jak się postępuje, gdy odwozisz kogoś do psychiatryka? Co jest dobre? Dopytuję się znajomego o formalności związane ze skierowaniem do szpitala, pytam o imię lekarza (ma lekarkę, poprawia mnie znajomy i rozmawia ze mną jakbym to ja był pacjentem, wszystko będzie w porządku, pani doktor powiedziała, że najważniejsze to zdążyć na czas).

- Potem jest późno - mówimy obaj jednocześnie i zapada milczenie.

Widzę ją w tylnym lusterku. Istnieje kilka słów, które się pojawiają, ale ja zdaję sobie sprawę z ich daremności. Ona przerywa mój wysiłek, by wyrazić słowami to, co się wydarza, co teraz robię, w czym współuczestniczę.

- Synku - mówi do swojego syna jakby kilka

minuta čekanja. Prijatelj i njegova majka zamakli su iza porte i nestali u bolničkom krugu.

Jasno mi je da sve ono što vidim na drugoj strani - šetače u pidžami, posjetitelje s vrećicama punim sokova, hrane, pacijente u trenirkama s neskladno spuštenim rukama, pušače na klipi, djevojku koja uzaludno pokušava preko mobitela objasniti gdje se točno nalazi, sijedog muškarca koji prati šutljivog sina i oštru ženu do auta (problem je u tome da misliš o glupostima, kaže mu ona i zalupi vratima automobila) - pripada svijetu iz kojeg sam došao. Kao što je Borges stalno tvrdio, nema bitne razlike između onih "unutra" u Jankomiru i nas koji smo na njegovu ulazu.

Vrućina koju sam osjetio samo me u to uvjerila. Što će se sad dogoditi, mislio sam kad su utihнуli glasovi igrača s obližnjeg igrališta. Hoću li znati sjesti u automobil, što radi ruka s ključem u ruci i kako se spušta prvo jedna nogu, pa onda druga nogu i daje znak za polazak?

- Polazak - pitaju me dva snažna muškarca u bijelim kutama.

- Polazak - dovikujem bespomoćno ravnodušno ženi na porti i jednoj obitelji koja užurbano prelazi preko zebre.

wstępnych zdań rozumiało się samo przez sie – tylko niech tam niejadę.

Mój znajomy próbuje zdecydowanie i wyrozumiale wyjaśniać, dlaczego pójście do szpitala jest nieuniknione, posługuje się nieokreślonymi słowami, jakby chciał złagodzić tę podróż.

- Dobrze – szybko zgadza się jego matka. – Mogę zapalić papierosa?

- Nie pal, mamo, juž dojezdżamy – mówi mój znajomy.

Stoję oparty o ogrodzenie naprzeciwko wejścia do szpitala psychiatrycznego Jankomir: ubrany w pośpiechu, nieogolony i z nieumytnymi włosami, prawdopodobnie nietrudno zgadnąć o czym myślę po dwudziestu-trzydziestu minutach czekania. Znajomy i jego matka zginęły mi z oczu za drzwiami i zniknęły w szpitalnym kręgu.

Jasne jest dla mnie to, że wszystko, co widzę po drugiej stronie – spacerujących w piżamach, odwiedzających z siatkami pełnymi soków, jedzenia, pacjentów z nienaturalnie opuszczonymi rękami, palaczy na ławce, dziewczynę, która bezskutecznie próbuje wytłumaczyć przez komórkę, gdzie dokładnie się znajduje, swego mężczyznę podążającego do samochodu za milczącym synem i surową żoną (problem w tym, że myślisz o głupotach, mówi ona do niego i trzaska drzwiami samochodu) – należy do świata, z którego przybyłem.

Tak jak Borges niezmiennie twierdził, nie ma istotnej różnicy między tymi „w środku” w Jankomirze i nami, będącymi przed wejściem do niego.

Gorąco, które poczułem, tylko mnie w tym utwierdziło. Co się teraz stanie, myślałem, gdy ucichły głosy graczy z pobliskiego boiska. Czy będę potrafił usiąść w samochodzie, co robi ręka z kluczem w ręce i jak najpierw opuszcza się pierwsza nogą, potem druga nogą i daje znak do odjazdu?

- Odjazd – pytają mnie dwaj potężni mężczyźni w białych kitlach.

Odjazd – krzyczę bezradnie obojętnej kobiecie na portierni i jednej rodzinie, która spiesznie przechodzi przez pasy.

PRZEŁOŻYŁA: MAŁGORZATA MICHALSKA

MOJSTER ZA MAFIJO

— Vrijeme je zlo i nesigurno - obraća mi se glasom poznate šansone dugogodišnji poznanik na uglu Vlaške, gdje zajedno poskakujemo i čekamo kestenjera da nam u dvjema odvojenim vrećicama da tek pečene kestene.

Priznajem da sam obuzet nestvarnim prizorima i da oni oblikuju rečenice koje čujem ili rečenice koje ču izgovoriti: žar u podnožju peći za pečenje i plamen koji se vjugav i opasan probija, kesteni koji

MAFIOZO

— Czasy są złe i niepewne – zwrócił się do mnie słowami znanej piosenki stary znajomy na rogu ulicy Vlaškiej, gdzie razem podskakujemy i czekamy na sprzedawcę kasztanów, żeby nam dał świeżo upieczone kasztany w dwóch oddzielnych torebkach.

Przynajmniej, że jestem przejęty nierzeczywistymi widokami i że one kształtują zdania, które słyszę albo zdania, które chcę wypowiedzieć: žar na palenisku pieca i skaczący, wzbijający się,

mijenjaju boju, pucaju i zrače neodređenom zlatnom bojom, ruka koja ih miješa i sprema u crnu vreću. Nestvarne i nedodirljive žene koje prolaze, nespretni vozači ispod podignutih hauba odakle se dižu oblaci pare, pristigli prosjaci i prodavači novina. Mislim, svaki je trenutak i svaki pokret vrijedan pamće-nja. Vrijedan jer je već isписан na mom čelu, ali tako naborano lice ima moj otac kojem neću kao mnogi drugi reći da ga volim, jer sam uvjeren da je neizrecivost tajna života.

Imam osjećaj, dok se nadvirujem nad užarenim kotačima s crnozlatnim kestenima, da se upravo tada ruka siromaštva spušta nad grad, u kojemu mi dišemo, hodamo i sanjamo. Čudim se koliko moj poznanik može imati lica, jer je njegov pogled postao zavodnički, opasan, ujedno muški i ženski.

- Nemoj reći da se bojiš - nagovara me - sve je toliko jednostavno, tvoj je posao samo da okreneš telefonski broj i kažeš, trebam li tebi reći što? - pitaju me dvije njegove obrve, pitomi osmijeh i zagonetni nos.

Nije prvi put da tako stojimo na uglu, u međuprolazu, u nečem što je najbolje nazvati "ništa" i da me on nagovara da postanem sudionik jedne od njegovih velikih akcija. Nudi mi jednostavan posao, mogućnost da se obogatim preko noći, jer on je shvatio svu ograničenost svijeta u kojem živimo, uostalom, brzina kojom će on riješiti sve probleme veća je i uzbudljivija od pjesama koje pišem.

- Polako, polako! - govorim ja - polako, prijatelju! Što bih započeo s tipom koji sada zajedno sa mnom jede kestene, prebacujemo ih iz ruke u ruku, pušemo u njih, oslobođamo ih njihove zapećene kore. Što sam sve proživio i koje sam ponude odbio...

Moj je poznanik bio prodavač rabljenog pokućstva, stizale su preko granice u nevjerojatnim varijantama kuhinje, spavaće sobe, strojevi za pranje rublja i posuda. Izgledao je kao besprijeckorni uvoznik, ali onda bi se sve raspalo, iskrslji bi dugovi, neplaćene dažbine i nenaplaćeni računi. Ispostavljalo se da su zamisli o brzom novcu, bogaćenju i djevojkama završile u gostionicama, u krčmama u predgrađu... Ukratko: dugohodno, jalovo i opasno, jer bi ljubomora lokalnih tipova završila pucanjem, nožem, razbijanjem auta, ili natezanjem do jutra, samouništavanjem i ponižavanjem.

- Istina, ali ovaj put je sve ili ništa! Usudiš li se podići glavu iznad svojih pjesama, čovječe - lupne me po ramenu i zagrli.

- Kako podići glavu? - pitam se. - Što bih trebao učiniti?

Ukratko: moj je poznanik, s kojim se još vrtim oko pečenih kestena na rubu Vlaške, stigao iz Njemačke s tajnovitim teretom. Opremili su ga s nekoliko adresa, rekli mu koliko vrijedi roba koju će prevesti, za koliko je može prodati i koliki je njegov dobitak.

Ali, nije teško prepostaviti što se dogodilo. Vrata na koja je pokucao brzo su se otvorila i zatvorila,

niebezpieczny ogień; zmieniające kolor kasztany strzelają i promienią nieokreślona złota barwą; ręka, która je miesza i nakłada do czarnej torebki. Nierzeczywiste i nieosiagalne kobietę, które przechodzą, niezręczni kierowcy pod podniesionymi maskami, skąd unoszą się kłęby pary, żebracy przybysze i sprzedawcy gazet. Myślę, że każdy moment i każdy ruch jest wart zapamiętania. Wart, ponieważ jest już wypisany na moim czole, a taką zmarszczoną twarz ma mój ojciec, któremu nie powiem, jak wielu innych, że go kocham, ponieważ jestem przekonany, że niewyrażalność jest tajemnicą życia.

Kiedy tak patrzę na rozżarzony kocioł z czarnozłotymi kasztanami, odnoszę wrażenie, że właśnie wtedy ręka ubóstwa unosi się nad miastem, w którym oddychamy, chodzimy i śnimy. Dziwię się, ile mój znajomy może mieć twarzy, ponieważ jego spojrzenie stało się uwodzicielskie, niebezpieczne, jednocześnie męskie i kobiece.

- Tylko nie mów, że się boisz – namawia mnie – to jest takie proste, ty tylko wykręcisz numer i powiesz, mam ci powiedzieć co? – pytają mnie jego dwie brwi, swojski uśmiech i zagadkowy nos.

To nie pierwszy raz, kiedy tak stoimy na rogu, w przejściu, w czymś, co najlepiej nazwać „nic” i kiedy namawia mnie, żebym stał się uczestnikiem jednej z jego wielkich akcji. Proponuje mi prostą robotę, możliwość wzbogacenia się w ciągu nocy, ponieważ on pojął całą ograniczonosć świata, w którym żyjemy, poza tym, przedkość, z jaką on rozwiąże wszystkie problemy jest większa i bardziej ekscytująca od wierszy, które piszę.

- Powoli, powoli! – mówię – powoli, przyjacielu!

Co miałbym robić z typem, który teraz razem ze mną je pieczone kasztany, przerzucamy je z ręki do ręki, dmuchamy na nie, uwalniamy z ich zapieconej skórki? Czegóż to nie przeżyłem i jakich to ofert nie odrzuciłem...

Mój znajomy był handlarzem używanymi meblami. Przez granicę docierały w niewiarygodnych wariantach kuchnie, sypialnie, pralki i zmywarki. Wyglądał jak nienaganny importer, ale wszystko się rozpadło, zwiększały się długi, nieuregulowane opłaty i niezapłacone rachunki. Wydawało się, że plany na szybkie pieniądze, bogacenie się i dziewczyny skończyły się w zajazdach, w knajpach na przedmieściu... Krótko mówiąc: długotrwałe, jałowo i niebezpieczne, ponieważ zazdrość miejscowych typów kończyła się strzelaniną, nožem, niszczeniem auta albo sprzeczkami do rana, autodestrukcją i upokorzeniami.

- To prawda, ale tym razem wszystko albo nic. Ośmielisz się podnieść głowę nad swoich wierszy, człowiekowi – klepnął mnie po ramieniu i scisnął.

- Jak podnieść głowę? – pytam się – Co miałbym zrobić?

Krótko mówiąc: mój znajomy, z którym się

tipovi za glomaznim stolovima i s više nego zgodnim tajnicama već su sve znali: gdje je spremio robu, koliko za nju može dobiti i koliko ga košta svaki dan na skladištu. Znali su odakle je došao, uvidjeli ono što je on mislio da je nevidljivo: bio je priljepak, igrač skromnih mogućnosti, tip koji nije shvatio da je on samo figura koja mora ispuniti tuđi plan.

Dani su prolazili, troškovi skladištenja su rasli i postajalo je jasno da od velike igre nema ništa. Morao se vratiti odakle je počeo, biti tih i na usluzi: rekao je dobar dan i pred ledenom maskom muškarca, kojem je samo dva-tri tjedna prije nudio robu i slavodobitno se okrenuo prema vratima na ponuđenu cijenu, sada je bio skroman. Nije mu bilo pomoći, ponuda je bila nekoliko puta bila niža od one prijašnje. Znao je da mu nema uzmaka, izgubio je dah i zrak, nije znao mora li sada reći hvala ili kao gu-bitnik smije reći doviđenja i zbogom...

- Što je bilo u tajnovitoj hladnjači, kakvu si robu nudio hladnokrvnim frajerima u odijelima?

Razočaran sa mnom okrenuo se moj poznanik na drugu stranu ulice. Samo bi naivni pomisili da se naljutio, jer nisam siguran da je znao što uopće prodaje i što nudi... Blefirao je i nudio, izgubio ono što nikada i nije bilo njegovo! Ipak, htio sam saznati što je nudio, koju je robu prodavao...

- Bio si pozvan i sad je kasno za tako teška pitanja - odgovorio je, otišao, odšepesao.

Uvjeren da nije švercao žive ljude i da su ti poslovi bili vrijedni, potrcao sam prema njemu žečeći ponuditi usluge i nazvati taj zlosretni spasonosni telefonski broj.

Ali on je nestao i zameo mu se svaki trag kao svakom pravom "mojsteru za mafijo".

jeszcze kręć koło pieczonych kasztanów na rogu ulicy Vlaškej, wrócił z Niemiec z tajemniczym towarem. Dali mu kilka adresów, powiedzieli mu, ile jest wart przewożony towar, za ile może go sprzedać i ile na tym zarobi.

Ale, nietrudno przewidzieć, co się stało. Drzwi, do których zapukał szybko się otworzyły i zamknęły: faceci przy masywnych stołach i z więcej niż ładnymi sekretarkami już wszystko wiedzieli: gdzie złożył towar, ile można za niego dostać i ile płaci za każdy dzień w magazynie. Wiedzieli skąd przyjechał, zobaczyli to, o czym myślał, że jest niewidoczne: że jest drobnym graczem, zawsze na doczepkę, typem, który nie zrozumiał, że jest tylko pionkiem, wypełniającym cudzy plan.

Dni mijały, koszty magazynowania rosły i stawało się jasne, że z wielkiej gry nici. Musiał wrócić do punktu wyjścia, siedzieć cicho i być na usługach: powiedział „dzień dobry” i wobec kamiennego wyrazu twarzy mężczyzny, któremu jeszcze przed dwoma, trzema tygodniami oferował towar i zwycięsko się odwrócił w stronę drzwi usłyszawszy oferowaną cenę, teraz był uległy. Nie było ratunku, oferta była kilka razy niższa od poprzedniej. Wiedział, że już nie ma odwrotu, stracił oddech, nie był pewien, czy ma teraz powiedzieć dziękuję, czy jak przegrany do widzenia i żegnaj

- Co było w tajemniczej chłodni, jaki towar oferował bezwzględnym facetom w garniturach?

Mój znajomy, rozczarowany mną, przeszedł na drugą stronę ulicy. Tylko naiwni pomyśleliby, że się na mnie wkurzył, bo wydaje mi się, że nawet on sam nie wiedział, co sprzedaje i co oferuje. Blefował i proponował, stracił to, co nigdy nie było jego własnością. A jednak chciałem się dowiedzieć, co oferował, jaki towar sprzedawał...

Dostałeś propozycję i teraz jest za późno na tak trudne pytania odpowiedział i kuśtykając odszedł.

Przekonany, że nie szmuglował ludzi i że ta praca była tego warta, pobiegłem w jego stronę chcąc zaoferować przysługę i zadzwonić pod ten nieszczęsny, zbawienny numer.

Ale jego już nie było i zniknął po nim wszelki ślad jak za każdym prawdziwym mafiozą.

PRZEŁOŻYŁA: EWA WRÓBLEWSKA

BICIKL

Moja je žena otkrila strast za biciklom, ali ne znam treba li posebno raspravljati o značenju njezine otkrivene ljubavi: redovito odlazi na posao biciklom i nerijetko pričamo o događajima vezanim za vožnju. Zanimljivo mi je što sve opaža, govori mi o opasnostima koje uvijek vrebaju i na koje mora misliti, o vozačima koji izlaze iz pokrajnjih ulica i usredotočeni na glavnu cestu, žećeći se što prije ubaciti u kolonu, uopće ne prate dolazi li im s lijeve

Rower

Moja żona odkryła w sobie fascynację rowerem, ale nie wiem czy trzeba oddziennie rozprawiać o znaczeniu odkrytej przez nią namiętności: regularnie jeździ do pracy rowerem i nierzadko rozmawiamy o sytuacjach związanych z jazdą. Ciekawi mnie wszystko, co dostrzega, opowiada mi o ciągle czyhających niebezpieczeństwach, na które musi uważać, o kierowcach, którzy wyjeżdżają z bocznych ulic i skoncentrowani na głównej ulicy, chcąc czym

ili desne strane biciklist.

Svakim danom otkriva kako može stići brže do posla, ima iskustva s različitim pravcima, poznaje prednosti ako iz Novog Zagreba kreće prema središtu grada ili na neko drugo odredište ovim ili onim putom. Oboje se slažemo kako je daleko ljepše, bolje i brže kretati se biciklom. Ne treba posebno opisivati sve blagodati koje donose bicikl: zrak, vožnja, opuštanje.

"Ali", s kojim ponekad započinje nedoumica, postoji vjerojatno na početku i na kraju priče. Razgovori o vožnji mijenjali su se i ne bi se odnosili samo na njezinu praktičnu stranu, osjećao sam da se i moja žena mijenja, jer kao da je i svijet oko sebe (ulicu, zgrade, prolaznike) sada vidjela iz druge perspektive. Lijepo je da se osjećala dobro i sigurno, da je u formi, ali otkriće drugog prostora, koja su je radovala, donosila su drugačije misli i vjerojatno će, mislio sam, promijeniti njezin pogled na naš život.

Ne mogu reći da nisam bio pozvan u tu priču, dobio sam odličan staromodni trkač bicikl, odvezli smo ga u servis, dobio je sve pohvale za dobru očuvanost i čvrstinu, jer je pripadao seriji onih stvari koje su se nekad (solidno) radile. Majstor ga je popravio, naplatio, lupnuo dva-tri puta po sjedalu i rekao: sretno. Tada mi se to učinio normalan majstorski pozdrav, ali sad kao da ima neko drugo značenje. Uglavnom, brzo sam odustao od odlaska na posao biciklom, tome su pridonijeli i moji padovi koje sam mučki nastojao prešutjeti i zaboraviti, ali ništa se ne može skriti. Priče kako sam u Jurišćevoj preko puta pošte zaplivao, ili preletio preko upravljača u Vukovarskoj, sustigle su me i počele gušiti.

- Htio bih napisati priču kako je moja žena otkrila strast za vožnjom biciklom - kažem prijatelju u pothodniku, dok odlučujemo hoćemo li prije polaska na bus popiti pivo.

Nije nepoznato da ponekad, prije nego što napišeš priču, imaš potrebu ispričati je i to pričanje u svakodnevici pomaže da razmršiš onaj čvor zbog kojeg ne možeš ići dalje. Onda odlučujem da to mjesto ne mogu preskočiti, nego da bih upravo na njemu trebao sagraditi priču.

Strast prema vožnji biciklom nije se zaustavila na odlascima na posao i vraćanju s posla, otkrila je da sve ono što u naselju i oko njega obavljamo autom, brže, efikasnije i pouzdanije možemo obaviti biciklom. Tržnica na Utrini nedaleko od nas, pošta u Sigelu, velesajam, igralište gdje djeca igraju nogomet na Jakuševcu - obišla ih je sve.

- Zamisli - kaže mi - pokraj ranžirnog kolodvora u zaledu Dugava ima hotel...

Loše vrijeme, kiša ili bilo koji drugi razlog zbog kojeg ne bi mogla proći svoju dnevnu rutu, čini mi se, oneraspoložili bi je ili, ako ništa drugo, žalila bi zbog toga.

To što je jedanaest sati navečer, kad bismo završili svakodnevne kućne obveze, ne bi je spriječilo

pređeći uključiti se do ruchu, w ogóle nie zważają na to, czy z lewej lub z prawej strony nie nadjeżdża rowerzysta.

Każdego dnia odkrywa, jak szybciej może dotrzeć do pracy, ma do czynienia z różnymi trasami, poznaje zalety tego, gdy z Nowego Zagrzebia dostanie się do centrum miasta albo w jakimś innym kierunku tą albo tamtą drogą. Oboje jesteśmy zgodni co do tego, że o wiele przyjemniej, lepiej i szybciej poruszać się rowerem. Nie trzeba oddziennie opisywać wszystkich dobrodziejstw, których dostarcza rower: powietrze, jazda, relaks.

„Ale”, którym czasem zaczyna się wątpliwość, istnieje prawdopodobnie na początku i końcu opowiadania. Rozmowy o jeździe zmieniały się i nie dotyczyły jedynie praktycznej strony, czułem, że i moja żona się zmienia, ponieważ świat wokół siebie (ulice, budynki, przeodniów) widziała teraz jakby z innej perspektywy. Świadczy, że czuła się dobrze i pewnie, że jest w formie, ale odkrywanie innej przestrzeni, które ją cieszyło, przynosiło inne myśli i zapewne, myślałem, zmienią one jej spojrzenie na nasze życie.

Nie mogę powiedzieć, że nie byłem zaproszony do tego opowiadania. Dostałem wspaniałą staromodną kolażówkę, oddaliśmy ją do naprawy, otrzymała wiele pochwał za dobre utrzymanie i krzepkość, ponieważ należała do serii tych rzeczy, które były kiedyś (solidnie) robione. Majster ją naprawił, wziął pieniądze, uderzył dwa - trzy razy po siodelku i powiedział: powodzenia. Wtedy mi się to wydało zwykłym pozdrowieniem majstra, ale teraz jakby miało inne znaczenie. Krótko mówiąc: szybko przestałem jeździć do pracy rowerem. Przyczyniły się do tego moje upadki, które ofiarnie postanowiłem przemilczeć i zapomnieć o nich, ale nic się nie da ukryć. Opowieści jak to na ulicy Jurišicia naprzeciw poczty dalem nura albo przeleciałem przez kierownicę w alei Vukovarskiej dosięgły mnie i zaczęły męczyć.

- Chciałbym napisać opowiadanie o tym, jak moja żona zafascynowała się jazdą rowerem – mówię przyjacielowi w przejściu podziemnym, podczas gdy zastanawiamy się, czy napijemy się piwa przed przyjazdem autobusu.

Nie jest tajemnicą, że czasem, zanim napiszesz opowiadanie, masz potrzebę wypowiedzieć je i to opowiadanie w codzienności pomoże rozwiązać węzeł, z powodu którego nie možeš išči dalej. Wtedy postanawiam, że tego miejsca nie mogę przeskoczyć i że właśnie na nim trzeba zbudować opowiadanie.

Fascynacja jazdą na rowerze nie ograniczała się do dojazdów do pracy. Odkryła, że wszystko to, co na osiedlu i wokół niego załatwialiśmy samochodem, szybciej, skuteczniej i pewniej możemy załatwić na rowerze. Bazar na Utrinie niedaleko od nas, poczta w Sigecie, targi, boisko, gdzie dzieci grają w piłkę nożną na Jakuševcu – objechała to wszystko.

- Wyobraź sobie – mówi do mnie – obok

da nadoknadi izgubljenu vožnju ili je ponovi, kao dobar završetak dana - i otpuтиla bi se u noć. Nisam obraćao u početku preveliku pažnju, zanesen uživanjem u miru i samoći. Ali udaljenosti koje je prelazila postajale su sve veće: uzbudjena bi pričala o putovanju do Lisinskog, onda pravac Jarun, koji je vrvio od ljudi, mlađih muškaraca i žena, ne bi joj bilo teško odvesti se do Save, nasipom proći put između dva mosta i u stan stići daleko iz pola noći.

- Ne možeš zamisliti koliko ljudi - rekla bi to ili nešto tome slično.

Slušao bih ostavljući knjigu na stolu, ili ponekad u polusnu pitao koliko je sati i gdje je bila. Otišli bismo u kuhinju i pričali o noćnom životu grada. Počeo sam zamisljati kako izgledaju njezine vožnje, razmišljao koliko smo - ipak - različiti, da li bih se uopće usudio voziti sam biciklom noću... Ili prizor: žena s biciklom ispod krošnje pod kojom čeka da prođe pljusak.

- Ne možeš zamisliti što mi sve prolazi kroz glavu kad idem preko mosta - kaže.

Počeo sam brinuti da se ne bi nešto loše dogodilo! Šutim jer ne bih volio biti onaj koji će joj oduzeti radost. Ne bih volio biti kao žena iz priče D. D. koja se bori protiv muževljeve ljubavi prema zvijezdama i na kraju, on popušta i prestaje noću gledati zvijezde, ali ležeći pokraj nje misli da mu ona ne može zabraniti da iza zatvorenih očiju vidi zvijezde.

- Ispada da je lakše pisati priče iz perspektive onoga kome je nešto zabranjeno nego onoga koji je tu u ulozi žene - žalim se prijatelju u pothodniku - ali...

Htio sam poslije toga - ali, završiti priču, ali nisam stigao: pivo je odavno ishlapilo, sumrak se hvatao i krenuli smo svatko na svoju stranu. Znao sam da ću pažljivo gledati oko sebe i raširiti oči kad budemo prelazili most i rijeku između dviju linija nasipa, zato sam prije polaska autobusa otvorio prozor i doviknuo - ali...

bocznicy na tyłach Dugavy jest hotel...

Wydaje mi się, że brzydka pogoda, deszcz, czy jakikolwiek inny powód, dla którego nie mogła przemierzyć swojej dziennej trasy, psuły jej humor albo, co najmniej, sprawiały przykrość.

To że była jedenasta w nocy, kiedy kończyliśmy codzienne domowe obowiązki, nie powstrzymało jej, żeby nadrobić straconą jazdę albo ją powtórzyć, na dobry koniec dnia – i wyruszała w noc. Na początku nie zwracałem na to zbyt wielkiej uwagi zachwycony korzystaniem ze spokoju i samotności. Ale odległości, które pokonywała stawały się coraz większe i większe. Podekscytowana opowiadała o drodze do sali koncertowej Lisinskiego, stamtąd do jeziora Jarun, gdzie rojo się od ludzi: młodych mężczyzn i kobiet, z łatwością dojeżdżała do Sawy, walem przebyć drogę miedzy dwoma mostami i do mieszkania dotrzeć późno po północy.

- Nie wyobrażasz sobie ile ludzi – mówiła to lub coś podobnego.

Słuchałem odkładając książkę na stół, albo czasem w półśnie pytając, która godzina i gdzie była. Szliśmy do kuchni i rozmawialiśmy o nocnym życiu miasta. Zacząłem wyobrażać sobie jak wyglądają jej przejażdżki, rozmyślałem jak bardzo – jednak – różnimy się, czy w ogóle ośmieliłbym się jeździć rowerem sam w nocy... Albo obraz: kobieta z rowerem pod drzewem czeka aż mnie deszcz.

- Nie wyobrażasz sobie, co mi przechodzi przez myśl, kiedy przejeżdżam przez most – mówi.

Zacząłem się martwić, żeby nie stało się coś złego. Milczę, ponieważ nie chcę być właśnie tym, który odbierze jej radość. Nie chciałbym być jak kobieta z opowiadania D.D., która walczy z miłością męża do gwiazd i na koniec on ustępuje i przestaje w nocy oglądać gwiazdy, ale leżąc obok niej myśli, że nie może mu zabronić widzieć gwiazd z zamkniętymi oczami.

Okazuje się, że łatwiej pisać opowiadania z perspektywy tego, komu coś

jest zabronione, niż tego, który jest w roli żony – skarzę się przyjacielowi w przejściu – ale...

Chciałem po tym „ale” zakończyć opowiadanie, ale nie zdążyłem: piwo wywietrzało, zapadł zmrok i ruszyliśmy każdy w swoją stronę. Wiedziałem, że będę uważnie rozglądał się wokół siebie i rozszerzę oczy, kiedy będziemy przechodzić przez most i rzekę miedzy dwoma wałami, dlatego przed odjazdem autobusu otworzyłem okno i krzyknąłem - ale...

PRZEŁOŻYŁA: EWA WRÓBLEWSKA

FLINTA

Prebolio sam mjesec dana pad u samoću poslije velike zaljubljenosti i uključio se u život koji se odvijao na trgu, na iznenada otkrivenim mjestima, u malim kavanama, u predgrađima, s prijateljima, s

FLINTA

Miesiąc odchorowywał stan osamotnienia po wielkim zakochaniu i włączył się do życia, które się toczyło na targu, w niespodzianie odkrytych miejscach, w małych kawiarenkach, na

poznanicima, sa slučajnim ženama. Prebolio sam ljubav koja je imala svoje mirise, imena, koja je govorila drukčijim jezikom, ljubav s kojom sam osvajao Zagreb, mjesto po mjesto, ime po ime, ljubav s kojom sam otkrio okrutnosti noći i zavodljivosti jutarnjih buđenja negdje u Dubravi, Velikoj Gorici, u nekoj od ulica nadohvat džamije, ili u podnožju Sljemeњa.

Bodar i sretan kao tramvaj u tugaljivoj šansoni izašao sam na ulicu i sreo Flintu.

- Kojeg Flintu?

- Ne znaš Flintu! Kako ne znaš Flintu? Onog Flintu?

- Flintu? A Flintu!

- Da, tog Flintu!

Flinta je muškarac kojeg sretneš nakon što si preživio ljubavni brodolom i mislio da nikada više nećeš voljeti kao što si volio djevojku koju ćeš pamtititi cijeli život. Flintu sretneš jer je to zapisano u zvjezdama i samo tako ćeš naći opravdanje za nekoliko nevješto napisanih ljubavnih pjesmama ili priča...

Flinta je, inače, vlasnik crnih naočala i osmijeha opasnijeg od onoga koji je imao Jack Nicholson prije svoje šezdesete godine. Flinta je posjednik možda najveće zbirke kravata: nevjerljivih boja, oblika i veličina, one su u potpunom nesuglasju s bilo čim što si mogao vidjeti da netko uopće nosi ili zamisliti da je nosivo. Nisam siguran da mogu objasniti u čemu je bila njihova tajna, možda zbog toga što su bile izvan mode, zbog nezamislive prilike u kojoj bih se odlučio za njih, jer nema toga slavlja ili tako velike tuge u kojima bi bile prikladne.

Veličanstvenom gestom otvorio bi Flinta ormar i ponudio ih, ako si bio u trapericama, u maminom džemperu, u jeftinoj majici iz Trsta, sve bi ti bilo dostupno: iako su bile ni za koga i ni za jednu priliku, paradoksalno, bile su upravo zbog toga upotrebljive i lijepe za sve i za svakoga.

Sezona je jednostavnih i sjajnih stvari: muvaš se gradom zaljubljen u prostor i smišlaš koliko riječi može stati u himnu o telefonima, o trgovima, parkovima. Odjednom, nakon što si mislio da vrijeme stoji kao magla na putu od Slavonskog Broda do Županje, ogrnut zimskim kaputom zalaziš u knjižare, padaš u vatru i rasprave o smislu svijeta i djelovanja u njemu: sretneš Flintu.

Vratio se s vrlo složenog istraživanja u Bakuu: trebalo je u njihovim kupkama dva tjedna snimati bolesnike i uvjeriti medicinsku javnost u djelotvornost izlječenja kožnih bolesti. Priča mi o susretljivosti ljudi, o običajima i večerama s obveznim zdravnicama, koje bi trajale i trajale, ponavlja se u različitim prigodama: prije glavnog jela, poslije glavnog jela...

Svetlo - mrak - svjetlo - mrak - traju dionice njegova pripovijedanja kao što nastaju fotografije vješto uhvaćene okom i rukom umješna fotografa.

Doznajem u nastavku kako je otkrio da nije ponio

przedmješčiach, z przyjaciółmi, ze znajomymi, z przypadkowymi kobietami. Odchorowywałem miłość, która miała swoje zapachy, imiona, która mówiła innym językiem, miłość, wraz z którą poznawałem Zagrzeb, miejsce po miejscu, nazwa po nazwie, miłość, z którą odkryłem okrucieństwo nocy i uroki rannego budzenia gdzieś na Dubravie, Wielkiej Goricy, w jednej z ulic blisko meczetu, albo u podnóżu wzgórza Slemen.

Rzeški i szczęśliwy jak tramwaj w smętnej szansonie wyszedłem na ulicę i spotkałem Flintę.

- Jakiego Flintę?

- Nie znasz Flinty? Jak to nie znasz Flinty? Tego Flinty?

- Flintę? A Flintę!

- Tak, tego Flintę!

Flinta to mężczyzna, którego spotkasz po przeżytym zawodzie miłosnym i myślisz, że nigdy więcej nie będziesz kochał tak, jak kochaleś dziewczynę, którą będziesz pamiętał całe życie. Spotkasz Flintę, ponieważ to jest zapisane w gwiazdach i tylko w ten sposób znajdziesz usprawiedliwienie dla kilku nieporadnie napisanych miłosnych wierszy i opowiadań...

Tak właściwie to Flinta jest posiadaczem czarnych okularów i uśmiechu niebezpieczniejszego niż ten, który miał Jack Nicholson przed sześćdziesiątką. Flinta jest posiadaczem chyba największej kolekcji krawatów o nieprawdopodobnych kolorach, kształtach i rozmiarach. Krawaty zupełnie nie pasują do niczego, co mógłbyś sobie wyobrazić, że ktoś w ogóle nosi, czy pomyśli, że można nosić. Nie jestem pewien, czy potrafię wyjaśnić, w czym tkwiła ich tajemnica, może w tym, że były niemodne, może w niewyobrażalnych okazjach, na które zdecydowałbym się je założyć, ponieważ nie ma ani tak wesołych, ani tak smutnych uroczystości, na które byłyby stosowne.

Dostojnym gestem Flinta otwierał szafę i proponował, czy byłbyś w trampkach, w maminym swetrze, w taniej koszuli z Triestu, do każdego stroju był wybór. Chociaż nie nadawały się dla nikogo, ani na żadną okazję, paradoksalnie, były właśnie z tego powodu użyteczne i piękne dla wszystkich i dla każdego.

Trwał sezona na rzeczy proste i jasne: kręcisz się po mieście zafascynowany przestrzenią i dumasz ile słów może być w hymnie na cześć telefonów, placów, parków. Nagle, po tym jak myślałeś, że czas stoi jak mgła na drodze ze Slavonskiego Brodu do Županii, opatulony w zimowy płaszcz zachodzisz do księgarni, padasz w wir dyskusji o sensie świata i funkcjonowania w nim: spotykasz Flintę.

Wrócił z bardzo skomplikowanych badań w Baku: trzeba było dwa tygodnie filmować chorych w kąpieli i przekonać środowisko medyczne o skuteczności leczenia chorób skórnych. Mówi mi o uprzemyszości ludzi, o obyczajach i kolacjach z obowiązkowymi toastami, które trwały i trwały,

iz Zagreba flash, bezazlen propust koji se pretvorio u katastrofu: trebalo je čekati mjesec-dva da stigne iz Moskve. Odlučio se na snimanje s običnom žaruljom: snimao je tako iz dana u dan, dva tjedna. I vratio se u Zagreb: kad su razvili film, rezultat je bio porazan. Prvi je kadar nasmiješeno Flintino lice, ali poslije toga mrak, nema tijela bolesnika, nema dokumentacije o učinku kupki, nema medicine, nema istraživanja...

- U zdravlje - kaže Flinta naposljetku.

Poslali smo tako u vječnost njegovo istraživanje i put u drugi svijet.

Mnogo toga nedostaje u tom sjećanju iz priče o Flinti: kako sam s njim sudjelovao na proslavi Nove godine u opskurnoj krčmi. Nedostaju detalji kako je upravo tamo dobio nadimak Flinta. Ne znam što se dogodilo s njegovim ispitima da bi otisao Ameriku. Kako smo osvanuli na desetom katu nebodera na Trešnjevcu, u magli koja je bila ispod i iznad nas. Hoću li imati priliku ispričati mu priču o mojoj zaboravljenoj ljubavi ili ču je preseliti u neku drugu priču? U njegovoj nespretnosti vidim mogućnost za pričanje, upravo su oni neuspjeli kadrovi bolesnika, snimani pomoću obične žarulje, početak događaja. Kojeg događaja? Ljubavnog? Neobičnog?

Tko zna?

powtarzały się w rozmaitych okolicznościach: przed głównym daniem, po głównym daniu...

Światło – ciemność – światło – ciemność – nakładają się warstwy jego opowiadania, tak jak powstają fotografie znakomicie uchwycone okiem i ręką doskonałego fotografa.

Dowiaduję się w końcu, jak odkrył, że nie zabrał z Zagrzebia lampy błyskowej, niewinny błąd, który przeobraził się w katastrofę. Trzeba było czekać miesiąc, dwa, żeby dotarł z Moskwy. Zdecydował się na filmowanie ze zwykłej żarówką. Filmował tak dzień po dniu, dwa tygodnie. I wrócił do Zagrzebia. Kiedy wywołali film, rezultat był porażający. Pierwszy kadr – uśmiechnięta twarz Flinta, ale później – ciemność, nie ma ciał chorych, nie ma dokumentacji o działaniu kąpieli, nie ma medycyny, nie ma badań.

– Na zdrowie – mówi Flinta na koniec.

Posłaliśmy tym samym do diabła jego badanie i podróż do innego świata.

Wiele brakuje w tej opowieści o Flincie: jak byłem z nim na Sylwestrze w obskurnej knajpie. Brakuje detali, jak właściwie tam dostał przezwisko Flinta. Nie wiem, co się stało z jego egzaminami, żeby wyjechać do Ameryki. Jak pojawiły się na dziesiątym piętrze wieżowca na Trešnievce w mgle, która była pod i nad nami. Czy będę miał okazję opowiedzieć mu historię mojej zapomnianej miłości, czy zostawię ją na jakieś inne opowiadanie?

W jego niezręczności widzę możliwość mówienia, dobrze, że nie udało się te kadry chorych, filmowanych przy pomocy zwykłej żarówki, początek historii. Jakiej historii? Miłosnej? Niezwykłej?

Kto wie?

[povratak na sadržaj](#)

PRZEŁOŻYŁA: EWA WRÓBLEWSKA